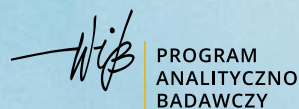

Raport powstał we współpracy z EFPA Polska: Fundacja na rzecz Standardów Doradztwa Finansowego i z PFR TFI, w ramach Roku Edukacji Ekonomicznej.

ZDROWIE FINANSOWE POLAKÓW

Raport z badania ilościowego

Sygn. PAB/WIB 16/2024

ISBN 978-83-972001-8-0

Raport opracowany na zlecenie
Programu Analityczno-Badawczego
Fundacji Warszawski Instytut Bankowości

Warszawa, październik 2024

Rok Edukacji Ekonomicznej
2024

O raporcie

Raport „**Zdrowie finansowe Polaków. Raport z badania ilościowego**” został opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości.

Autorka

dr hab. Katarzyna Sekścińska

Adiunkt w Katedrze Katedra Psychologii
Biznesu i Innowacji Społecznych,
Wydział Psychologii Uniwersytetu

Współpraca merytoryczna

Mariola Szymańska – EFPA Polska, WIB

dr Tomasz Pawlonka – ZBP, WIB

Tomasz Orlik – PFR TFI

Agnieszka Nierodka – ZBP, WIB

O programie

Program Analityczno-Badawczy przy Fundacji WIB powstał w 2019 roku jako odpowiedź na potrzeby sektora bankowego w zakresie analizy zjawisk, tworzenia opracowań i porządkowania wiedzy w obszarach cyberbezpieczeństwa i nowych technologii, a także szeroko rozumianego otoczenia sektora bankowego, kształtującego warunki działania banków w Polsce. Prace analityczno-badawcze w ramach programu realizowane są pod kątem możliwości praktycznego wykorzystania ich wyników w celu rozwoju sektora bankowego, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa usług oraz kreowania wartości dla klientów bankowości. PAB WIB kładzie duży nacisk na rozwój współpracy ze środowiskami akademickimi i eksperckimi, poszukując synergii w zakresie zainteresowań badawczych autorów oraz potrzeb rozwojowych sektora bankowego.

W ramach programu realizowane są analizy i badania w następujących obszarach:

- Nowe technologie w sektorze bankowym, cyberbezpieczeństwo banków i systemy płatnicze
- Ekonomiczna analiza rozwoju sektora bankowego, stabilności banków, otoczenia makroekonomicznego
- Prawno-regulacyjne i legislacyjne uwarunkowania działalności sektora bankowego oraz wyzwania wynikające z orzecznictwa sądów krajowych i europejskich
- ESG i sustainable finance
- Prace analityczno-badawcze w zakresie poszczególnych obszarów funkcjonowania banków oraz w zakresie funkcjonowania wskaźników referencyjnych

Więcej na temat działalności programu na stronie www.pabwib.pl

Kontakt

dr Tomasz Pawlonka
Dyrektor Programu
m: 505 917 778
e: tpawlonka@wib.org.pl

Warszawski Instytut Bankowości
00-380 Warszawa, ul. Kruczkowskiego 8
t: (22) 182 31 70
e: pab@wib.org.pl

Agnieszka Nierodka
m: 607 484 391
e: anierodka@wib.org.pl

dr Agnieszka Wicha
m: 661 646 474
e: agnieszka.wicha@zbp.pl

Bartosz Przyborowski
m: 795 933 104
e: bartosz.przyborowski@zbp.pl

Po bolesnych doświadczeniach czasu pandemii zaczęliśmy bardziej dbać o zdrowie fizyczne. Rozlewająca się fala ludzkich tragedii, szczególnie wśród osób młodych, obudziła zainteresowanie i pierwsze działania na rzecz ochrony zdrowia psychicznego. Jednak nadal mało uwagi poświęcamy zdrowiu finansowemu, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i w wymiarze systemowym i polityk publicznych.

Szlachetne zdrowie... Wszyscy znamy tę frazskę Jana Kochanowskiego i zgadzamy się z jej przesłaniem o potrzebie troski o zdrowie.

Robimy obowiązkowe przeglądy samochodu, instalacji gazowych, część z nas pilnuje okresowych przeglądów zdrowia fizycznego. A co z przeglądem zdrowia finansowego?

Liczne badania, które dotychczas w dość fragmentaryczny sposób podchodziły do komponentów zdrowia finansowego wśród Polaków, wskazywały na wiele problemów polskiego społeczeństwa. W tym na: niską stopę oszczędności, niezbyt wysublimowany sposób oszczędzania, znikomy odsetek osób podejmujących się inwestowania wolnych środków (w tym minimalny odsetek osób podejmujących się świadomego, aktywnego i samodzielnego inwestowania) i stosunkowo niski odsetek osób wykazujących się motywem przezornościowym, przy podejmowaniu decyzji finansowych (pomimo świadomości istnienia takich okoliczności, jak np. oszczędzanie na cele emerytalne). Dla wielu Polaków liczy się tu i teraz. Stąd też jako społeczeństwo dużo konsumujemy, ale mało kumulujemy. Najwyższy czas, aby skończyć tłumaczyć te problemy niskim poziomem zamożności Polaków. O ile w 2004 r. PKB per capita (według parytetu siły nabywczej) w Polsce wynosiło 51,5% średniej dla krajów UE, o tyle w 2023 r. osiągnęliśmy poziom 80%. W ostatnich latach pod tym względem wyprzedziliśmy: Grecję, Słowację, Portugalię i Węgry. Polska w coraz większym stopniu aspiruje do grona dwudziestu największych gospodarek w skali całego świata, zaś od 2018 r. traktowana jest jako gospodarka rozwinięta. W ślad za wzorcem konsumpcji rodem z krajów Europy Zachodniej, najwyższy czas aby zrezygnować z wygodnej wymówki i rozpocząć poważne rozmowy na temat świadomego oszczędzenia i racjonalnego gospodarowania budżetem domowym (co sprzyja poprawie stanu zdrowia finansowego). W trakcie minionych 20 lat obecności Polski w Unii Europejskiej polska gospodarka doświadczyła znaczącego skoku rozwojowego. Konieczne jest jednak, aby w ślad za rozwojem gospodarki zwiększyła się również świadomość społeczeństwa – świadomość zdrowia finansowego i możliwości aktywnego dbania o nie.

Prezentowanym tutaj badaniem wysyłamy apel o rozwój kultury zdrowia finansowego w Polsce.

Z inicjatywy EFPA Polska i Programu Analityczno-Badawczego Warszawskiego Instytutu Bankowości, przy wsparciu i zaangażowaniu PFR TFI, postanowiliśmy zwołać konsylium dla zdrowia finansowego Polaków. A ponieważ, zgodnie ze znanym twierdzeniem Petera Druckera, „możemy doskonalić to, co zmierzymy”, zdecydowaliśmy rozpocząć proces od diagnozy aktualnego stanu zdrowia finansowego polskich obywateli. Chcieliśmy odpowiedzieć na pytanie, jak Polacy rozumieją zdrowie finansowe, jak jest ono dla nich ważne i jak je oceniają. Główną motywacją do przeprowadzenia badania było znalezienie rekomendacji działań, które są potrzebne, aby podnieść poziom zdrowia finansowego Polaków.

Badanie przeprowadziliśmy w szczególnym momencie: w Roku Edukacji Ekonomicznej w Polsce, ogłoszonym w 2024 uchwałą Senatu RP, w roku przyjęcia przez Rząd Krajowej Strategii Edukacji Finansowej, w przeddzień objęcia przez Polskę prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. REE 2024 zakończy się przedstawieniem rekomendacji, które mają przynieść trwałą zmianę w sposobie budowania nowoczesnych kompetencji zarządzania swoimi finansami, rozumienia procesów ekonomicznych i przedsiębiorczości polskich obywateli. To szansa wejścia na ścieżkę zdrowia finansowego i rozwoju kultury zdrowia finansowego w Polsce.

Przedkładamy wyniki Badania Zdrowia Finansowego Polaków z przekonaniem i nadzieją, że zainteresują i będą użyteczne dla szerokiego grona interesariuszy koalicji na rzecz zdrowia finansowego Polaków: instytucji publicznych, instytucji finansowych, edukatorów oraz samych obywateli.

Mariola Szymańska, Prezeska EFPA Polska, Wiceprezeska WIB, Inicjatorka Badania

dr Tomasz Pawlonka, Dyrektor Zespołu Badań i Analiz Związku Banków Polskich, Dyrektor Programu Analityczno-Badawczego WIB, adiunkt w Katedrze Finansów SGGW w Warszawie

Zdrowie finansowe pozwala nam skupić się na swoich celach i aspiracjach, co prowadzi do większego poczucia satysfakcji z życia, nie bez powodu więc zdecydowana większość Polaków wysoko ocenia jego znaczenie. Ale co tak naprawdę oznacza?

Analizując wnioski płynące z naszego badania, jestem przekonany, że zdrowie finansowe to pojęcie wielowymiarowe. Obejmuje wiedzę, świadomość, pewność siebie i ogólną odporność finansową. W praktyce oznacza, że możemy zarówno wywiązać się ze swoich bieżących zobowiązań, jak i zabezpieczyć swoją przyszłość, a także jesteśmy w stanie dokonywać wyborów, które pozwolą cieszyć się życiem – innymi słowy - zapewniają wolność finansową. Kiedy lepiej zarządzamy naszymi finansami, czujemy się bezpiecznie i podejmujemy świadome decyzje, doświadczamy mniej stresu, co pozwala nam zadbać o kondycję fizyczną i psychiczną, a także budować lepsze relacje.

Nasze zdrowie finansowe jest też niezwykle istotne z punktu widzenia pracodawców i efektywności pracy. Ubiegłoroczne globalne badanie Global Financial Literacy Excellence Center wykazało, że pracownicy spędzają średnio osiem godzin tygodniowo na radzeniu sobie z problemami finansowymi – cztery z tych godzin przypadają na czas ich pracy. Szacuje się, że w USA stres finansowy pracowników kosztuje pracodawców do 500 miliardów dolarów rocznie w postaci utraconej produktywności, wyższych kosztów zdrowotnych i zwiększonej rotacji pracowników. Widzimy więc, że kwestia zdrowia finansowego jest kluczowa nie tylko z punktu widzenia finansów osobistych, lecz także jest wyzwaniem dla całej współczesnej gospodarki.

Raport, który mają Państwo przed sobą, pokazuje jak Polacy podchodzą do kwestii zdrowia finansowego, koncentrując się na tych obszarach, które są najbardziej problematyczne. Jednocześnie zachęca do tego, by podejść do tej kwestii otwarcie, z dużym zrozumieniem i empatią. Podstawą, by zadbać o zdrowie finansowe jest oczywiście edukacja – na każdym etapie życia. Dlatego każdy, kto chce zadbać o swoją kondycję finansową, powinien rozwijać swoją wiedzę na temat finansów. Do czego w niniejszym opracowaniu zachęcamy.

Na zakończenie dodam, że ze zdrowiem finansowym jest podobnie jak z kondycją fizyczną. Medaliści olimpijscy nie osiągnęliby swoich sukcesów wyłącznie dzięki temu, że zdobywali teoretyczną wiedzę na temat swoich dyscyplin. To praktyka czyni mistrza, dlatego na zdrowie finansowe trzeba zapracować, a najlepszym sposobem jest wykorzystanie swojej wiedzy, przy użyciu dostępnych instrumentów finansowych. Warto zacząć od rozwiązań systemowych – takich jak chociażby PPK, które są powszechnie dostępne i przystępne dla każdego.

Tomasz Orlik, Członek Zarządu PFR TFI

Spis treści

 Streszczenie menadżerskie	8
 Metodologia badania	15
 Socjodemograficzna charakterystyka badanej próby	17
 Sytuacja finansowa w badanej próbie	20
 Rozumienie pojęcia zdrowie finansowe	24
 Definicja zdrowia finansowego przyjęta w badaniu	27
 Subiektywne znaczenia zdrowia finansowego	29
 Postrzeganie możliwości osiągnięcia i utrzymania zdrowia finansowego	32
 Subiektywna ocena zdrowia finansowego	35
 Umiejętność formułowania i realizacji celów	39
 Samoocena wiedzy w różnych obszarach decyzji finansowych	44
 Samoocena umiejętności w różnych obszarach decyzji finansowych	47
 Potrzeba zwiększenia poziomu wiedzy/umiejętności dla osiągnięcia zdrowia finansowego	50

 Zobowiązania finansowe dorosłych Polaków	52
 Zabezpieczenie finansowe dorosłych Polaków	55
 Cele oszczędnościowe i inwestycyjne Polaków	59
 Zabezpieczanie przyszłości finansowej na okres emerytury	63
 Kontrola finansowa	65
 Postawy wobec pieniędzy	68
 Podsumowanie wyników	73

Streszczenie menadżerskie

Uzasadnienie realizacji badania

Zgodnie z definicją przyjętą przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) „Zdrowie to stan pełnego dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak obiektywnie istniejącej choroby czy niepełnosprawności” (zaczepnięte z Constitution of World Health Organization). Wydaje się jednak, że obok trzech wymienianych przez WHO, można wymienić również czwarty kluczowy obszar zdrowia, oddziałujący bezpośrednio i pośrednio na jakość życia ludzi - zdrowie finansowe. Zdrowie finansowe odnosi się do ogólnej kondycji finansowej danego człowieka i braku stresu związanego z finansami. Ludzie czują się zdrowi finansowo (1) jeśli ich zobowiązania finansowe (np. raty kredytów, płatności wynikające z umów) stanowią niewysoki odsetek dochodów, (2) gdy mogą pozwolić sobie na potrzebne zakupy bez obawy, że zabraknie im środków do kolejnej wypłaty, (3) gdy czują się bezpieczni finansowo, bo mają pewne źródło dochodów i/lub mają odpowiedniej wysokości oszczędności, w najlepszym przypadku pracujące na zysk, czyli zainwestowane. Dla utrzymania zdrowia finansowego potrzebna jest wiedza ekonomiczna oraz umiejętność redukcji stresu, związanego z brakiem poczuciem bezpieczeństwa finansowego. Poczucie bezpieczeństwa może zapewnić: odpowiedniej wysokości dochód, umiejętność oszczędzania przekładająca się na gromadzenie satysfakcjonującej sumy środków finansowych, umiejętność odpowiedniego zarządzania ryzykiem finansowym, przekładająca się na odpowiednie decyzje inwestycyjne i podejmowanie adekwatnych decyzji finansowych w innych sytuacjach obarczonych ryzykiem straty finansowej lub utracenia płynności finansowej (takich jak sytuacje kredytowe, hazardowe, ubezpieczeniowe). Niedawne lata pandemii Sars-Cov-2, a później rosnących stóp procentowych, rekordowo wysokiej inflacji (w październiku 2022 r. najwyższej od 27 lat) oraz wojny w Ukrainie, w szczególności sposób pokazały znaczenie zdrowia finansowego dla funkcjonowania człowieka. Znaczenie zdrowia finansowego i w szczególności tematu ryzykowności podejmowanych wyborów finansowych i próby jej regulacji zauważają też instytucje nadzoru finansowego i regulatorzy. Znajduje to odzwierciedlenie w coraz to nowych regulacjach prawno-legislacyjnych, nakładających na instytucje finansowe obowiązki związane z dbaniem o bezpieczeństwo konsumenta, w kontekście podejmowania przez niego ryzykownych decyzji finansowych (m.in. Rekomendacje T i S KNF, Ustawa o kredycie konsumenckim, Ustawa o kredycie hipotecznym, Wytyczne EBA,

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, Regulacje MiFiD i MiFiD 2 i wiele innych).

Należy również zaznaczyć, że zdrowie finansowe pozostaje silnie związane z pozostałymi aspektami dobrostanu człowieka. Przede wszystkim przekładać się może na zdrowie fizyczne, ponieważ lepsza sytuacja finansowa wiąże się niezaprzeczalnie z lepszym dostępem do służby zdrowia, łatwiejszą realizacją badań profilaktycznych czy też z ograniczeniem czynników mogących wywoływać choroby będące skutkiem długotrwałego stresu lub wyczerpującej, niskopłatnej pracy. Zdrowie finansowe ma również znaczenie dla dobrostanu w obszarze relacji społecznych. Pieniądze, obok pełnionych ról funkcjonalnych (bycia środkiem płatniczym, miernikiem wartości, w tym również odroczonej i środkiem tezauryzacji), pełnią również role symboliczne w ramach których m.in. wspomagają relacje interpersonalne oraz funkcjonowanie społeczności i kultury (Bloom 1994; Gąsiorowska, 2008) i mogą służyć zdobywaniu i podtrzymywaniu szacunku, pozycji i akceptacji społecznej, bezpieczeństwa, miłości i zadowolenia z siebie (Hantley i Wilhelm, 1992). Wreszcie, zdrowie finansowe pozostaje w ważnej relacji ze zdrowiem psychicznym. Zmienne finansowe mogą wiązać się z psychologicznym dystresem (Dijkstra-Kersten i wsp., 2015; Lorant i wsp., 2007; Orpana, Lemyre i Gravel, 2007), a zdrowie psychiczne człowieka może być powiązane zarówno z obiektywnymi wskaźnikami sytuacji finansowej (Bridges i Disney, 2010; Fitch i wsp. 2011; Wildman, 2003), jak i subiektywnie postrzeganą sytuacją finansową (Wilson i wsp., 2020; Dijkstra-Kersten i wsp., 2015; Ferrie i wsp., 2003). Ponadto, psychologiczny dystres może wiązać się z indywidualnymi cechami dyspozycyjnymi związanymi z finansami - takimi jak materializm, optymizm ekonomiczny czy skłonność do podejmowania ryzyka finansowego (Kahle i wsp., 2003; Maner i Schmidt, 2006; Muñiz-Velázquez, Gomez-Baya, Lopez-Casquete, 2017). Badanie Sekścińskiej i współpracowników, przeprowadzone w czasie pandemii Sars-Cov-2, potwierdziło, że czynniki opisujące obiektywną i subiektywną sytuację finansową, jak również indywidualne charakterystyki finansowe człowieka, są ważne dla objaśnienia poziomu odczuwanego dystresu psychologicznego (lęku i depresji), przy czym to ostatnia z wymienionych grup była najbardziej znacząca (Sekścińska i wsp., 2022). Badanie potwierdziło także znaczenie skłonności do ryzyka, materializmu, optymizmu i poczucia bezpieczeństwa finansowego jako ważnych czynników objaśniających dystres psychologiczny (lęk i depresję) w sytuacji zagrożenia zdrowia i/lub życia.

Wydaje się więc, że dbanie o zdrowie finansowe powinno być jednym z priorytetów dla każdego człowieka, bo ułatwia to zdrowe funkcjonowanie również w innych obszarach. Tylko czy rzeczywiście tak jest? Czy dla Polaków jest zdrowie finansowe? Jaką wagę mu przypisują? Czy dbają o nie? I czy są finansowo zdrowi? Znalezienie odpowiedzi na te pytania może stanowić niezwykle ważny punkt, pozwalający zaplanować działania, mogące podnieść dobrostan Polaków, bezpośrednio w obszarze zdrowia finansowego, ale pośrednio także w obszarach zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego.

Cel badania

Przeprowadzone badanie miało zrealizować trzy równoważne cele, które obejmowały:

- 1) Poznanie definicji zdrowia finansowego formułowanej przez Polaków
- 2) Zrozumienie jakie znaczenie przypisują Polacy zdrowiu finansowemu
- 3) Sprawdzenie poziomu zdrowia finansowego Polaków w oparciu o 9 grup wskaźników:
  - sytuację finansową badanej próby,
  - poczucie bezpieczeństwa i stabilności finansowej,
  - planowanie i realizację celów finansowych,
  - ocenę wiedzy i umiejętności finansowych,
  - stan zobowiązań finansowych,
  - poziom i formę zabezpieczenia finansowego,
  - zabezpieczenie finansowe na czas emerytury,
  - poziom kontroli finansowej,
  - postawy Polaków wobec pieniędzy.

Metodologia badania

Badanie przeprowadzono w dniach 26 czerwca – 5 lipca 2024 r. **techniką CAWI** (Computer Assisted Web Interview) na **Ogólnopolskim Panelu Badawczym Ariadna**.

Uczestnicy badania

W badaniu wzięło udział 1068 dorosłych Polaków, tworząc próbę ogólnopolską reprezentatywną ze względu na płeć i wiek, zróżnicowaną pod względem wykształcenia i miejsca zamieszkania.

Odbiorcy raportu

Wyniki badań mogą być użyteczne dla szerokiej grupy odbiorców. Pierwszą grupą są edukatorzy i instytucje odpowiadające za edukację formalną w Polsce, którzy mogą czerpać z raportu inspiracje dotyczące tego jakie obszary wiedzy i kompetencji finansowych szczególnie warto wzmocnić w polskim społeczeństwie. Drugą grupą odbiorców są psychologowie, pracujący z osobami z trudnościami finansowymi, czerpiąc z raportu inspiracje dotyczące powiązań między różnymi zachowaniami finansowymi. Kolejną grupą są instytucje finansowe, mogące dostosowywać swoje projekty informacyjne/ edukacyjne i oferty składane klientom do ich możliwości, rozumiejąc lepiej obszary zagrożeń. Raport ten może być także użyteczny dla doradców finansowych i inwestycyjnych, coachów i trenerów finansowych, którzy mogą czerpać z raportu inspiracje dla swojej bardziej efektywnej pracy, lepszej dla konsumenta. Wreszcie nie wolno zapomnieć o najważniejszej grupie odbiorców – konsumentach, którzy w raporcie mogą znaleźć motywację do analizy własnej sytuacji oraz zobaczyć możliwe konsekwencje swoich dzisiejszych decyzji finansowych.

Autorzy raportu mają też przekonanie, że prezentowane wyniki powinny zainteresować i być użyteczne dla instytucji publicznych w poszukiwaniu rozwiązań służących systemowej zmianie w zakresie wzmocnienia zdrowia finansowego Polaków.

Wnioski wynikające z badania

- **SYTUACJA FINANSOWA.** Zgodnie z deklaracjami uczestników badania, sytuacja finansowa większości Polaków nie pozwala im na osiągnięcie poziomu dobrostanu finansowego, który mógłby zostać definitywnie określony jako stan zdrowia finansowego. Aż 25% Polaków deklaruje, że budżet domowy pozwala im zabezpieczyć jedynie podstawowe potrzeby. Jednocześnie 11% Polaków deklaruje, że może żyć pełnią życia nie martwiąc się o pieniądze.

- **CZYM JEST ZDROWIE FINANSOWE ZDANIEM POLAKÓW.** Polacy uważają, że stan zdrowia finansowego to przede wszystkim: brak stresu związanego z pieniędzmi, poczucie bezpieczeństwa finansowego, posiadanie własnego dochodu, regularnego i stabilnego w czasie, brak konieczności zadłużania się, przede wszystkim nadmiernego i kontrola nad swoimi wydatkami i dochodami. Warto zauważyć, że Polacy nie umieszczają w definicji zdrowia finansowego komponentu odnoszącego się do stawiania i realizacji celów, co stanowi jeden z 3 podstawowych elementów zdrowia finansowego podawanego w naukowych definicjach (obok kontroli i swobody finansowej).
- **JAKIE ZNACZENIE PRZYPISUJĄ POLACY ZDROWIU FINANSOWEMU.** Polacy przypisują zdrowiu finansowemu bardzo ważną rolę, jednocześnie dostrzegając, że ma ono wpływ na inne obszary funkcjonowania człowieka, oddziałując na jego zdrowie psychiczne, fizyczne i społeczne. Przy czym, Polacy widzą najsilniejszy związek zdrowia finansowego ze zdrowiem psychicznym.
- **OSIĄGALNOŚĆ STANU ZDROWIA FINANSOWEGO.** 85% kobiet i mężczyzn uważa, że osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego leży w zakresie ich możliwości, choć zdaniem ponad połowy Polaków jest to trudne zadanie.
- **POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA I STABILNOŚCI FINANSOWEJ.** Nieco ponad 40% Polaków czuje się bezpiecznie finansowo (zarówno w krótkim jak i długim okresie), a około 60% Polaków czuje, że ich dochody są stabilne w krótkiej i w długiej perspektywie. Zatem, patrząc z odwrotnej perspektywy niemal 60% Polaków nie czuje się dziś bezpiecznie finansowo, a niemal 40% nie czuje, że ich źródła przychodów są stabilne, co stanowi ważny wskaźnik w kontekście interpretacji stanu zdrowia finansowego.
- **PLANOWANIE I REALIZACJA CELÓW** znakomita większość Polaków (90%) deklaruje posiadanie co najmniej średnich umiejętności formułowania i realizacji celów, ale tylko 64% rzeczywiście ma sformułowane cele finansowe. Co więcej, co czwarta kobieta i co piąty mężczyzna mają zdefiniowane cele finansowe, ale nic nie robią by je zrealizować.
- **WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI FINANSOWE.** Uśredniając szacunki Polaków dotyczące własnej wiedzy i umiejętności, w zakresie różnych obszarów funkcjonowania finansowego, 87% badanych oceniło ją na co najmniej średnim poziomie. Biorąc pod uwagę liczne badania, sprawdzające rzeczywisty stan wiedzy finansowej Polaków, należy przyjąć, że ich samoocena jest trochę nazbyt optymistyczna. Szczególnie w takich obszarach jak inwestowanie czy długoterminowe oszczędzanie na emeryturę, w których większość Polaków w testach wiedzy osiąga wynik odpowiadający niskiemu poziomowi podstawowej wiedzy. Ta rozbieżność, między subiektywnie ocenianą a rzeczywistą wiedzą, może skutkować nieadekwatną oceną potrzeby edukacyjnej w tym zakresie. Mimo iż 72% Polaków dostrzega potrzebę zwiększenia swojej wiedzy i/ lub umiejętności w zakresie różnych obszarów funkcjonowania finansowego, mogą oni niedoszacowywać zakresu swoich braków wiedzy. Tym nie mniej, odsetek osób świadomych potrzeby zdobycia dodatkowej wiedzy (nawet jeśli nieświadomych skali niewiedzy) wskazuje na duży potencjał działań edukacyjnych i informacyjnych, jeśli zostaną one dobrze dopasowane do potrzeb i możliwości ich odbiorców.
- **ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE.** Mniej więcej połowa Polaków ma dziś zaciągnięte i spłacane zobowiązania finansowe. Przeciętny poziom obciążenia budżetu domowego Polaków ratami kredytów/pożyczek mieści się poniżej 40%, a więc granicy określonej przez Komisję Nadzoru Finansowego jako próg bezpiecznych kredytów. Wyniki pokazały jednak, że w wielu polskich domach obecność innych stałych zobowiązań może spowodować, że spłata rat kredytów okaże się wyzwaniem. 28% posiadaczy kredytów/pożyczek miało problem z ich spłatą w ciągu minionego roku. To pokazuje wagę edukacji w zakresie szacowania realnego dochodu dyspozycyjnego gospodarstw domowych i bardziej świadomego zaciągania zobowiązań finansowych.
- **ZABEZPIECZENIE FINANSOWE.** 82% dorosłych Polaków, przynajmniej od czasu do czasu, odkłada jakąś kwotę, w tym 40% robi to regularnie, w każdym miesiącu. Oszczędności zgromadzone przez większość Polaków nie dają im długoterminowego zabezpieczenia na wypadek utraty pracy lub niemożności jej wykonywania. Wyniki te pokazują, znaczenie kształtowania u Polaków nawyku systematycznego oszczędzania i edukacji w zakresie znaczenia zabezpieczenia finansowego przyszłości.

- **WYKORZYSTANIE OSZCZĘDNOŚCI – INWESTOWANIE.** Formą wykorzystania kapitału, najczęściej wybieraną przez Polaków, jest umieszczenie go na lokacie lub rachunku oszczędnościowym, co robi 59% badanych lub trzymanie pieniędzy w gotówce i na nieoprocentowanych koncie w banku (33%). Zainteresowanie bardziej złożonymi instrumentami finansowymi jest dużo mniejsze - od 4% (kryptowaluty), do 14% (łącznie jednostki TFI, akcje, ETF). Kobiety częściej niż mężczyźni trzymają pieniądze w gotówce, na nieoprocentowanym koncie bankowym, na lokatach lub rachunkach oszczędnościowych. Podczas gdy mężczyźni, częściej niż kobiety, wybierają dla wykorzystania oszczędności instrumenty inwestycyjne, waluty i kryptowaluty. Biorąc pod uwagę, że badania wskazują na to, że Polki chcą inwestować w to, co postrzegają jako bezpieczne i dobrze im znane, a jako główną barierę inwestowania wskazują brak wiedzy (Sekścińska dla TFI PZU, 2024), uzyskane w niniejszym badaniu wyniki dobrze korespondują z wcześniejszymi, wzmacniając wniosek, że konieczna jest edukacja finansowa Polaków w zakresie instrumentów finansowych, ze szczególnym akcentem na edukację kobiet. Polacy chętniej oszczędzają krótkoterminowo, najczęściej zabezpieczając się na „czarną godzinę”. A przecież to długoterminowe oszczędzanie i inwestowanie są najważniejszym filarem zdrowia finansowego. Warto o tym pamiętać, formułując rekomendacje i edukując w zakresie inwestowania.
- **ZABEZPIECZENIE FINANSOWE NA CZAS EMERYTURY.** Większość Polaków nie wie jaką ma obecnie sumę składek emerytalnych zgromadzonych na rachunku w ZUS, ale niezależnie od tego tylko 39% dorosłych Polaków podejmuje jakiegokolwiek celowe działania, by zabezpieczyć swoją przyszłość finansową w okresie emerytury - przy czym, częściej dotyczy to mężczyzn niż kobiet. Polacy najczęściej zabezpieczają się na emeryturę odkładając środki na bieżącym koncie bankowym, poprzez PPK/PPE, w IKE/IKZE, inwestując w akcje, obligacje, TFI lub nieruchomości. Zainteresowanie poszczególnymi instrumentami jest jednak o wiele mniejsze niż być powinno, w szczególności w odniesieniu do instrumentów dedykowanym długoterminowemu oszczędzaniu/inwestowaniu na emeryturę, np. PPK/PPE, w którym świadomie inwestuje około 20% badanych. To pokazuje przemożną potrzebę podnoszenia świadomości instrumentów emerytalnych oraz rzetelnej wiedzy na ich temat.
- **KONTROLA FINANSOWA.** Znakomita większość Polaków, podejmuje różne działania próbując kontrolować swoje finanse i jest świadoma na co wydaje pieniądze. Co trzeci Polak deklaruje wręcz, że bardzo kontroluje swoje wydatki. Tym nie mniej niewielki (<20%) odsetek Polaków jest w stanie określić swoje dochody i/lub wydatki w minionym miesiącu z dokładnością do 1000 zł. Wyniki te, pokazują potencjał Polaków w zakresie samokontroli finansowej i chęć jej wdrażania, ale jednocześnie wskazują na potrzebę poznawania narzędzi kontroli, pozwalających podnieść skuteczność własnych działań w tym zakresie. Potrzebne są systemowe rozwiązania i działania, motywujące do wdrażania dobrych nawyków kontroli finansów osobistych.
- **POSTAWY WOBEC PIENIĘDZY.** Pieniądze wywołują emocje u większości Polaków, zatem nie są tylko narzędziem realizującym ekonomiczne funkcje, które z definicji jest emocjonalnie neutralne, ale są także symbolem będącym miarą sukcesu, szczęścia, elementem centralnym w życiu, narzędziem dającym poczucie bezpieczeństwa i wolności. W tym kontekście warto zauważyć, że co trzeci Polak przejawia postawę materialistyczną. To ważne wyniki, pokazujące znaczenie pracy nad zmianą postaw u Polaków, która przesunęłaby rolę pieniędzy bardziej w kierunku ich ekonomicznych niż symbolicznych funkcji. Warto pokazywać wpływ, jaki pieniądze indywidualnych ludzi mogą wywierać na kształtowanie najbliższego środowiska i otaczającego nas świata.

Rekomendacje

- Dbanie o zdrowie finansowe powinno być nawykowe, tak jak dbanie o zdrowie fizyczne i psychiczne. Nikt nie dyskutuje nad sensownością budowania odporności fizycznej, czy stabilnej samooceny, stanowiącej klucz do równowagi psychicznej. Warto, w ten sam sposób, myśleć o podstawach zdrowia finansowego i budowaniu jego solidnych fundamentów. Cennym rozwiązaniem byłoby przeprowadzenie zintegrowanych kampanii na rzecz ogólnego dobrostanu Polaków, pokazujących różne obszary zdrowia jako równoważne i wzajemnie na siebie oddziałujące. Takie kampanie mogłyby pomóc zbudować świadomość Polaków, że zaniedbanie któregoś z obszarów zdrowia (fizyczne-

go, psychicznego, społecznego i finansowego) niesie za sobą konsekwencje, także dla pozostałych. Potrzebujemy zakrojonych na szeroką skalę, różnorodnych działań wszystkich interesariuszy na rzecz rozwoju kultury zdrowia finansowego Polaków.

- Polacy dostrzegają znaczenie zdrowia finansowego dla generalnego dobrostanu w życiu człowieka, co jest bardzo ważnym czynnikiem, na którym można budować kampanie edukacyjne i informacyjne. Stanowi to również bardzo cenny punkt wyjścia dla organizowania indywidualnych spotkań Polaków z doradcami/ ekspertami finansowymi, podczas których możliwa byłaby diagnoza stanu zdrowia finansowego konsumenta oraz wstępne opracowanie „planu naprawczego”, jeśli byłby on potrzebny. Takie spotkania z doradcami, jeśli zakrojone na szeroką skalę, byłyby ogromnie ważnym działaniem na rzecz poprawy zdrowia finansowego Polaków. Przykładem takiego rozwiązania jest wolontariacki projekt Przegląd Zdrowia Finansowego (www.zdrowie.efpa.pl).
- Większość Polaków nie czuje się bezpiecznie finansowo, choć chcieli by żeby było inaczej. Niestety, Polacy często nie wiedzą, jak doprowadzić do zmiany bieżącej sytuacji. Często również, nie wiedzą czym w zasadzie miałyby być meta wyścigu po bezpieczeństwo finansowe. W tym kontekście, ważne wydaje się wspieranie świadomości znaczenia stawiania, operacjonalizacji i realizacji celów finansowych tak, by realizować je w zgodzie ze sobą, ze swoimi rzeczywistymi potrzebami (i pragnieniami), ale też możliwościami. Warto pomóc Polakom zadawać sobie pytania: Jak mi jest tu, gdzie dziś jestem? Gdzie chciałbym być dziś /jutro/ za 5-10-15 lat? Co musi się stać, bym mógł(mogła) tam się znaleźć?
- Realizacja długoterminowych lub wymagających celów finansowych wiąże się zwykle z doświadczaniem trudniejszych momentów, które nie zawsze udaje się pokonać pozostając na obranym kursie. Dlatego też, ważnym jest uwrażliwianie Polaków na to, jakie bariery przyjdzie im prawdopodobnie pokonać, by osiągnąć cel i zwrócenie uwagi na to, jakie ich mocne strony (zasoby) pomogą im bariery przełamać.
- Czynnikiem blokującym decyzje inwestycyjne i ubezpieczeniowe, a także oddziałującym na po-

dejmowane decyzje kredytowe, oszczędnościowe i inne, jest często poziom posiadanej wiedzy finansowej. Choć Polacy przeciętnie oceniają średnio swój poziom wiedzy finansowej, to ich subiektywna ocena różni się między obszarami decyzji finansowych, najslabiej wypadając w przypadku trudniejszych obszarów jak np. inwestowanie, instrumenty długoterminowego oszczędzania, podatki, a nieco lepiej w obszarach dotyczących codziennych doświadczeń konsumenckich. Ponadto obiektywny poziom wiedzy Polaków jest wyraźnie niższy od ich subiektywnej samooceny. Zatem dla poprawy zdrowia finansowego Polaków, potrzebne jest podniesienie poziomu ich wiedzy finansowej.

- 72% Polaków czuje potrzebę pogłębienia swojej wiedzy finansowej, jednak znakomita większość z nich niewiele w tym temacie robi. Jak pokazują badania, niespełna 10% Polaków celowo poszukuje wiedzy finansowej z zakresu inwestowania, długoterminowego oszczędzania, kredytów czy ubezpieczeń, około 45% pogłębia wiedzę tylko jeśli zainteresuje ich coś, co przypadkiem usłyszą, zaś pozostali wiedzą tyle, ile przy okazji się dowiedzą i zupełnie tej wiedzy nie weryfikują ani jej nie pogłębiają (Sekścińska, 2023; Sekścińska, 2024). Planując działania edukacyjne/informacyjne, warto pamiętać o każdej z tych trzech grup odbiorców. Cennym byłoby więc, obok innych działań, oferowanie wiedzy także w formie, która docierałaby do odbiorcy niejako „przy okazji”. Warto by była ona podana w taki sposób, by chętnych do doczytywania skłonić do jej pogłębienia, ale jednocześnie dbając o tych, którzy doczytywać nie zamierzają. Informacje powinny być podane zwięźle i prosto, jednoznacznie opisując zagadnienia w sposób, niewymagający pogłębienia, jeśli potrzebna jest wyłącznie wiedza na podstawowym poziomie.
- Prognozy ZUS dotyczące stopy zastąpienia przyszłych emerytur nie napawają optymizmem, np. dla 2060 r. wynoszą one 24,6%. To pokazuje przemożne znaczenie posiadania przez Polaków dodatkowego zabezpieczenia finansowego na czas emerytury. Większość Polaków spodziewa się, że środki, które będą im wypłacane przez ZUS, nie pozwolą im godnie żyć po zakończeniu aktywności zawodowej, ale tylko niespełna 40% badanych wskazało podejmowanie działań pozwalających zabezpieczyć swoją finansową przyszłość. Ponadto w spontanicznych odpowiedziach o od-

kładanie środków na emeryturę odsetek ten jest o 10% niższy - wskazując, że część działań dzieje się niejako automatycznie (np. PPK) i może nie być przejawem codziennej troski o finansową przyszłość. Polacy nie odkładają na emeryturę z różnych powodów, ale w kontekście działań edukacyjnych warto zwrócić szczególną uwagę na dwa spośród nich: (1) niewystarczający poziom świadomości instrumentów długoterminowego oszczędzania/inwestowania i niewystarczający poziom wiedzy na temat systemu emerytalnego i instrumentów emerytalnych oraz (2) niewspierające postawy i przekonania, odnoszące się przede wszystkim do obaw o bezpieczeństwo swoich środków, co stanowi efekt braku zaufania do polityków (czy nie zmienią prawa?), instytucji finansowych zarządzających powierzonym im kapitałem (czy dobrze zainwestują moje pieniądze?), swojej wiedzy i kompetencji (czy dobrze wybiorę instrument finansowy, instytucję, której zaufam?), samych instrumentów (czy one na pewno są takie jak mi się wydaje?). Zaadresowanie tych wątpliwości i pogłębienie wiedzy na temat instrumentów emerytalnych byłoby ogromnie cenne i mogłoby w znacznym stopniu przyczynić się do zwiększenia zainteresowania finansowym zabezpieczeniem się na emeryturę przez Polaków.

- Dla wielu Polaków pieniądze stanowią symbol / miarę ich szczęścia, sukcesu i są centralnym elementem w życiu, co stanowi przejaw materialistycznych postaw. Ponadto, pieniądze stają się często miarą wartości człowieka, co sprawia, że relacja z nimi przestaje być zdrowa. Warto zauważyć, że postawy materialistyczne są przekazywane międzypokoleniowo. Rodzice modelują je dzieciom, co widać w obserwacjach młodych ludzi, dla których marka to dziś zdecydowanie więcej, niż tylko nazwa producenta danej rzeczy – marka to symbol, coś co definiuje właściciela danego przedmiotu. Mimo iż ruchy na rzecz ograniczania konsumpcji, minimalizmu, zero waste, czy ekologicznego podejścia do dóbr rosną w siłę, to wciąż podejście materialistyczne ma się nad wyraz dobrze i wcale istotnie nie spada. Tymczasem, szkodliwość postaw materialistycznych dla zdrowia psychicznego człowieka jest oczywista, zatem bardzo ważne jest by próbować przeciwdziałać takiemu podejściu do pieniędzy. Oczywiście nierealnym jest oczekiwanie, że pieniądze będą dla ludzi miały wyłącznie ekonomiczne funkcje, ale można próbować sprawić, by role symboliczne odnoszące się do relacji społecznych i oceny siebie i innych były mniej istotne niż są dzisiaj.

dr hab. Katarzyna Sekścińska

Metodologia badania

Badanie przeprowadzono **techniką CAWI** (Computer Assisted Web Interview) na **Ogólnopolskim Panelu Badawczym Ariadna**, posiadającym aktualny **certifikat PKJPA** potwierdzający wysoką jakość świadczonych usług badawczych. Łączna liczebność panelu przekracza 300 tysięcy zarejestrowanych osób.

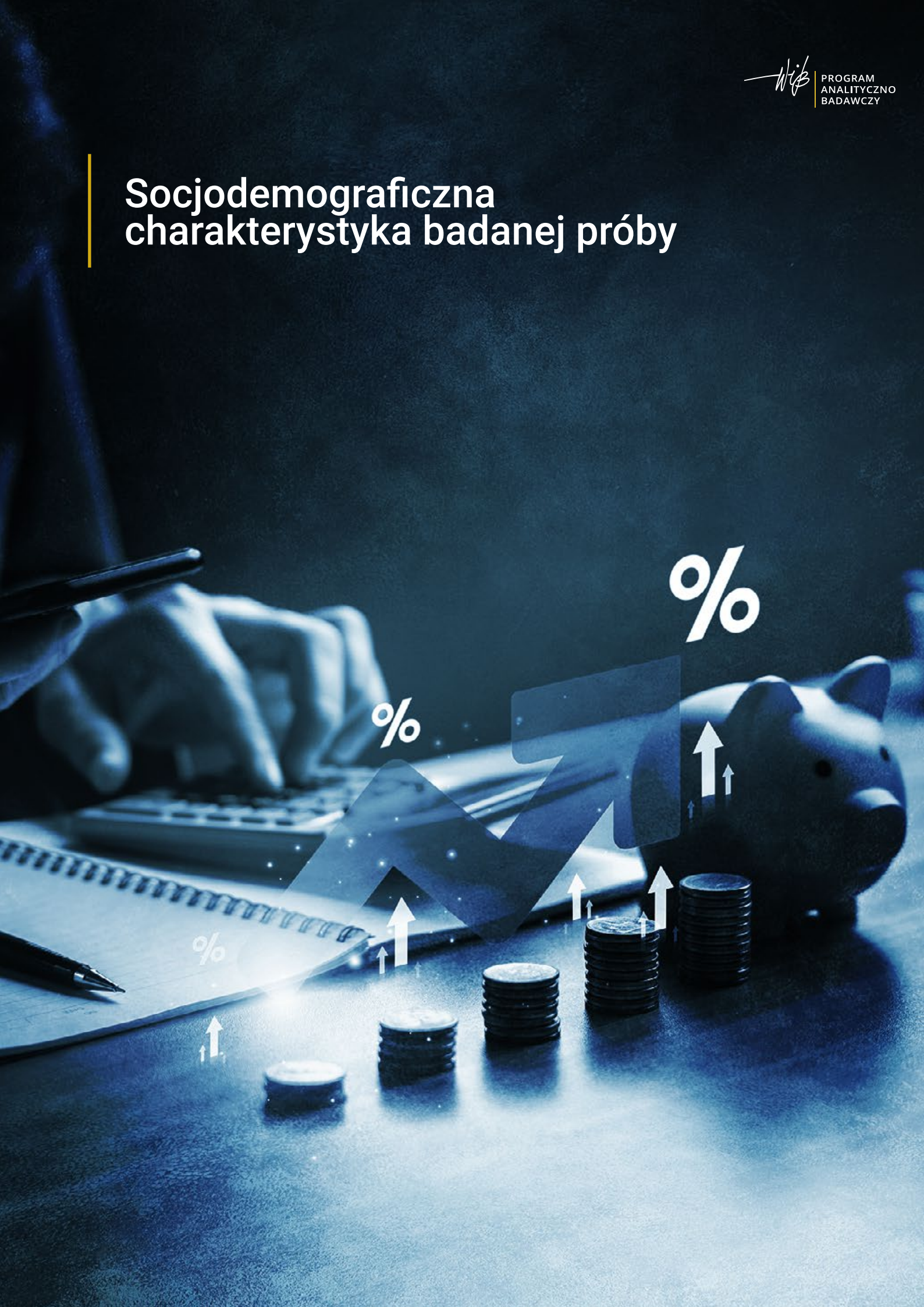
Dane były zbierane w terminie 26 czerwca – 5 lipca 2024 r. wśród zarejestrowanych uczestników

panelu, którzy spełnili łącznie trzy kryteria: byli pełnoletni, pracowali i zgodzili się podać swój dochód określony w przedziale.

W badaniu wzięło udział 1068 dorosłych Polaków, tworząc próbę ogólnopolską reprezentatywną ze względu na płeć i wiek, zróżnicowaną pod względem wykształcenia i miejsca zamieszkania.

Socjodemograficzna charakterystyka badanej próby

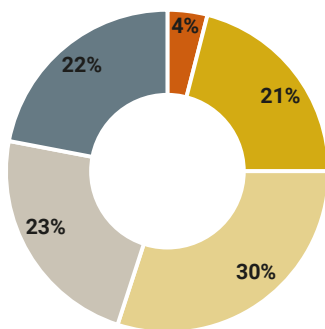
W badaniu wzięło udział 551 kobiet, 514 mężczyzn i 2 osoby niebinarne, w wieku od 19 do 78 lat (średnia wieku 43 lata).

Analizowana próba była zróżnicowana pod względem miejsca zamieszkania, w tym położenia geograficznego i wielkości miejsca zamieszkania. Najwięcej uczestników badania pochodziło z województw mazowieckiego (17%) i śląskiego (12%), a najmniej z województw opolskiego i lubuskiego (po 2%), co oddaje strukturę demograficzną w Polsce.

W kontekście wielkości miejsca zamieszkania, 37% badanych stanowili mieszkańcy wsi, 32% mieszkańcy dużych i wielkich miast, zaś 31% mieszkańcy małych i średnich miast.

Nieco ponad połowa badanych posiadała wyższe wykształcenie (51%), osoby o podstawowym i zasadniczym zawodowym wykształceniu stanowiły 9% próby, zaś wykształcenie średnie lub ponadmaturalne zadeklarowało 40% badanych. W porównaniu z wykształceniem polskiej populacji, w zbadanej próbie była nadreprezentacja najlepiej wykształconych Polaków i niedoreprezentacja osób o najniższym wykształceniu, co w dużej mierze wynika z metodologii badania – najłatwiej wykształcone osoby często mają również trudności cyfrowe i często też nie rejestrują się na panelach badawczych, na co nakłada się kwestia tego, że podstawowe wykształcenie częściej dotyczy osób starszych niż młodych dorosłych, czy dorosłych w średnim wieku.

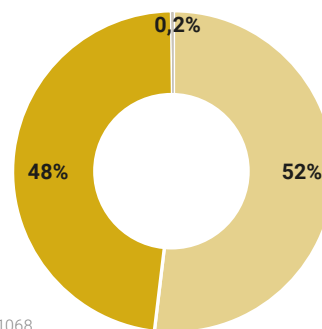
Wiek respondentów

N = 1068

- 18-24 lata
- 25-34 lata
- 35-44 lata
- 45-54 lata
- 55 lata lub więcej

Płeć respondentów

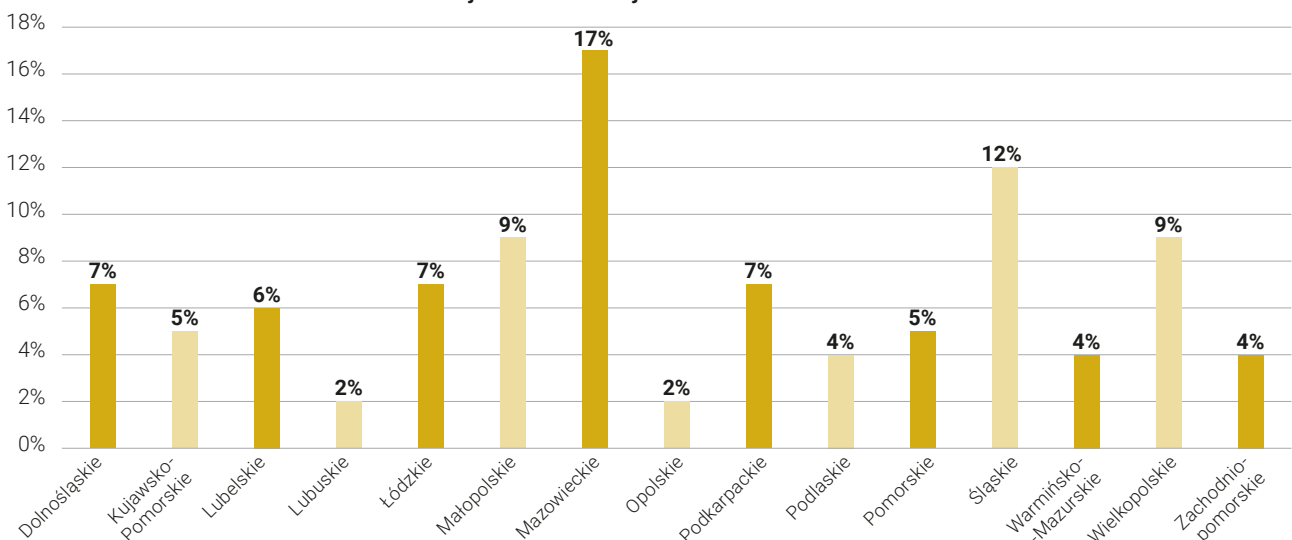

N = 1068

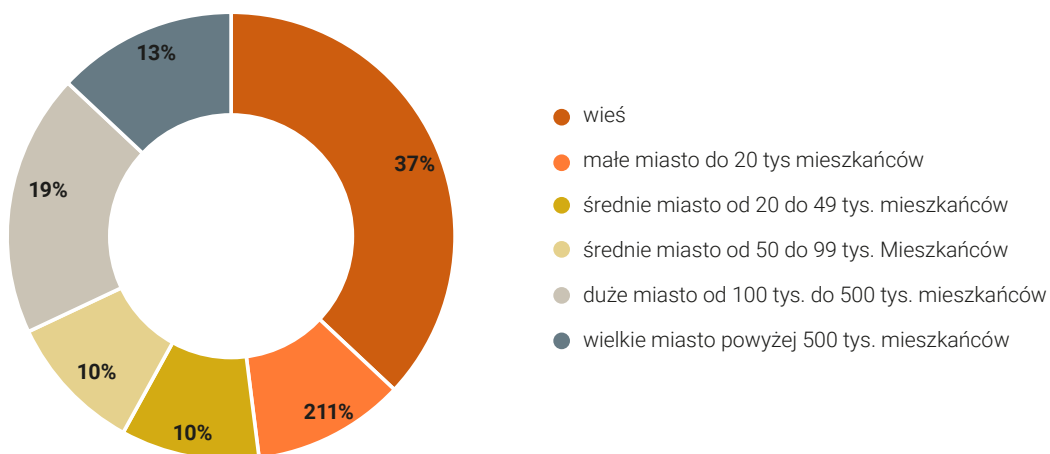
- kobieta
- mężczyzna
- inna (niebinarna)

Województwo miejsca zamieszkania

N = 1068

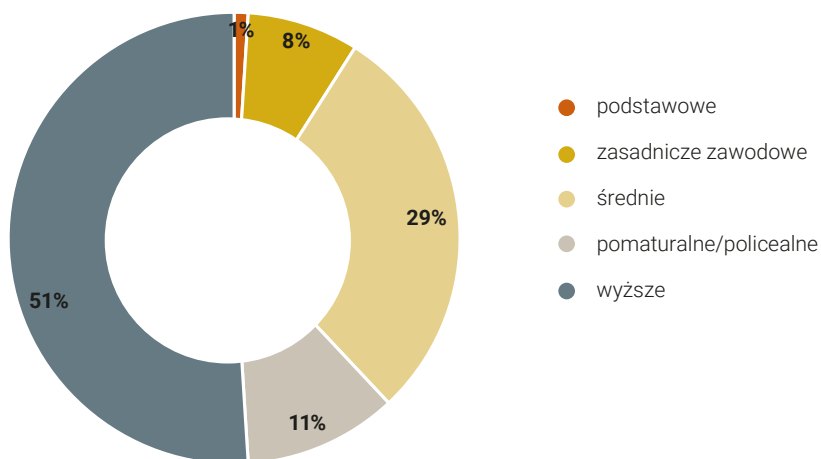

Wielkość miejsca zamieszkania

N = 1068

Wykształcenie

N = 1068

Wszyscy badani byli aktywni zawodowo. 84% uczestników pracowało „na etacie”, 10% prowadziło własną działalność gospodarczą, 10% pracowało dorywczo, 2% uczyło się/ studiowało, 3% było na

rencie lub emeryturze a 1% zajmował się domem. Część osób wskazywała więcej niż jedną odpowiedź w pytaniu o formę zatrudnienia.

Sytuacja finansowa w badanej próbie

Obiektywna sytuacja finansowa w badanej próbie była zróżnicowana, przy czym mediana wyników mieściła się w przedziale między 3001 a 4000 zł netto dochodu miesięcznego na osobę w gospodarstwie domowym. 2% badanych wskazało dochód netto poniżej 1000 zł na osobę, zaś 5% zadeklarowało dochody swojego gospodarstwa powyżej 8000 zł na osobę. Przeciętny rozporządzalny dochód na 1 osobę ogółem w 2023 r. w Polsce wyniósł 2678,30 zł. Biorąc pod uwagę, że na przestrzeni ostatnich lat statystyka konsekwentnie rośnie, można się spodziewać, że w 2024 r. będzie nieco wyższa niż ta za 2023 r. Jednocześnie należy pamiętać, że osoby zagrożone wykluczeniem ekonomicznym, najbiedniejsze, zwykle nie są ujęte w badaniach panelowych, bo nie są w nich zarejestrowane, co przesuwają nieco w górę średnie dochody panelistów. Wydaje się, że uwzględniając wyżej opisane czynniki, zrekrutowana próba dobrze odzwierciedlała polską populację pod względem sytuacji finansowej.

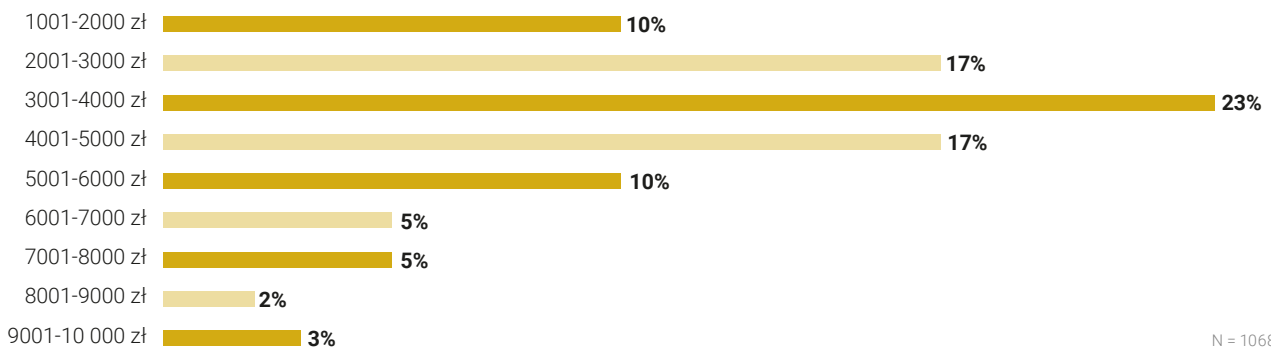
Zróżnicowanie obiektywnego poziomu dochodu w próbie przekłada się na jego subiektywną ocenę przez respondentów. W efekcie 12% badanych opisało negatywnie swoją sytuację finansową (w tym

1% jako bardzo złą), 44% pozytywnie (w tym 4% jako bardzo dobrą), a 44% wskazało, że jest ona średnia.

W opisywanym badaniu dokonano pomiaru sytuacji finansowej również przez pryzmat 12 kategorii potrzeb, które mogą zostać zaspokojone w ramach budżetu domowego: (1) niezbędne koszty życia, (2) poczucie bezpieczeństwa finansowego, (3) zakupy, które sprawiają, że czuję się częścią grupy, do której chcę przynależeć, (4) bieżące potrzeby zakupowe mojej rodziny, (5) dokonywanie większego zakupu przynajmniej od czasu do czasu, (6) odkładanie co miesiąc części zarobionych pieniędzy, (7) rozwijanie się i realizacja pasji, (8) zabezpieczanie swojej przyszłości finansowej, (9) zabezpieczanie przyszłości finansowej swoich dzieci (jeśli nie dotyczy, to hipotetycznie), (10) realizacja swoich życiowych celów, (11) realizacja swoich marzeń, (12) życie pełnią życia.

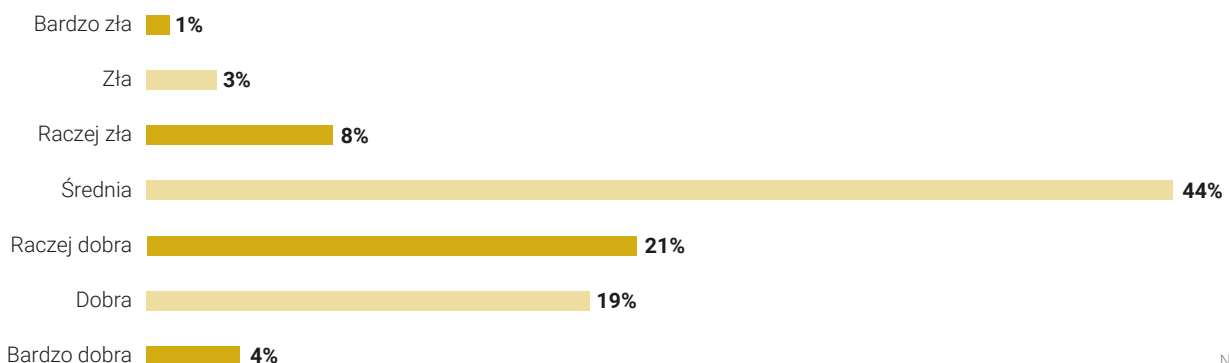
Osoby, które osiągnęły stan zdrowia finansowego, powinny móc zaspokoić potrzeby ze wszystkich analizowanych kategorii. Wydaje się jednak, że sytuacja finansowa większości Polaków nie pozwala im na osiągnięcie optymalnego poziomu dobrostanu finan-

Dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym

N = 1068

Subiektywna ocena własnej sytuacji finansowej

N = 1068

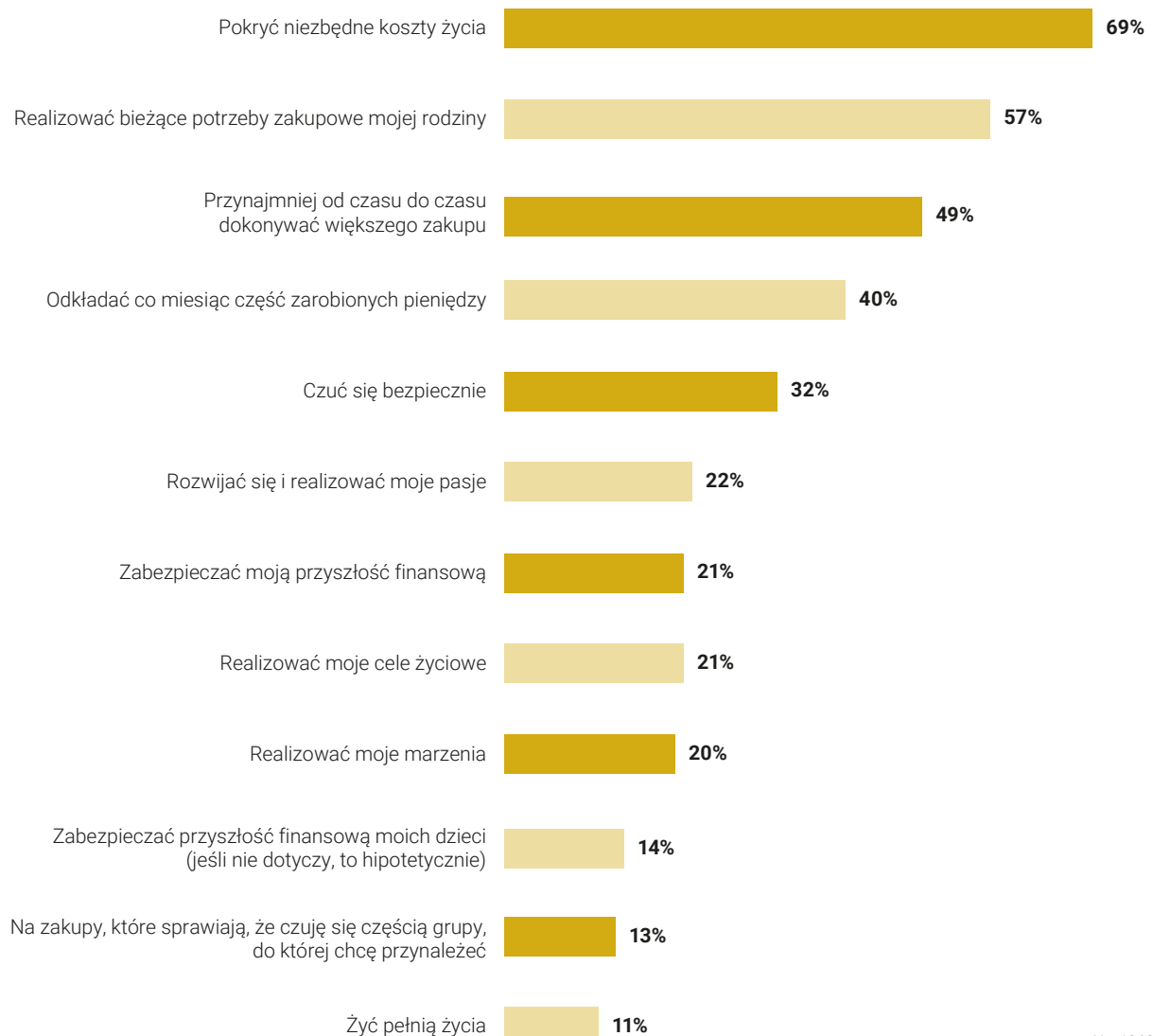

sowego mieszczącego się w definicji zdrowia finansowego, bowiem odpowiedzi badanych wskazują, że:

- sytuacja finansowa gospodarstwa domowego pozwala na swobodę wydatków tak, by żyć pełnią życia jedynie 11% dorosłych Polaków;
- na rozwijanie pasji, realizację marzeń lub celów życiowych może sobie pozwolić jedynie co piąty Polak;
- co trzeci Polak czuje się bezpiecznie w swojej sytuacji finansowej, co piąty może pozwolić sobie na zabezpieczenie swojej finansowej przyszłości, a tylko 14% może zabezpieczyć przyszłość finansową swoich dzieci.

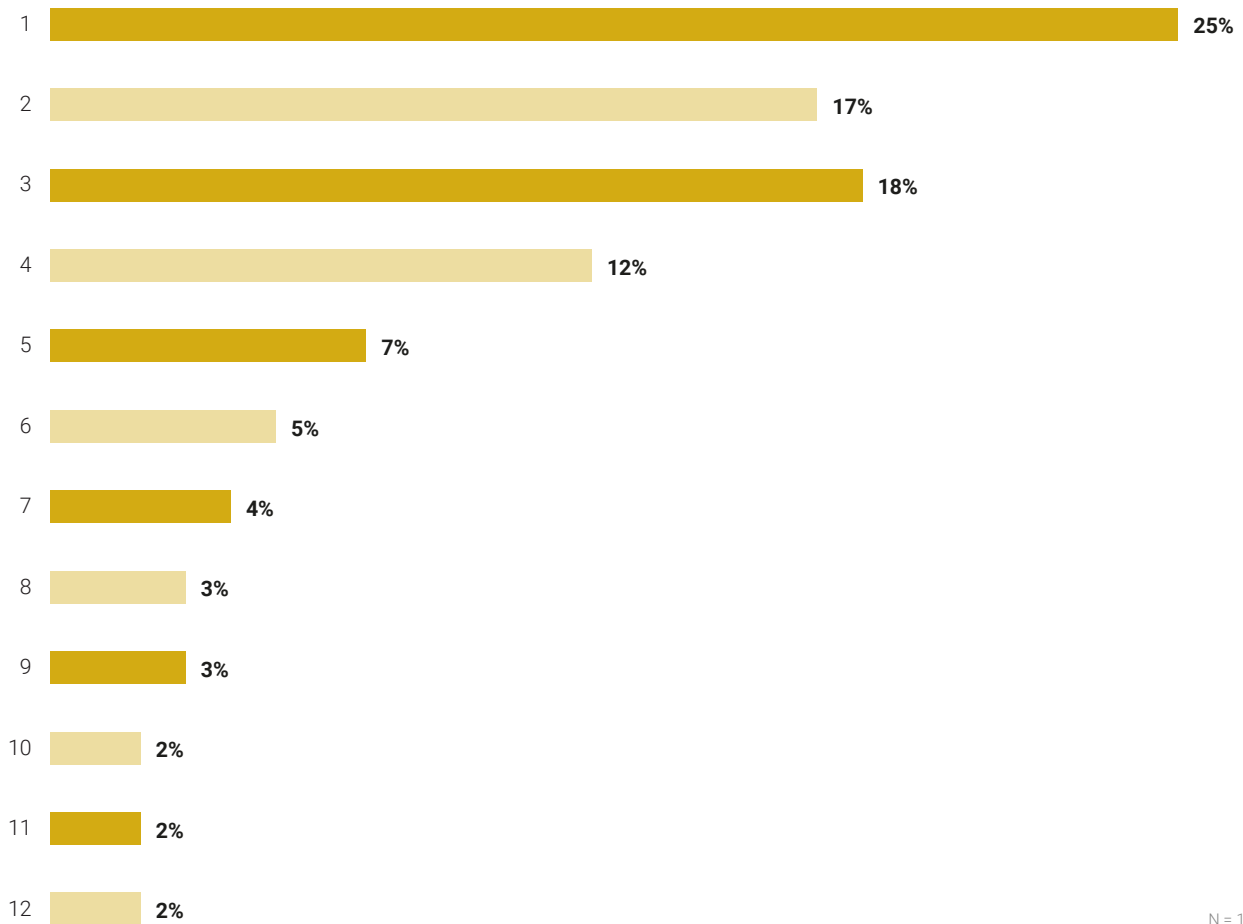
Tylko niespełna 2% badanych (dokładnie 20 osób, w tym 16 kobiet i 4 mężczyzn) zadeklarowało, że sytuacja finansowa pozwala im zaspokoić potrzeby ze wszystkich analizowanych kategorii. Co czwarta osoba badana wskazała, że jedyne na co pozwala jej budżet domowy, to pokrycie podstawowych, niezbędnych kosztów życia. Kolejne 35% Polaków powiedziało, że ich sytuacja pozwala w najlepszym przypadku zaspokoić dwie lub trzy kategorie potrzeb, przy czym najczęściej odnosiło się to do bieżących potrzeb zakupowych rodziny i większego zakupu od czasu do czasu. Łącznie 79% dorosłych Polaków jest w stanie w ramach swojego budżetu zaspokoić nie więcej niż 5 z 12 kategorii potrzeb mieszczących się w definicji zdrowia finansowego.

Moja sytuacja finansowa pozwala mi:

N = 1068

Odsetek osób, które wskazały daną liczbę kategorii potrzeb możliwych
do zaspokojenia w ramach ich budżetu domowego

N = 1068

Rozumienie pojęcia zdrowie finansowe

Ludzie tworzą swoje własne definicje zdrowia finansowego, oddając zwykle ich wyobrażenia na temat tego, jak wygląda człowiek finansowo zdrowy (co nie zawsze oznacza finansowo spełniony). W opisywanym badaniu poproszono uczestników o podanie własnej definicji tego pojęcia. Wśród różnych komponentów wymienianych przez osoby badane, 17 zostało wskazane przez co najmniej 5% grupy, co przekracza granicę błędu statystycznego.

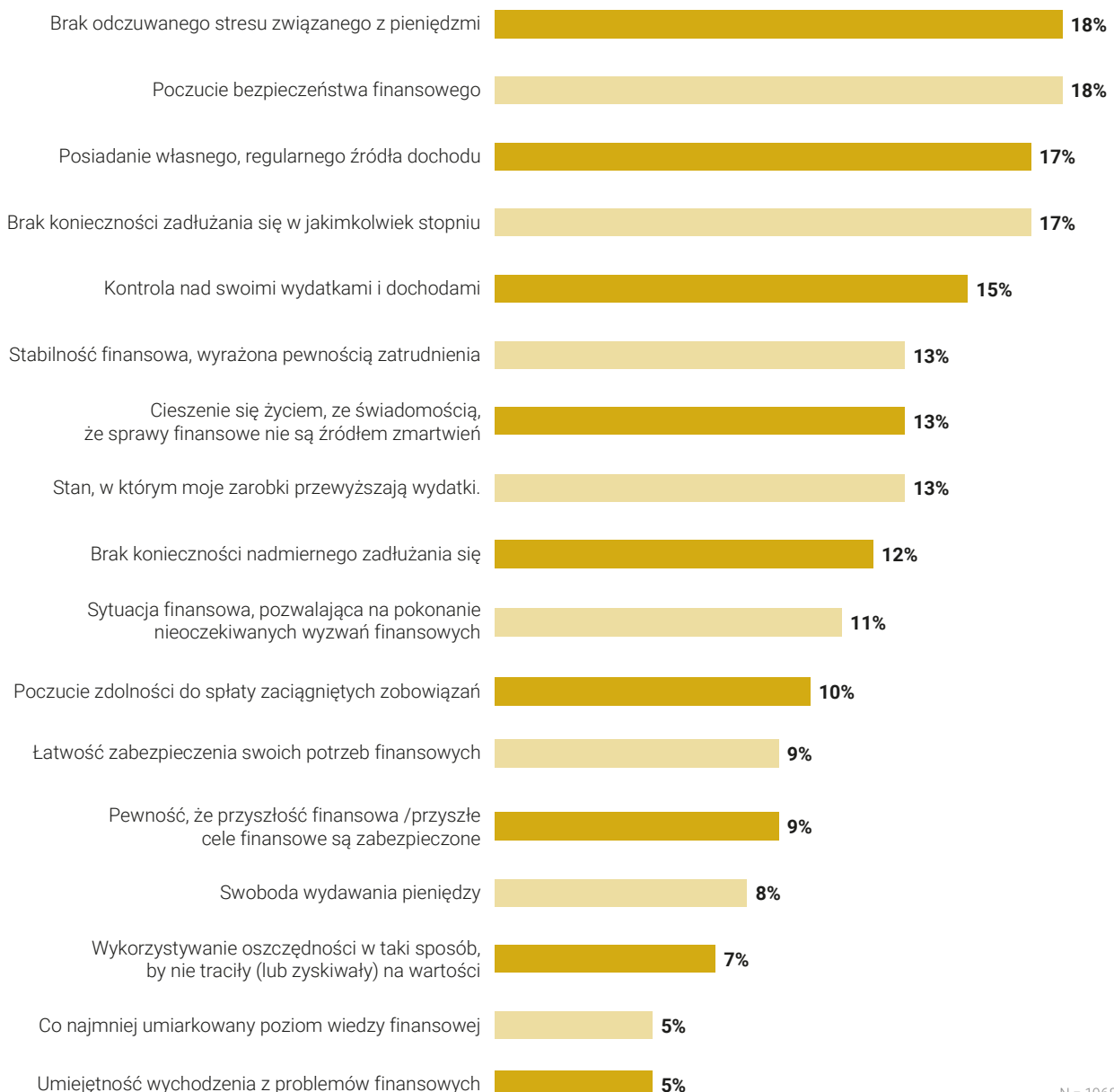
Najczęściej wskazywane komponenty zdrowia finansowego odnoszą się do spokoju związanego z fi-

nansowym aspektem funkcjonowania, wyrażonym w braku stresu związanego z pieniędzmi, poczuciem bezpieczeństwa finansowego, posiadaniem własnego (regularnego!) i stabilnego w czasie źródła dochodu i brak konieczności zadłużania się (nadmiernego i w ogóle).

15% Polaków w definicji zdrowia finansowego umieszcza kontrolę własnego budżetu – zarówno wydatków jak i przychodów, a 13% badanych dodaje możliwość regularnego oszczędzania pieniędzy. 13% badanych wskazuje, że zdrowie finan-

Czym jest zdrowie finansowe?

(Odsetek osób, które wskazały dane kryterium jako bardzo ważne i najważniejsze)

sowe to stan, gdy można cieszyć się życiem, nie martwiąc się o finanse.

Innym aspektem zdrowia finansowego jest radzenie sobie z finansowymi wyzwaniami, takimi jak zdolność do spłaty zobowiązań (10%), pokonywanie nieplanowanych trudności / wyzwań finansowych (11%), umiejętność wychodzenia z problemów finansowych (5%). Niski odsetek wskazań dla ostatniego z wymienionych przykładów może wynikać z tego, że Polacy postrzegają stan zdrowia finansowego jako taki, w którym problemy finansowe się nie zdarzają.

Co ciekawe, tylko 9% Polaków utożsamia zdrowie finansowe z zabezpieczaniem przyszłości finansowej, a 7% z inwestowaniem. Ponadto tylko 5% badanych dostrzega jako komponent zdrowia finansowego posiadanie wiedzy finansowej. Warto na to zwrócić uwagę i próbować wskazywać Polakom znaczenie tych czynników w kontekście zdrowia finansowego, ponieważ fundamentem utrzymania zdrowia finansowego w długim terminie jest zabezpieczenie finansowej przyszłości wsparte konkretnymi decyzjami inwestycyjnymi. Zaś jednym z jednym z kluczowych powodów nieinwestowania najczęściej wymienianych przez Polaków, jest niewystarczający poziom wiedzy finansowej.

Definicja zdrowia finansowego przyjęta w badaniu

Dla ujednolicenia rozumienia pojęcia zdrowia finansowego przez uczestników badania, tak by możliwa była zbiorcza interpretacja wyników, przedstawiono im poniższą definicję i poproszono, by przyjęli ją na potrzeby udziału w badaniu.

Zapis przedstawiony uczestnikom badania brzmiał:

„Istnieje wiele różnych definicji zdrowia finansowego. W niniejszym badaniu przez zdrowie finansowe rozumiemy stan, w którym:

- *Kontrolujesz swoje bieżące finanse oraz miesięczny i roczny budżet,*
- *Jesteś w stanie poradzić sobie z niespodziewanymi, poważnymi wydatkami,*
- *Zgodnie z planem realizujesz swoje finansowe cele,*
- *Masz swobodę finansową dla dokonywania decyzji, które pozwalają cieszyć się życiem.*

Prosimy, żebyś przyjął(ęła) taką definicję odpowiadając na dalsze pytania w ankiecie.”

Subiektywne znaczenia zdrowia finansowego

Polacy wysoko oceniają znaczenie zdrowia finansowego, oceniając je przeciętnie na 8,15, na 10-cio stopniowej skali. Kobiety oceniają znaczenie zdrowia finansowego przeciętnie istotnie wyżej niż mężczyźni (średnia wśród kobiet = 8,34 vs średnia wśród mężczyzn = 7,95, $t(1064)=4.65, p<.001$). Tym nie mniej, wartość 8 na 10 była najczęściej wskazywaną - zarówno w grupie mężczyzn (30% wskazań), jak i kobiet (32% wskazań).

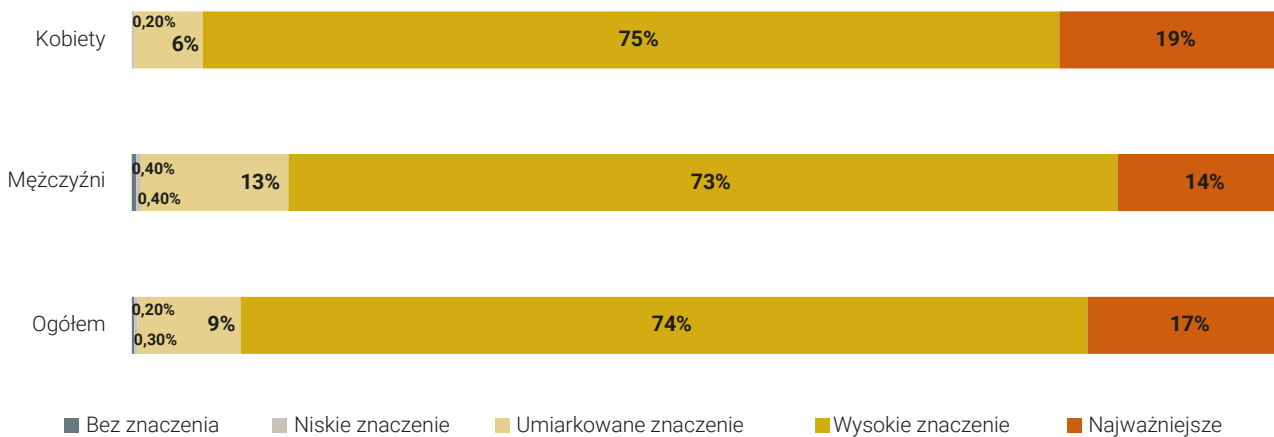
Warto zauważyć, że 91% Polaków przypisuje wysokie znaczenie zdrowiu finansowemu, przy czym dotyczy

to częściej kobiet (94%) niż mężczyzn (87%). Co więcej, 17% Polaków uważa, że zdrowie finansowe jest w ich życiu najważniejsze. Z drugiej strony tylko 0,5% badanych zanegowało lub zbagatelizowało znaczenie zdrowia finansowego. Co ciekawe w tej grupie znaleźli się wyłącznie mężczyźni (0,8% mężczyzn).

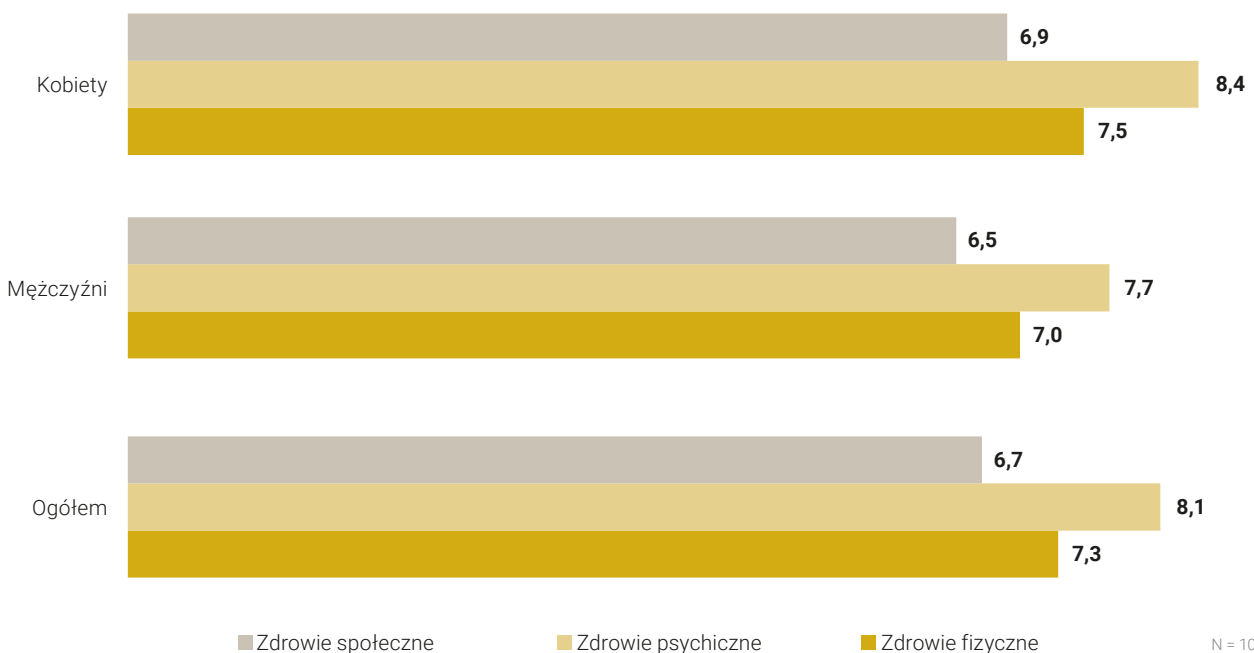
Polacy dostrzegają wpływ zdrowia finansowego na inne obszary funkcjonowania, w szczególności na zdrowie psychiczne, społeczne i fizyczne. Najsilniejszy związek obserwują badani między zdrowiem finansowym a zdrowiem psychicznym. Uznając, że

Jak ważny jest dla ciebie stan twojego zdrowia finansowego?

N = 1068

W jakim stopniu twoje zdrowie finansowe bezpośrednio lub pośrednio wpływa na inne obszary Twojego zdrowia?
(średni wynik oceny na skali od 0 - zupełnie nie wpływa do 10 – wpływa w bardzo dużym stopniu)

N = 1068

w tej relacji wpływ zdrowia finansowego jest duży, szacowany przeciętnie na poziomie 8,1 na skali 0-10.

Interpretacja wyniku dla zdrowia fizycznego jest podobna i również wskazuje na postrzegany duży wpływ zdrowia finansowego, jednak wynik ten jest istotnie niższy niż w przypadku zdrowia psychicznego i wynosi 7,3 na skali 0-10.

Warto zauważyć, że pieniądze mają duże znaczenie w kontekście budowania relacji społecznych, statusu i postrzegania ludzi w oczach innych. Nie jest to jednak pierwsze, spontaniczne skojarzenie, a często jest to zależność przez ludzi ignorowana, niedostrzegana lub wręcz negowana. Stąd zapewne nie duża, tylko raczej umiarkowana, rola przypisywania zdrowiu finansowemu w objaśnianiu zdrowia społecznego.

W przypadku każdego z analizowanych obszarów zdrowia, silniejszy wpływ zdrowia finansowego na nie dostrzegają kobiety niż mężczyźni, przy czym każdorazowo jest to różnica istotna statystycznie¹

Widoczne są wyraźne różnice w przypadku przypisywania bardzo dużej roli zdrowia finansowego w objaśnianiu innych obszarów zdrowia (wyniki 9 i 10 na skali 0-10). W przypadku zdrowia psychicznego, dwie najwyższe wartości przypisuje 48% badanych (56% kobiet, 40% mężczyzn), w przypadku zdrowia fizycznego 26% badanych (31% kobiet, 22% mężczyzn), a w przypadku zdrowia społecznego 20% badanych (23% kobiet, 16% mężczyzn). Co ważne, każdorazowo to kobiety częściej przypisują najwyższe znaczenie zdrowiu finansowemu dla kształtowania innych obszarów zdrowia, a największa - aż 16% - różnica dotyczy obszaru zdrowia psychicznego.

W przypadku złego stanu zdrowia finansowego, Polacy widzą największe zagrożenie dla zdrowia psychicznego, jednak wielu dostrzega także silne zagrożenie w innych obszarach, przy czym większą wrażliwość w tym obszarze wykazują kobiety niż mężczyźni.

¹ zdrowie społeczne: $t(1064)=3.07$, $p<.001$; zdrowie psychiczne: $t(987)=6.18$, $p<.001$; zdrowie fizyczne: $t(1064)= 4.56$, $p<.001$.

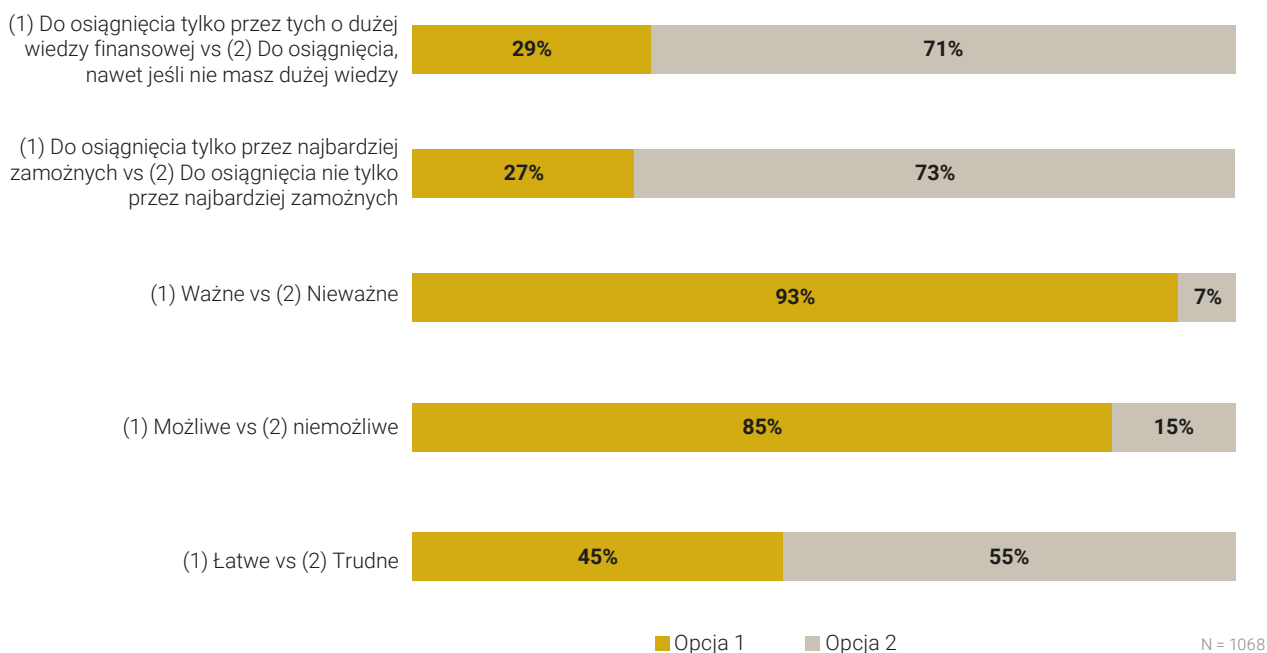
Postrzeganie możliwości osiągnięcia i utrzymania zdrowia finansowego

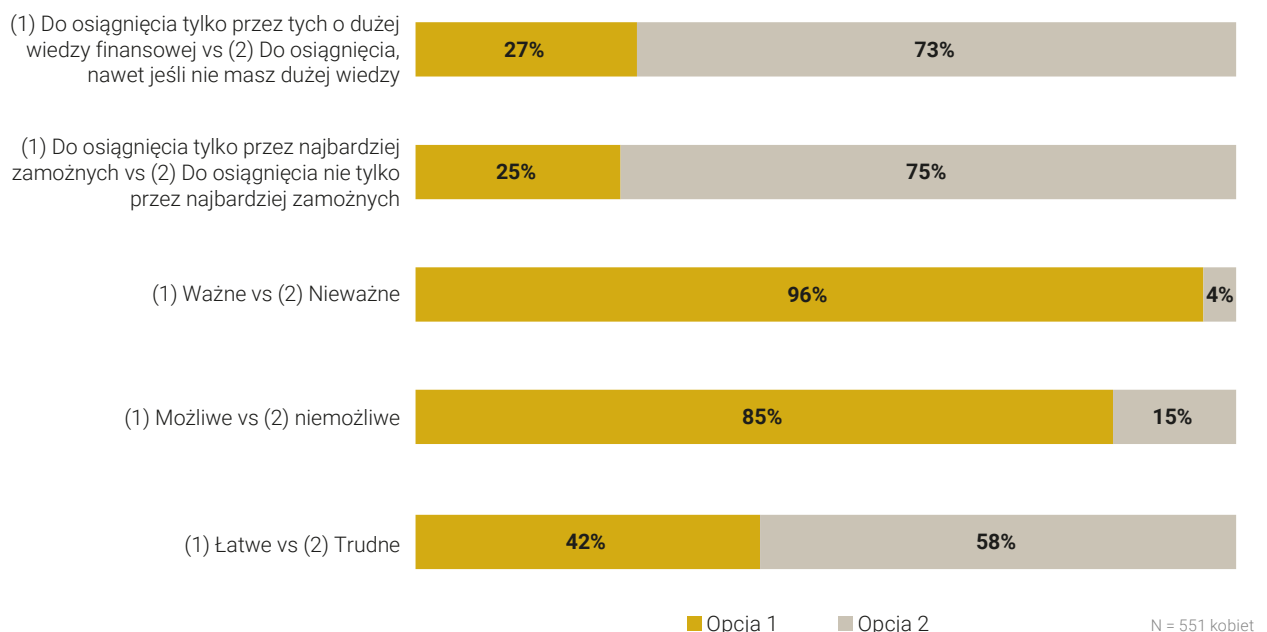
Zdaniem ponad 70% Polaków, zdrowie finansowe może osiągnąć także osoba nieco mniej zamożna i nieposiadająca bardzo rozległej wiedzy finansowej (nieco częściej odpowiadają w ten sposób kobiety niż mężczyźni). To ważny wynik, szczególnie w kontekście pojawiających się zazwyczaj dwóch głównych powodów

nieoszczędzania i nieinwestowania – niewystarczającego budżetu i niewystarczającej wiedzy, podczas gdy właśnie oszczędzanie i inwestowanie są najważniejszym filarem zdrowia finansowego. Ta niespójność może wskazywać, że powody nieoszczędzania są często raczej wymówką niż rzeczywistym powodem.

Osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego jest dla mnie / moim zdaniem (OGÓŁ BADANYCH):

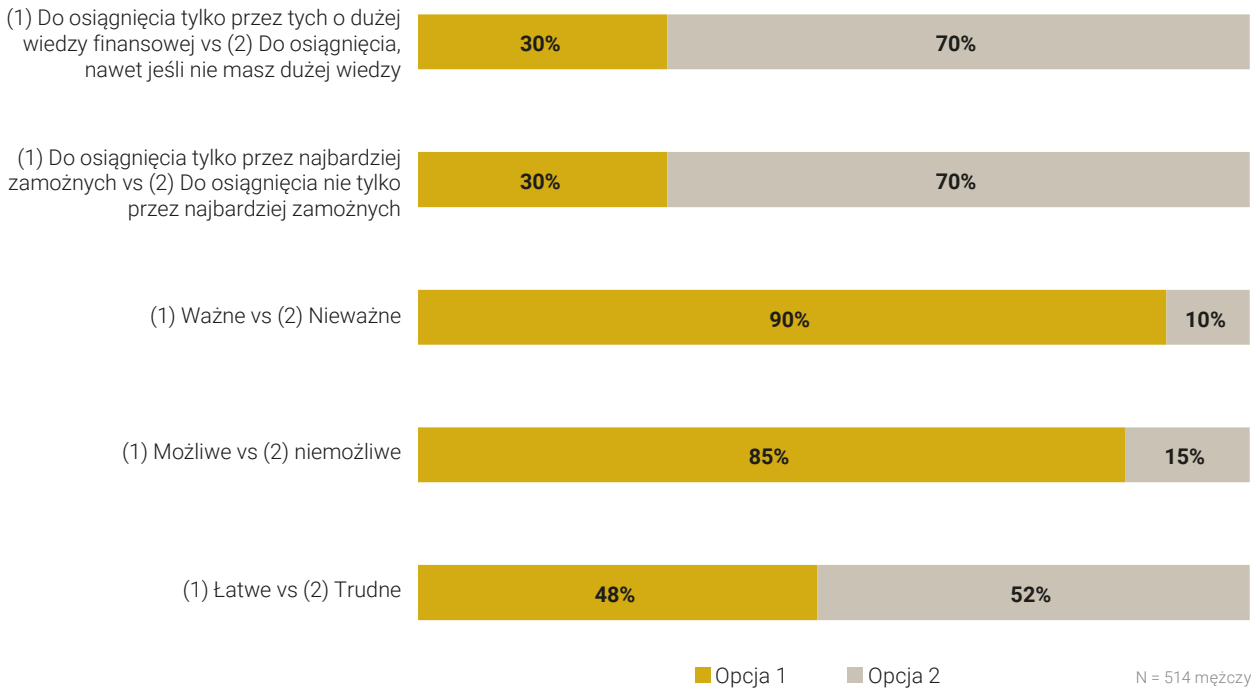

Osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego jest dla mnie / moim zdaniem (OPINIE KOBIET):

Osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego jest dla mnie / moim zdaniem (OPINIE MĘŻCZYŹN):

Subiektywna ocena zdrowia finansowego

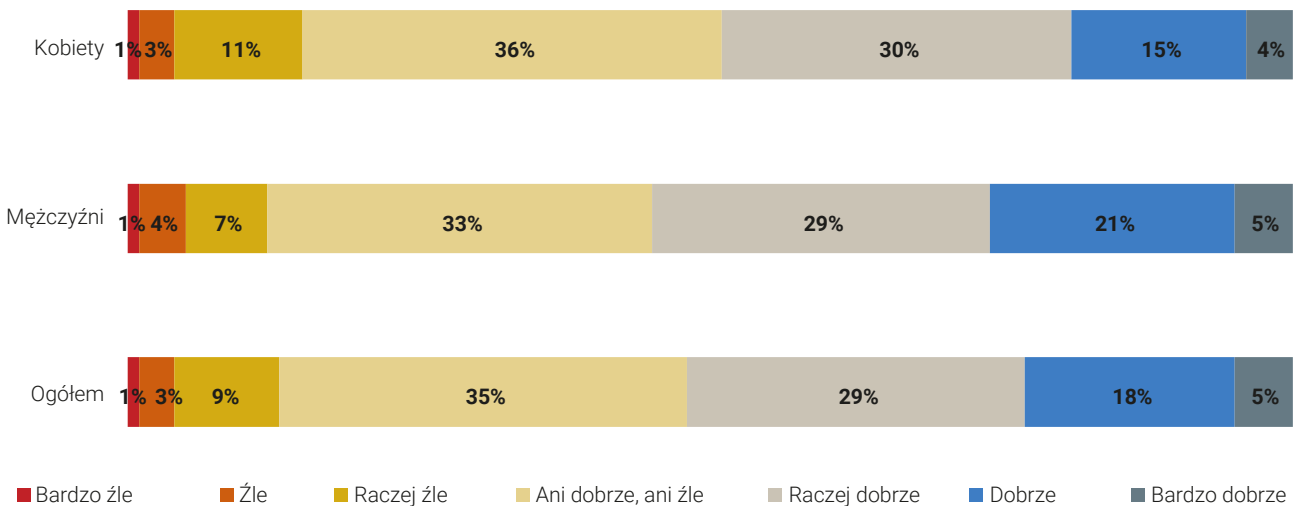
Przeciętna samoocena zdrowia finansowego dokonywana przez Polaków wynosi 4,6 na 7-stopniowej skali, oznaczając wartość między oceną neutralną (ani dobrze, ani źle), a pozytywną (raczej dobrze). Przy czym mężczyźni oceniają swoje zdrowie finansowe przeciętnie minimalnie wyżej niż kobiety (4,7 vs 4,5). Połowa Polaków ocenia swoje zdrowie finansowe pozytywnie (52%) - w tym 18% dobrze, a 5% bardzo dobrze. Pozytywne oceny częściej dotyczą mężczyzn niż kobiet (55% vs 49%). Wydaje się, więc, że przynajmniej w przypadku połowy Polaków warto by było powalczyć o lepszy poziom zdrowia finansowego.

Jednym z kluczowych komponentów zdrowia finansowego jest poczucie finansowego bezpieczeństwa, zarówno w krótkim (kilkuletnim), jak i dłuższym (kilkunastoletnim) horyzoncie czasowym. Poczucie bezpieczeństwa finansowego zwykle jest definiowane przez Polaków jako sytuacja finansowa zabezpieczająca przyszłość tak, że mogą oni „spać spokojnie”.

42% Polaków ocenia pozytywnie swoje bezpieczeństwo finansowe w perspektywie kilku lat, a 41%, dokonuje takiej oceny przyjmując horyzont kilkunastoletni. To jednocześnie oznacza, że niemal 60% dorosłych Polaków nie czuje się bezpiecznie finan-

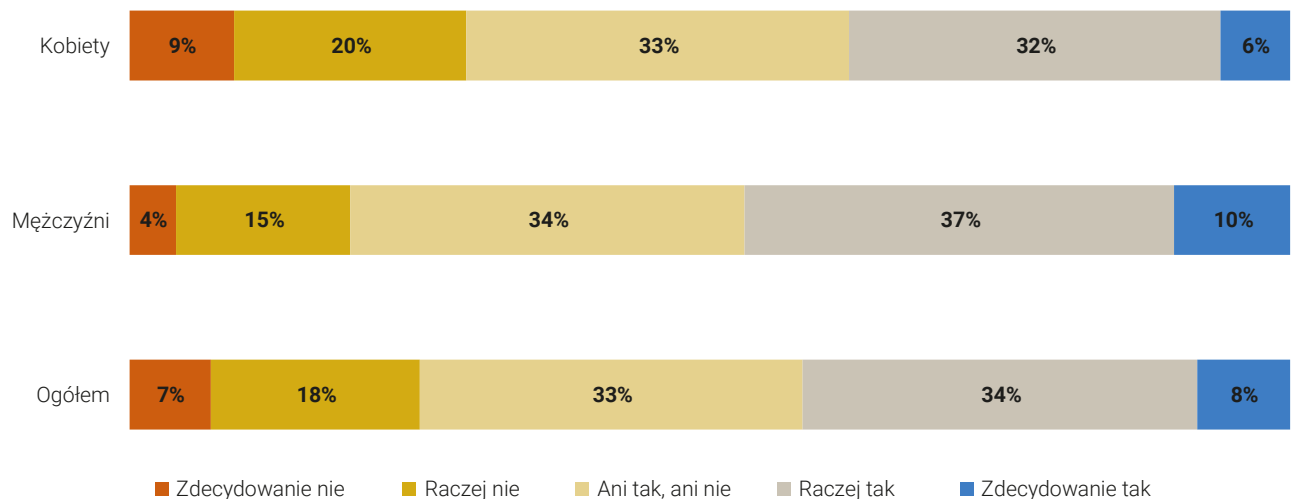
Jak oceniasz stan swojego zdrowia finansowego?

N = 1068

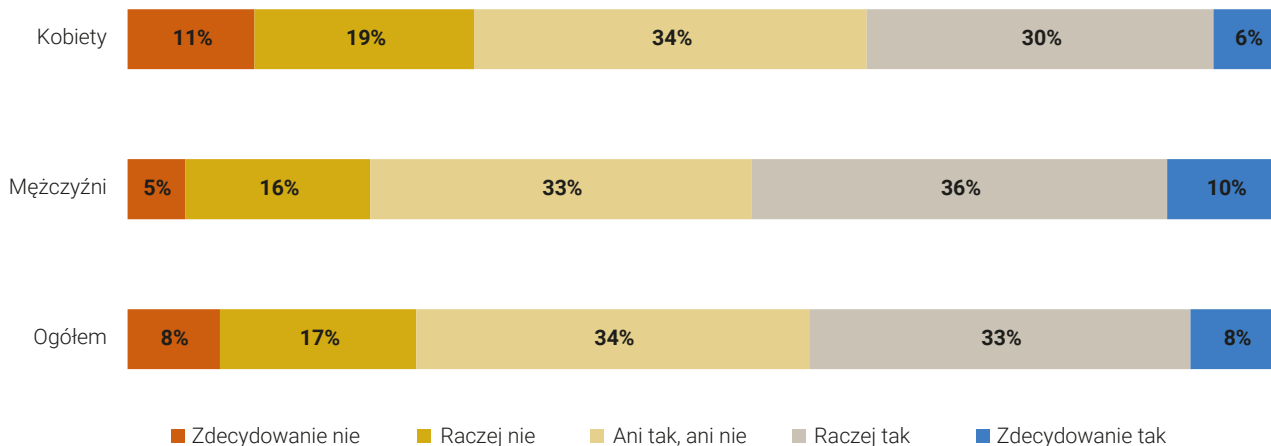
Czy czujesz, że masz zabezpieczenie finansowe, które pozwala ci spać spokojnie, biorąc pod uwagę horyzont KILKU NAJBLIŻSZYCH LAT

N = 1068

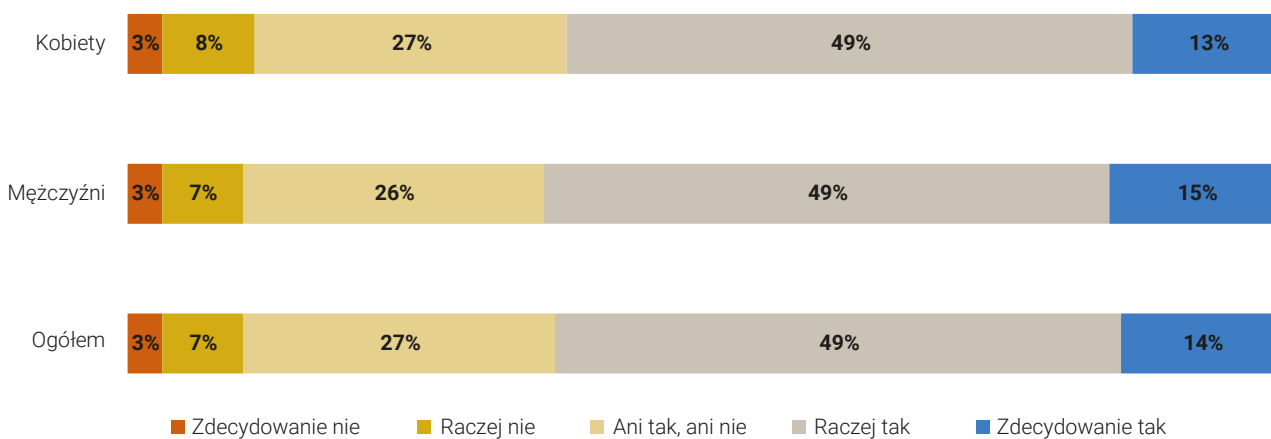
Czy czujesz, że masz zabezpieczenie finansowe, które pozwala ci spać spokojnie, biorąc pod uwagę horyzont KILKUNASTU NAJBLIŻSZYCH LAT:

N = 1068

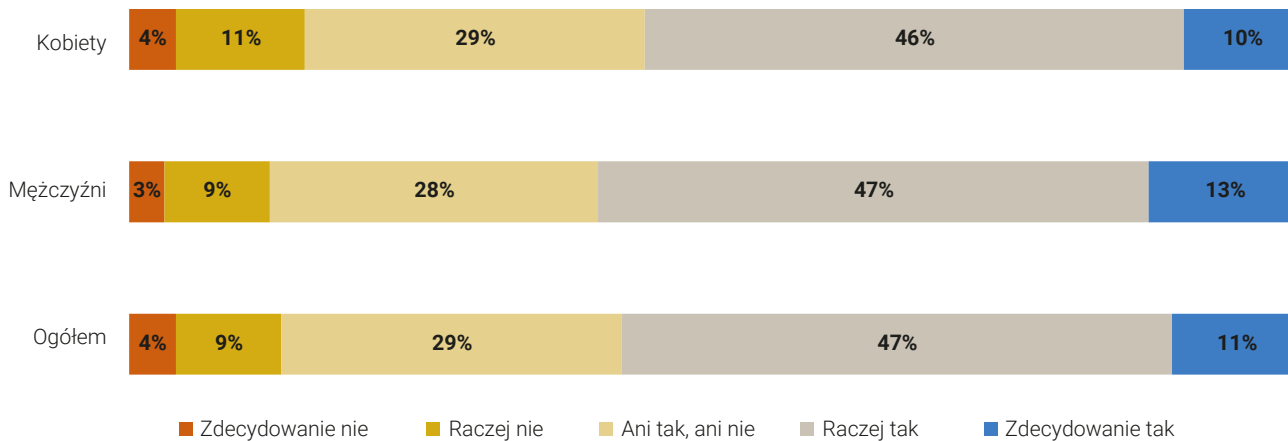
Czy czujesz, że masz stabilne źródła przychodów biorąc pod uwagę horyzont KILKU NAJBLIŻSZYCH LAT

N = 1068

Czy czujesz, że masz stabilne źródła przychodów, biorąc pod uwagę horyzont KILKUNASTU NAJBLIŻSZYCH LAT:

N = 1068

sowo ani w długim, ani nawet w krótszym horyzoncie czasowym.

Wyniki wskazują, że to mężczyźni częściej niż kobiety czują, że ich sytuacja finansowa pozwala im spać spokojnie. Przy czym dotyczy to zarówno postrzegania własnego zabezpieczenia finansowego na kilka najbliższych lat (47% vs 38%), jak i na kilkanaście najbliższych lat (46% vs 36%).

Obok poczucia bezpieczeństwa finansowego, drugim bardzo ważnym wskaźnikiem zdrowia finansowego jest poczucie stabilności finansowej, wyra-

żające się poczuciem stabilności bieżących źródeł przychodów.

Wyniki pokazały, że 63% dorosłych Polaków czuje, że ich źródła przychodów są stabilne w perspektywie kilku lat, zaś 58% dorosłych oczekuje stabilności swoich źródeł przychodów również przyjmując horyzont kilkunastoletni.

Postrzeganie stabilności przychodów przez kobiety i mężczyzn jest na zbliżonym poziomie, z delikatną przewagą mężczyzn (w perspektywie kilkuletniej wynoszącą 2%, a w perspektywie kilkunastu lat 4%).

Umiejętność formułowania i realizacji celów

Kluczowym elementem w kontekście osiągnięcia i utrzymywania zdrowia finansowego jest dobre formułowanie celów i wytrwałe ich realizowanie. W tym celu niezbędne jest posiadanie szeregu umiejętności.

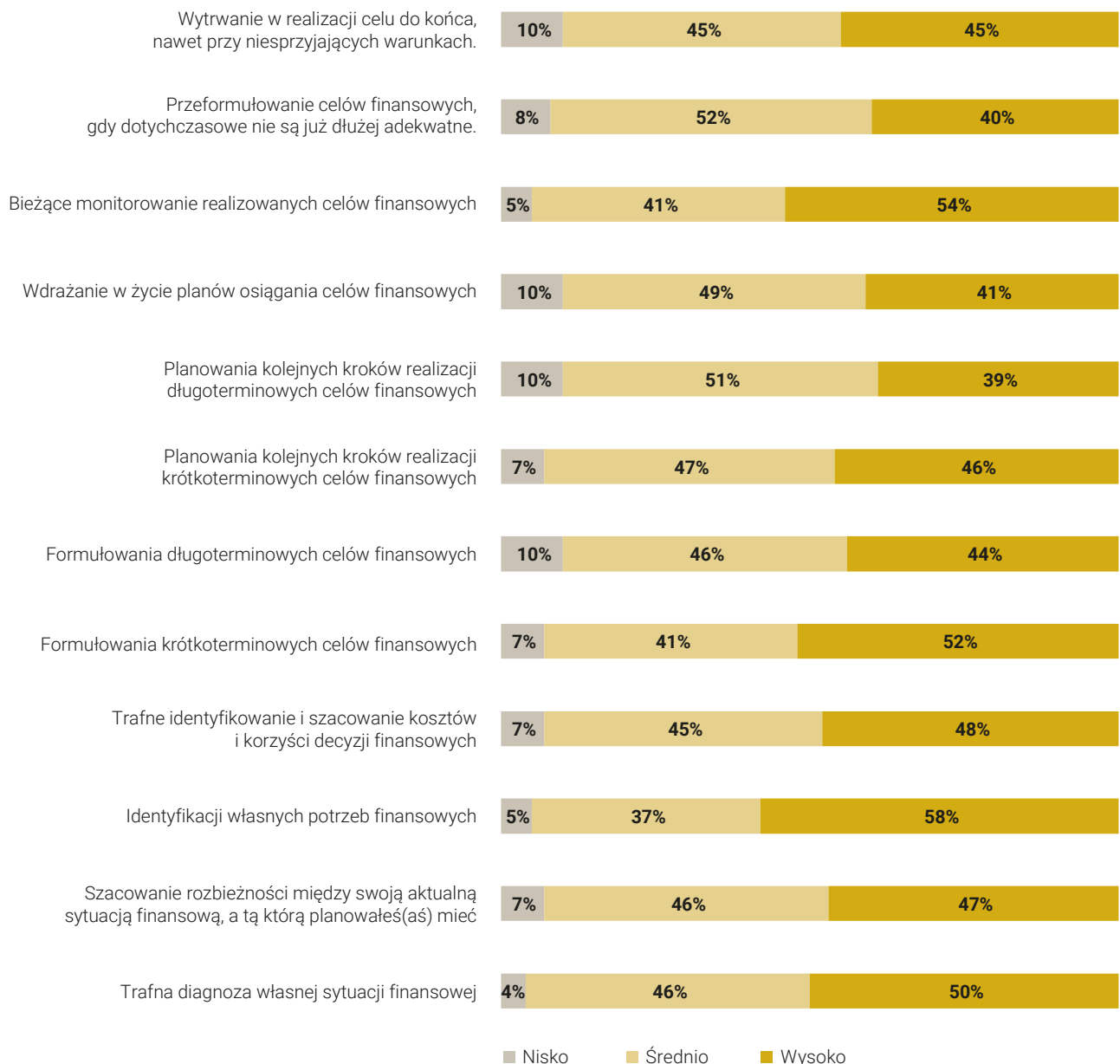
Punktem wyjścia dla realizacji każdego celu jest zawsze trafna diagnoza bieżącej sytuacji. Połowa dorosłych Polaków wysoko ocenia swoje umiejętności w tym zakresie, przy czym dotyczy to w niemal równym stopniu kobiet i mężczyzn.

Kolejnym etapem jest rozpoznanie własnych potrzeb oraz zdefiniowanie rozbieżności między tym jak jest, a jak osoba chciałaby żeby było. Rozpoznanie własnych potrzeb na wysokim poziomie deklaruje 58% badanych, podobnie kobiet i mężczyzn, ale wysoką umiejętność trafnego szacowania rozbieżności deklaruje 47% badanych (3% więcej mężczyzn niż kobiet).

Następny etap to szacowanie potencjalnych korzyści realizacji celu oraz kosztów, które trzeba ponieść

**Jak oceniasz swoje umiejętności w poniższych obszarach:
(OGÓŁ BADANYCH)**

N = 1068

■ Nisko   ■ Średnio   ■ Wysoko

by go osiągnąć. Przeciętnie 48% Polaków wskazuje na własne wysokie umiejętności w tym zakresie, jednak dotyczy to wyraźnie częściej mężczyzn niż kobiet (51% vs 37%).

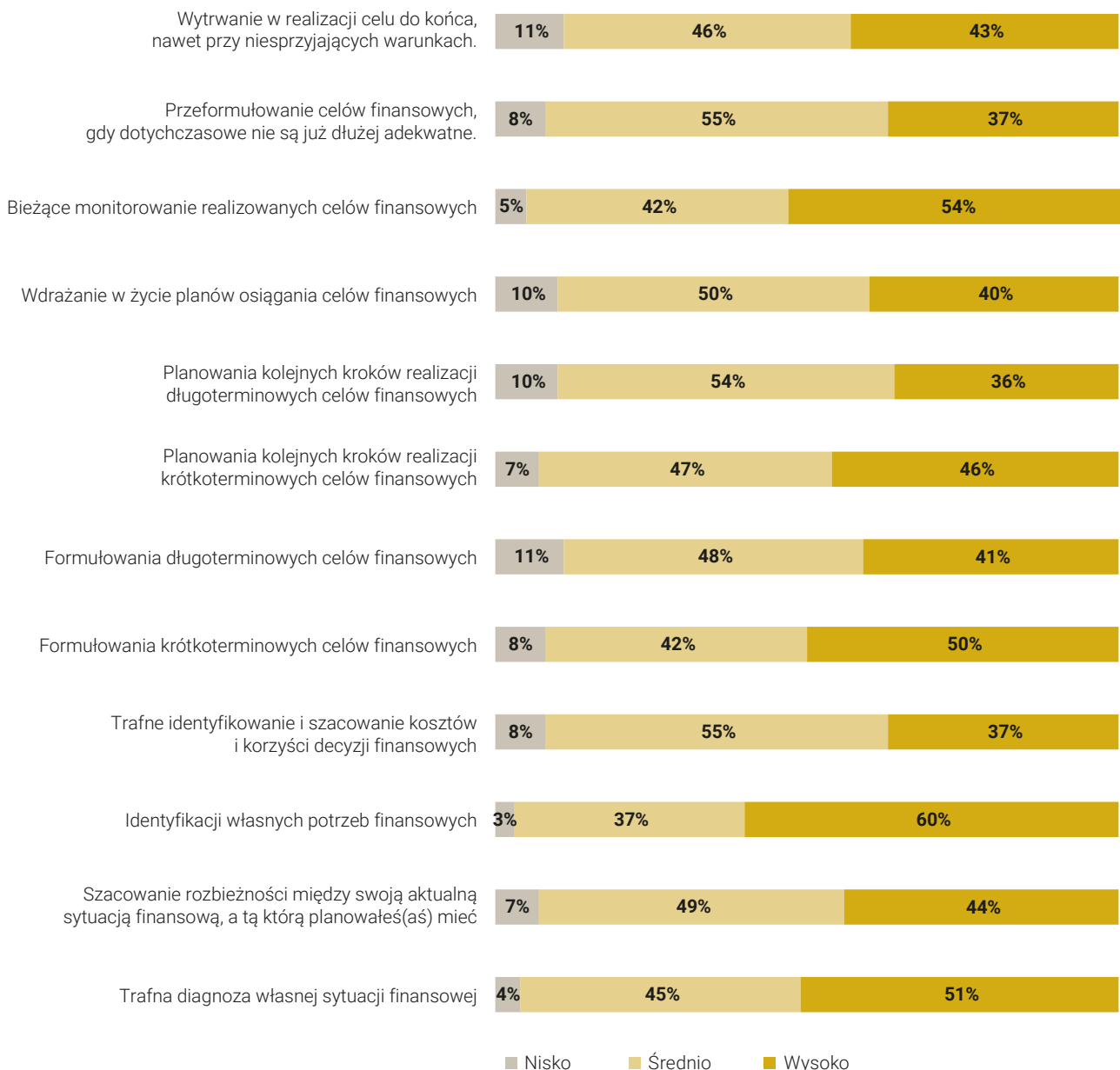
Kolejny etap to formułowanie celów. Polacy częściej wysoko oceniają swoje umiejętności stawiania krótkoterminowych celów niż długoterminowych (52% vs 44%), przy czym w obu przypadkach trochę częściej dotyczy to mężczyzn niż kobiet (4% różnicy).

Umiejętność planowania kolejnych kroków realizacji celów wysoko ocenia 46% Polaków w przypadku celów krótkoterminowych i 39% w przypadku celów długoterminowych, przy czym przy krótkoterminowych celach nie obserwuje się różnic między kobietami i mężczyznami, ale przy długoterminowych wysoka ocena częściej dotyczy mężczyzn.

Wdrażanie w życie planów jest przełomowym momentem, bowiem nawet najlepiej sformułowane cele nader często zostają w sferze marzeń, mimo iż

**Jak oceniasz swoje umiejętności w poniższych obszarach:
(ODPOWIEDZI KOBIEC)**

N = 552

wielokrotnie mogłyby zostać zrealizowane. Wysoki poziom umiejętności w tym zakresie deklaruje 41% badanych, nieco częściej mężczyzn niż kobiet (43% vs 40%).

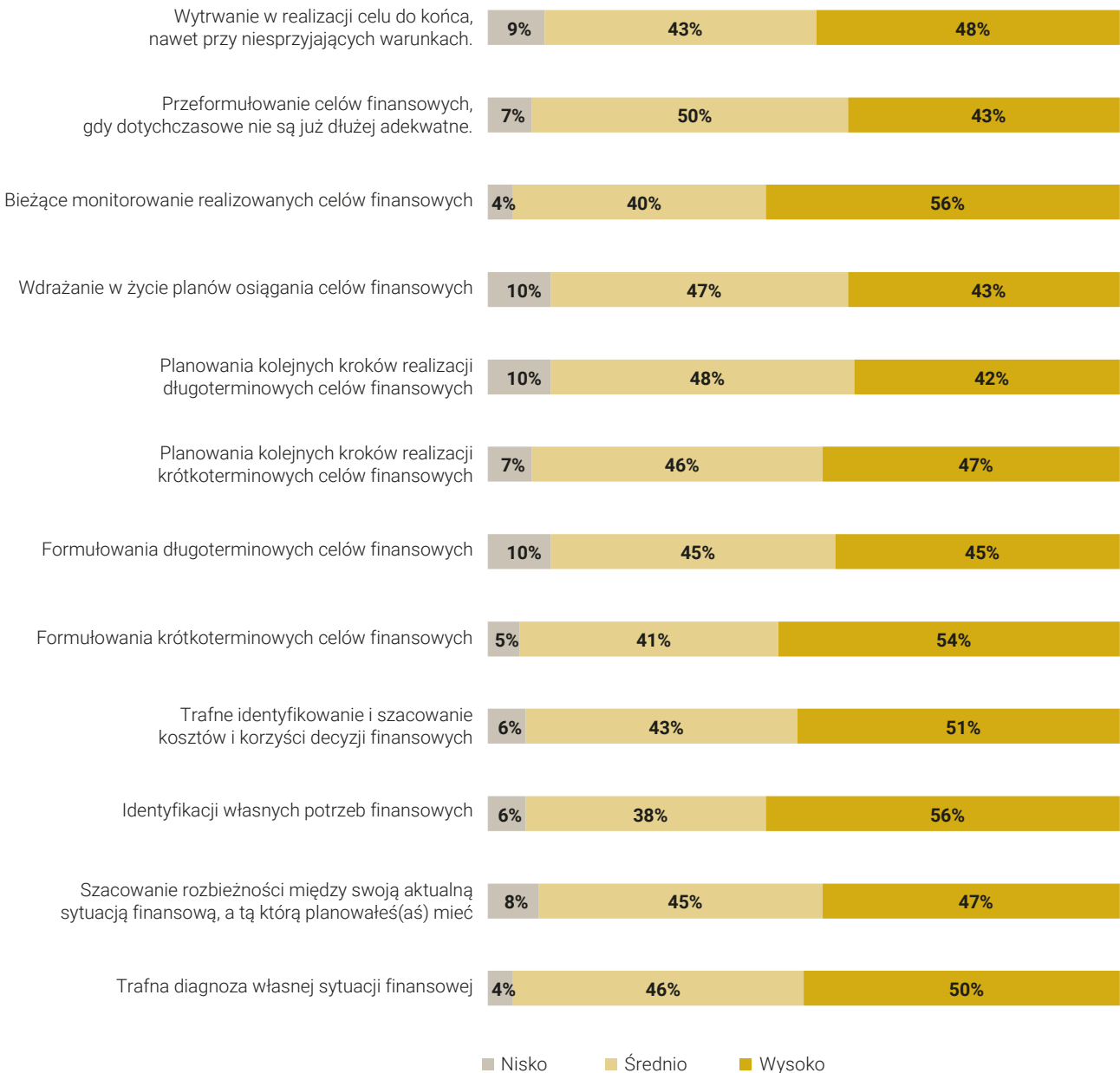
Częstym błędem popełnianym podczas realizacji celu jest pomijanie bieżącego ich monitorowania, nie tylko w kontekście postępów, ale także korzyści i kosztów. 54% Polaków wskazuje na wysokie umiejętności w tym zakresie (podobnie kobiety i mężczyźni), co zderzając z deklaracjami Pola-

ków dotyczącymi częstego pomijania tego etapu realizacji celu, wskazuje, na posiadanie kompetencji, ale ich nie wykorzystywanie w optymalnym zakresie.

Nierzadko weryfikacja celu podczas jego realizacji prowadzi do wniosków, które nakazywałyby zaniechanie jego dalszej realizacji lub jego choćby nieznaczne zmodyfikowanie. Ze względu na poniesione wcześniej koszty (czasu, pieniędzy, energii i inne), potrzebę domykania projektów i bycia spójnym, czę-

**Jak oceniasz swoje umiejętności w poniższych obszarach:
(ODPOWIEDZI MĘŻCZYŹN)**

N = 514

■ Nisko   ■ Średnio   ■ Wysoko

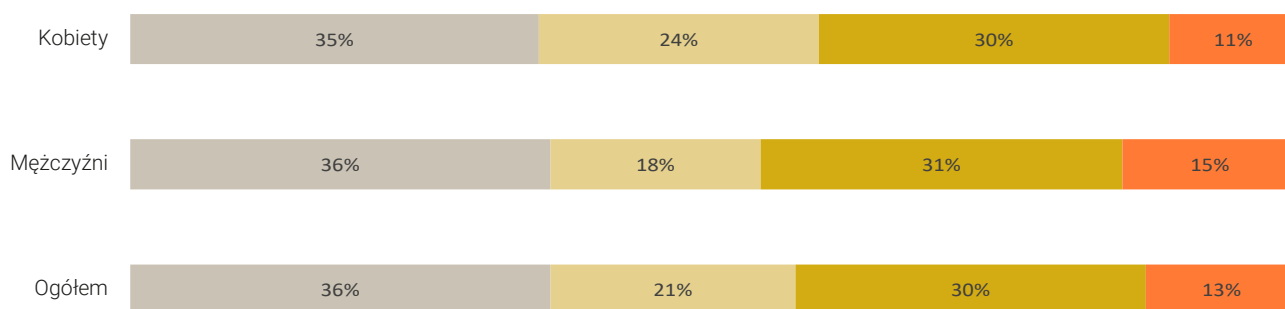
sto trudno jest cel porzucić lub go zmienić. Tylko 40% dorosłych Polaków wskazuje na wysokie kompetencje własne w tym zakresie, przy czym deklaruje tak o 6% więcej mężczyzn niż kobiet.

Ostatni etap to trwanie w realizacji celu mimo nieprzychylnych warunków. Wysokie umiejętności w tym kontekście wskazuje 45% dorosłych, przy czym 5% więcej mężczyzn niż kobiet.

Pojawia się naturalne pytanie, jak deklarowane umiejętności przekładają się na rzeczywiste formu-

łowanie długoterminowych celów. 36% Polaków nie ma zdefiniowanych długoterminowych celów finansowych, co dotyczy w niemal tym samym stopniu kobiet i mężczyzn. 24% kobiet ma sformułowane długoterminowe cele finansowe, ale ich nie realizuje, podczas gdy takiej samej odpowiedzi udziela 18% mężczyzn. Około 30% Polaków podjęło już pierwsze kroki realizacji sformułowanych długoterminowych celów, zaś 13% je od jakiegoś czasu konsekwentnie realizuje. Warto zauważyć, że konsekwentna realizacja już postawionych celów dotyczy nieco częściej mężczyzn niż kobiet (15% vs 11%).

Które z poniższych zdań najlepiej opisuje Twoją sytuację?

- Nie mam sformułowanych długoterminowych celów finansowych
- Mam sformułowane długoterminowe cele finansowe, ale nic z nimi jeszcze nie zrobiłem(am).
- Mam sformułowane długoterminowe cele finansowe, zaplanowałem(am), jak je zrealizuję, i podjęłam już pierwsze kroki.
- Mam sformułowane długoterminowe cele finansowe, zaplanowałem(am), jak je zrealizuję i od jakiegoś czasu konsekwentnie dążę do ich osiągnięcia.

Nogółem = 1068, Nkobiety = 552, Nmężczyźni = 514

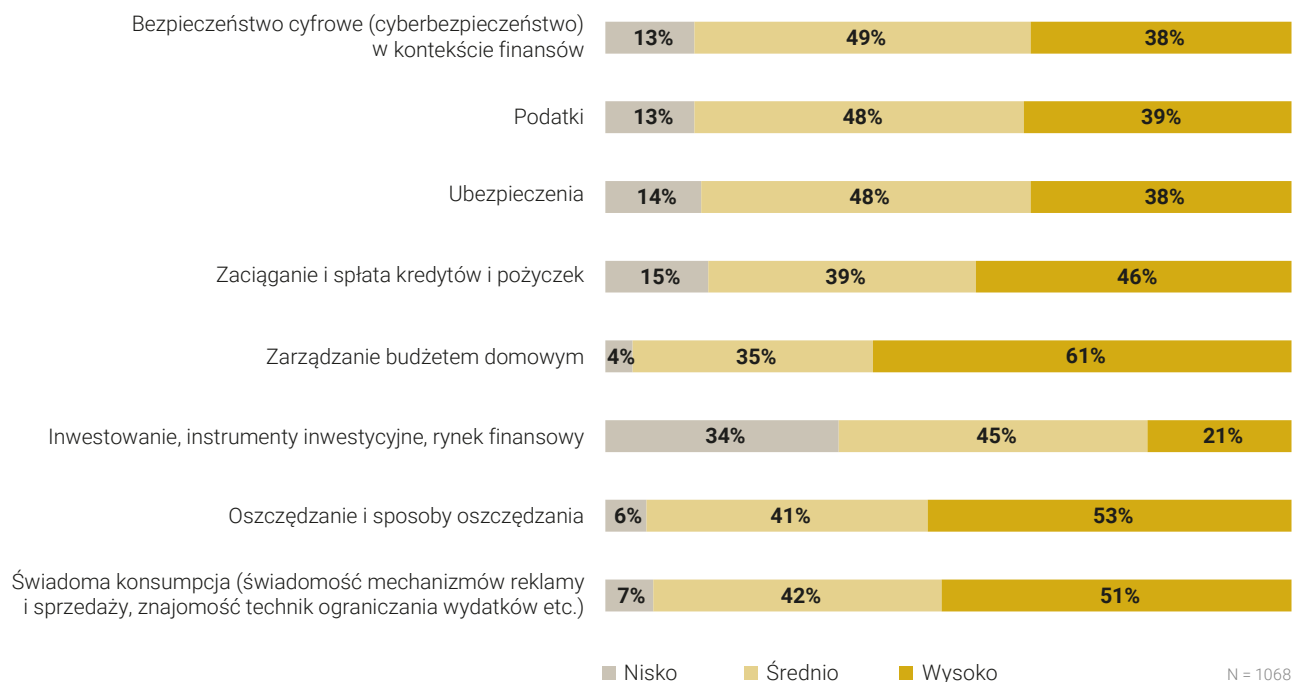
Samocena wiedzy w różnych obszarach decyzji finansowych

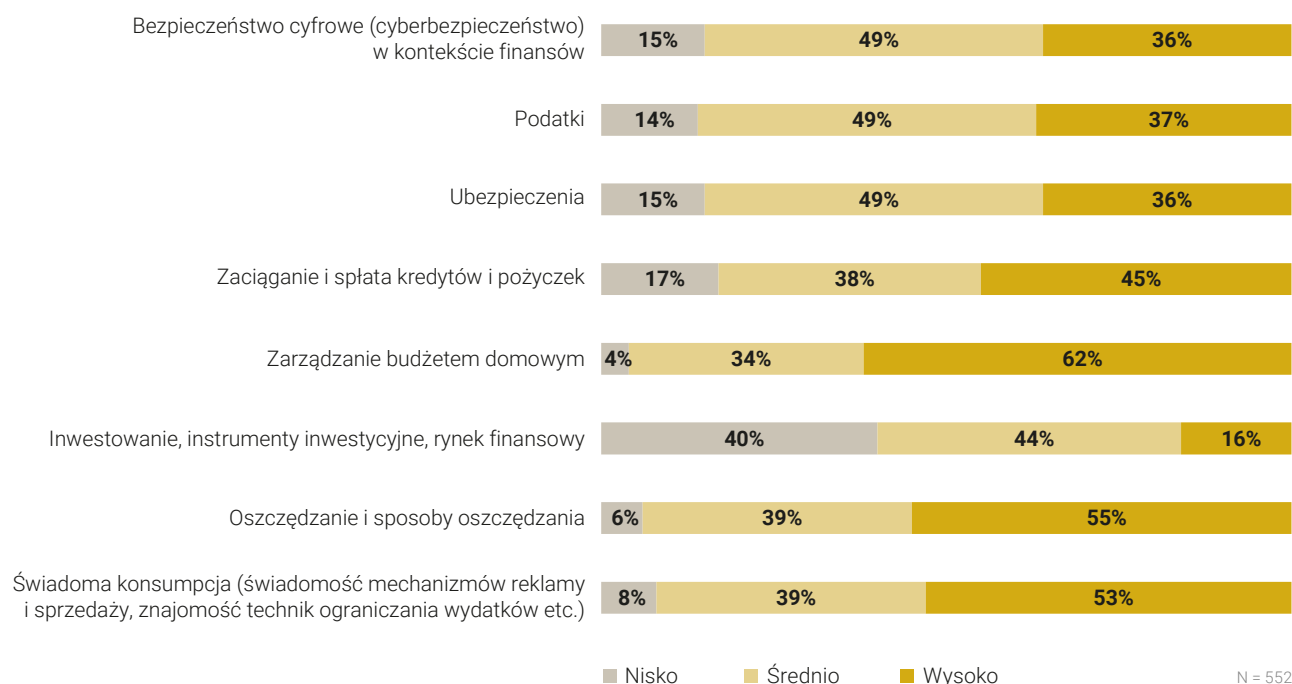
Na tle innych obszarów finansowych, Polacy relatywnie najniżej oceniają swoją wiedzę z zakresu inwestowania, instrumentów inwestycyjnych i rynku kapitałowego. Najwyżej zaś oceniają wiedzę z za-

kresu zarządzania budżetem domowym, świadomej konsumpcji i oszczędzania. Zatem najwyższy poziom wiedzy deklarują Polacy w kontekście codziennego, podstawowego korzystania z pieniędzy

Jak oceniasz swoją WIEDZĘ (wiem) w poniższych obszarach (OGÓŁ BADANYCH):

Jak oceniasz swoją WIEDZĘ (wiem) w poniższych obszarach (ODPOWIEDZI KOBIET):

Jak oceniasz swoją WIEDZĘ (wiem) w poniższych obszarach (ODPOWIEDZI MĘŻCZYŹN):

– konsumowania i oszczędzania ich, najniższy zaś, w kontekście pomnażania oszczędności.

Warto zauważyć, że tylko 39% Polaków ocenia wysoko swoją wiedzę z zakresu podatków, co może stanowić konsekwencję złożoności systemu podatkowego, ale także może po części wyjaśniać skłonność wielu Polaków do unikania płacenia podatków („nie wiem czym są i na co się przekładają, więc nie chcę płacić”).

Jednocześnie tylko 38% Polaków ocenia wysoko swoją wiedzę związaną z własnym bezpieczeństwem, odnoszącą się do ubezpieczeń i cyberbezpieczeństwa w kontekście finansów.

Wysoki poziom wiedzy dotyczącej kredytów i pożyczek deklaruje 46% badanych. Warto zauważyć, że

przeciętna ocena wiedzy w tym obszarze jest wyższa w grupie osób posiadających zobowiązania finansowe, niż ich nieposiadających. W grupie posiadających kredyty/pożyczki szacowana jest ona przeciętnie na poziomie 3,5 na 5 punktowej skali, co odpowiada ocenie własnej wiedzy między poziomem średnim a raczej wysokim.

W większości obszarów zachowań finansowych samoocena wiedzy kobiet i mężczyzn jest na zbliżonym poziomie i nie są obserwowane istotne statystycznie różnice przeciętnych oszacowań. Tym nie mniej, obserwowany jest wyższy poziom samooceny wiedzy mężczyzn niż kobiet w przypadku: inwestowania i instrumentów inwestycyjnych ($t(1096)=5.03, p<.001$), ubezpieczeń ($t(1096)=2.07, p=.02$) i bezpieczeństwa cyfrowego w kontekście finansów ($t(1037)=2,48, p<.01$).

Samocena umiejętności w różnych obszarach decyzji finansowych

W kontekście umiejętności dotyczących różnych obszarów zachowań finansowych, Polacy najwyżej oceniają własne umiejętności związane z bieżącym zarządzaniem budżetem domowym (wysokiej oceny dokonuje 55% badanych) i idącymi z nimi w parze świadomą konsumpcją (wysoko ocenianą przez połowę badanych) oraz umiejętnościami oszczędzania (46% ocenia je wysoko). Ponadto 64% Polaków wysoko ocenia swoje umiejętności korzystania z bankowości mobilnej i aplikacji bankowych, co dobrze koresponduje ze świadomym zarządzaniem budżetem domowym.

Podobnie jak w przypadku oceny wiedzy, Polacy najniżej oceniają własne umiejętności z zakresu inwestowania. Tylko 21% badanych ocenia je wysoko, a jednocześnie 34% deklaruje, że inwestuje swoje pieniądze. Zatem część już inwestujących Polaków uważa, że ich umiejętności w tym zakresie są w najlepszym przypadku średnie.

Inny ważny wynik odnosi się do umiejętności związanych z bezpieczeństwem cyfrowym. 37% Polaków wskazuje, że ich umiejętności w tym obszarze są wysokie, pozostali oceniają je istotnie niżej. Wynik ten niepokoi, zważywszy na zakres i ilość cyfrowych zagrożeń.

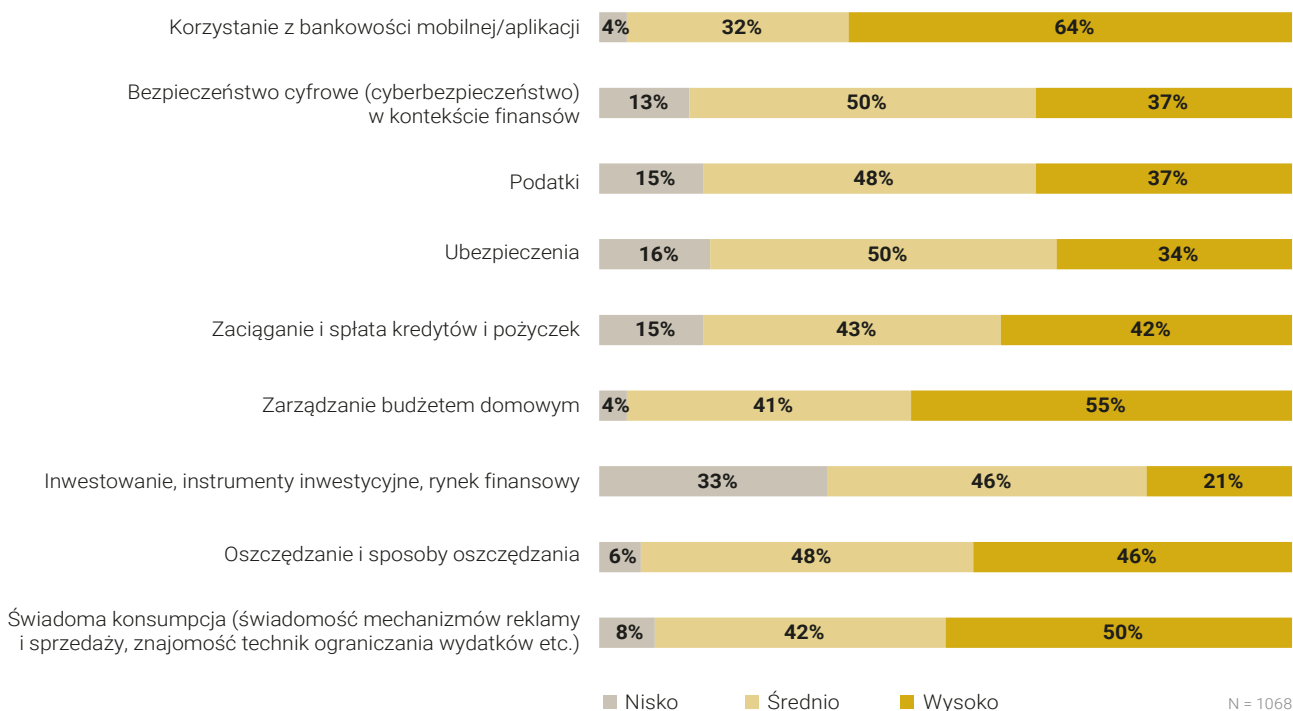
Wysokie umiejętności związane z zaciąganiem i spłatą zobowiązań finansowych deklaruje 42% Polaków

(o 4 % mniej niż deklarujących wysoki poziom wiedzy w tym obszarze), przy czym istotnie wyżej oceniają swoje umiejętności w tym obszarze osoby, które mają zaciągnięte zobowiązania, niż te które ich nie mają ($t(1057) = 5.22, p < .001$). Przeciętnie oceniają oni swoje umiejętności jako nieco wyższe niż średnie.

Warto zauważyć, że przypadku świadomej konsumpcji, oszczędzania, zarządzania budżetem domowym, ubezpieczeń i podatków Polacy lepiej oceniają swoje teoretyczne przygotowanie (wiedzę) niż praktyczne umiejętności w tym zakresie. Znają zatem, np. mechanizmy reklamy/promocji sklepowych, ale trudno przychodzi im nie kupić promowanego produktu; wiedzą czym są ubezpieczenia, ale nie potrafią z nich korzystać.

Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między kobietami i mężczyznami w kontekście samooceny ich umiejętności z zakresu świadomej konsumpcji, oszczędzania, zarządzania budżetem domowym i korzystania z elektronicznej bankowości i aplikacji bankowych. Tym nie mniej, podobnie jak w przypadku samooceny wiedzy, mężczyźni wyżej niż kobiety oceniali swoje umiejętności z zakresu: inwestowania i instrumentów inwestycyjnych ($t(1050) = 5.16, p < .001$), ubezpieczeń ($t(1050) = 2.89, p = .002$) i bezpieczeństwa cyfrowego w kon-

Jak oceniasz swoje UMIEJĘTNOŚCI (potrafię) w poniższych obszarach (OGÓŁ BADANYCH):

N = 1068

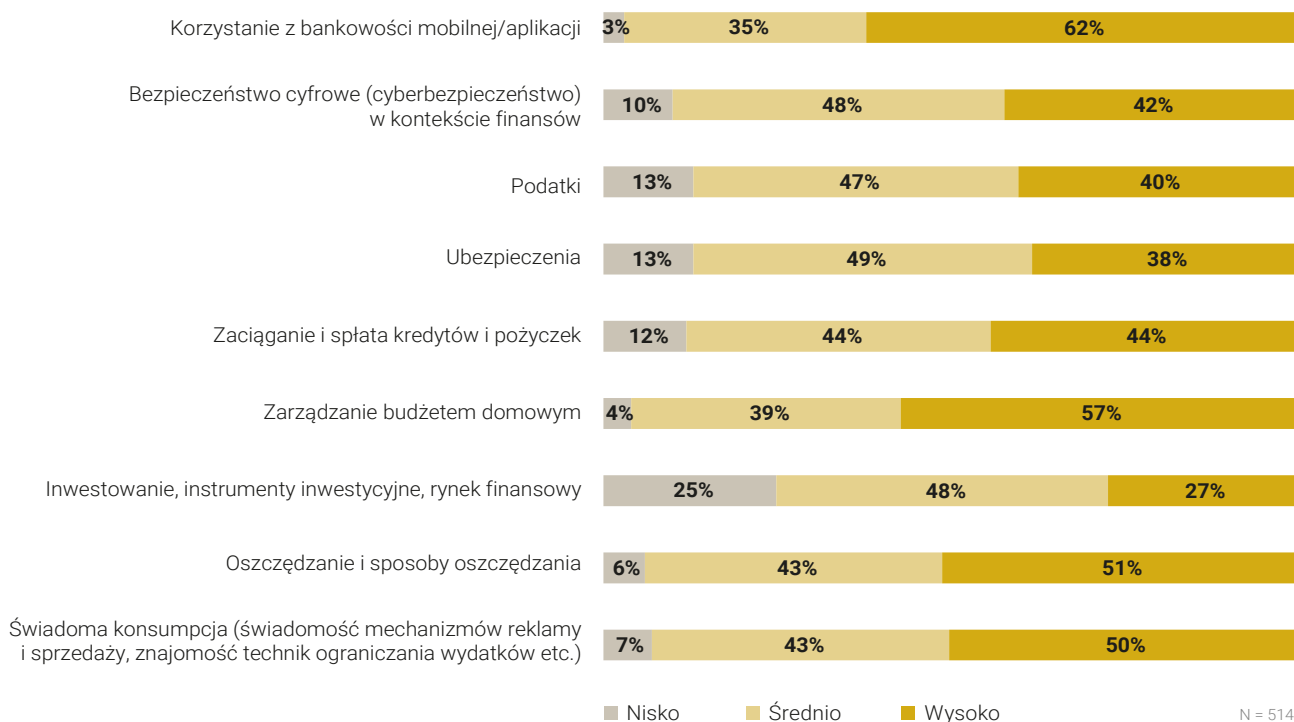
tekście finansów ($t(1049)=3,91, p <.001$). Ponadto mężczyźni oceniali lepiej niż kobiety swoje umiejętności w kontekście zaciągania i spłaty zobowiązań

finansowych ($t(1049) = 2.05, p = .02$) oraz podatków ($t(1064)=2.14, p <.02$), których to różnic nie zaobserwowano w przypadku samooceny wiedzy.

Jak oceniasz swoje UMIEJĘTNOŚCI (potrafię) w poniższych obszarach (ODPOWIEDZI KOBIET):

Jak oceniasz swoje UMIEJĘTNOŚCI (potrafię) w poniższych obszarach (ODPOWIEDZI MĘŻCZYŹN):

Potrzeba zwiększenia
poziomu wiedzy/umiejętności
dla osiągnięcia zdrowia
finansowego

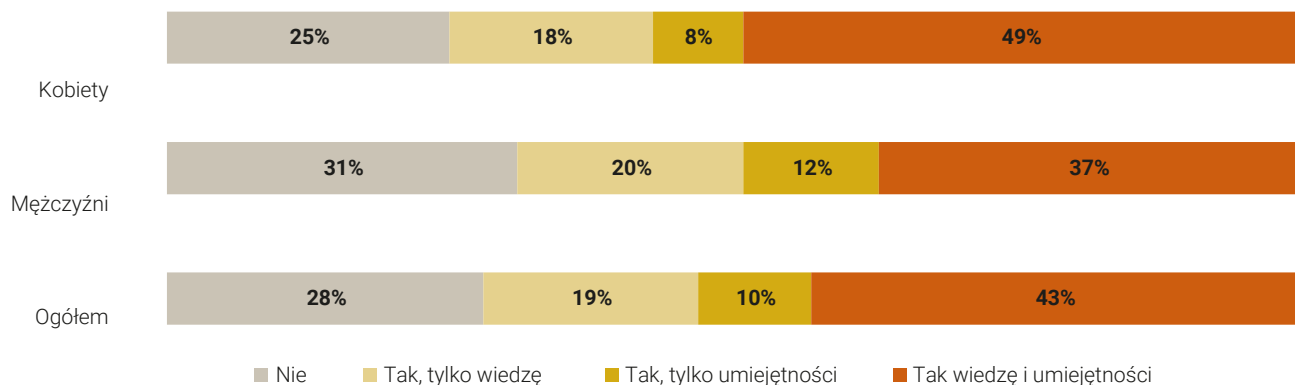
Większość Polaków dostrzega potrzebę zwiększenia swojej wiedzy i/ lub umiejętności finansowych, by móc podnieść poziom swojego zdrowia finansowego. Dotyczy to 72% badanych, przy czym potrzebę podniesienia wiedzy w tym kontekście odczuwa 62% dorosłych Polaków, a podniesienia umiejętności 53% badanych. Warto zauważyć, że 43% osób w tych grupach potrzebuje podniesienia zarówno wiedzy jak i umiejętności. To ważne wyniki w kontekście planowania działań edukacyjnych i interwencyjnych z zakresu edukacji ekonomicznej/finansowej.

Warto zauważyć, że mężczyźni częściej niż kobiety deklarują, że nie potrzebują zwiększenia ani wiedzy, ani umiejętności finansowych, żeby podnieść swoje zdrowie finansowe. Kobiety natomiast wyraźnie częściej potrzebują w tym celu zarówno zwiększenia wiedzy jak i umiejętności finansowych (różnica 12%

odpowiedzi), nieco częściej niż mężczyźni (różnica istotna statystycznie wynosząca 4%) wskazują one także, że co prawda poziomu wiedzy podnosić nie potrzebują, ale wyższe umiejętności przydałyby się dla uzyskania zdrowia finansowego.

Co ciekawe, zestawiając potrzeby podniesienia wiedzy dla osiągnięcia zdrowia finansowego z subiektywną oceną wiedzy finansowej w różnych obszarach, okazuje się, że osoby deklarujące potrzebę dodatkowej wiedzy oceniały niżej swoją aktualną wiedzę w zakresie inwestowania, zaciąganiu zobowiązań i podatków, ale nie różnią się od tych, którzy nie czują potrzeby pogłębiania wiedzy dla osiągnięcia zdrowia finansowego w samoocenie wiedzy z zakresu codziennej konsumpcji, oszczędzania, zarządzania budżetem domowym, ubezpieczeń i cyberbezpieczeństwa.

Czy potrzebujesz podnieść swoją wiedzę lub umiejętności finansowe by osiągnąć poziom zdrowia finansowego?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

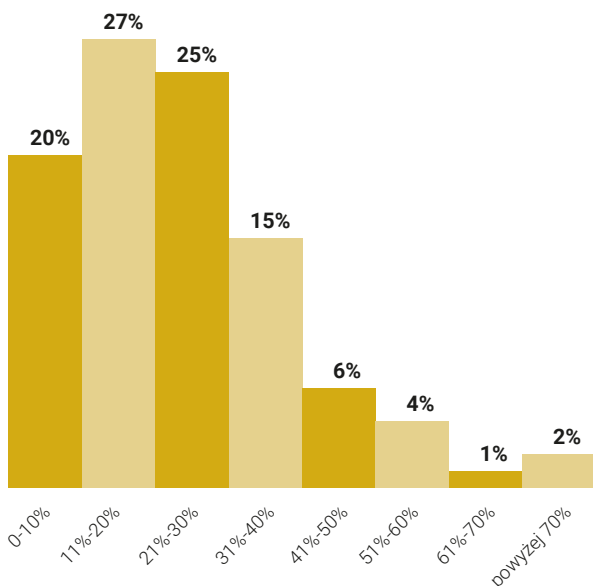
Zobowiązania finansowe dorosłych Polaków

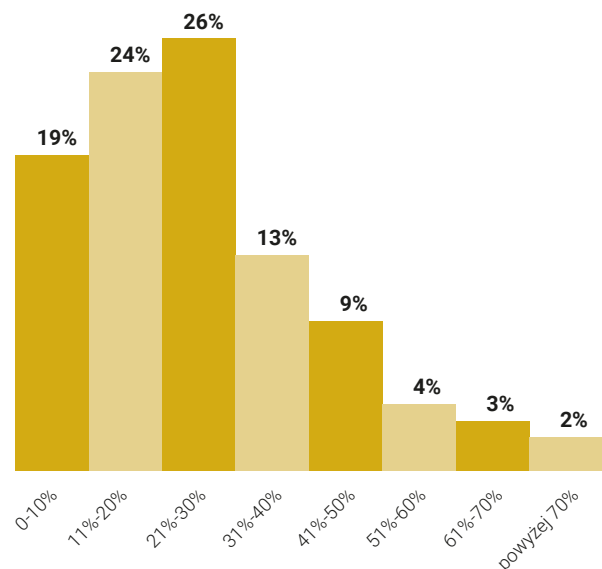
43% badanych ma obecnie zaciągnięte zobowiązania finansowe (kredyty/pożyczki), a kolejne 8% aktualnie nie ma niespłaconych zobowiązań, ale miała je w ciągu minionego roku. 72% kredytobiorców zadeklarowało zadłużenie, którego spłata pochłania miesięcznie nie więcej niż 30% dochodów (mediana 21-30%), zaś najczęściej wskazywaną wartością (dominanta) był przedział od 11% do 20%. Wartości te mieszczą się we względnie bezpiecznym przedziale, o relatywnie niższym ryzyku problemów ze spłatą. Warto zwrócić uwagę,

że zgodnie z aktualnymi rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), nie powinno się udzielać kredytów klientom, których wskaźnik DSTI (średnioroczny stosunek miesięcznej wartości wszystkich spłacanych rat kredytowych do miesięcznego dochodu netto gospodarstw domowych) przekracza 40% (dla klientów o dochodach nieprzekraczających przeciętnego poziomu wynagrodzeń w danym regionie zamieszkania) lub 50% (dla pozostałych klientów). Warto podkreślić, że w badanej próbie 87% badanych spłaca zobowią-

Jaką część miesięcznych przychodów Twojego gospodarstwa domowego pochłaniają obecnie raty spłacanych kredytów pożyczek?

Jaką część miesięcznych przychodów Twojego gospodarstwa domowego pochłaniają przeciętnie stałe zobowiązania, wynikające z umów/subskrypcji

N=456 posiadających kredyty.

Procent przychodów przeznaczanych na koszty stałe (poza kredytami i pożyczkami)

	0-10%	11%-20%	21%-30%	31%-40%	41%-50%	powyżej 50%	
DSTI	0-10%	7%	4%	5%	2%	1%	2%
	11%-20%	4%	8%	8%	3%	2%	2%
	21%-30%	3%	6%	8%	4%	2%	3%
	31%-40%	3%	4%	4%	2%	2%	1%
	41%-50%	1%	1%	1%	1%	1%	0%
	powyżej 50%	2%	1%	1%	1%	1%	1%

N=456 posiadających kredyty.

zania stanowiące nie więcej niż 40% ich dochodu, co jest pozytywną statystyką, wskazującą poziom zadłużenia większości Polaków mieszczący się w rekomendacji S KNF.

Warto jednak zauważyć, że wskaźnik DSTI nie uwzględnia innych stałych zobowiązań klientów, które znacząco mogą oddziaływać na sytuację finansową gospodarstwa domowego. Wyniki badania pokazały, że połowa Polaków ponosi stałe koszty utrzymania w wysokości nie przekraczającej 30% miesięcznego dochodu (mediana w przedziale 21-30%).

Co najmniej 35% kredytobiorców ma comiesięczne stałe zobowiązania uwzględniające raty kredytów/pożyczek i inne stałe koszty, stanowiące powyżej 50% przychodów, a w przypadku co najmniej 14% koszty te stanowią ponad 70% przychodów. Próg 80% stałych kosztów przekracza 4% badanych kredytobiorców, a 90% i 100% po 1% badanych. Pamiętajmy, że te koszty nie uwzględniają codziennych kosztów życia – jedzenia, kosmetyków, kosztów rozrywki, kupowanych sprzętów etc., uwzględniają wyłącznie stałe umowy.

Mając na uwadze wyżej opisane statystyki, nie dziwi wynik wskazujący, że 28% posiadaczy kredytów/pożyczek miało problem z ich spłatą w ciągu minionego roku, przy czym dla 17% były to problemy przejściowe, a dla 11% wciąż nie rozwiązane.

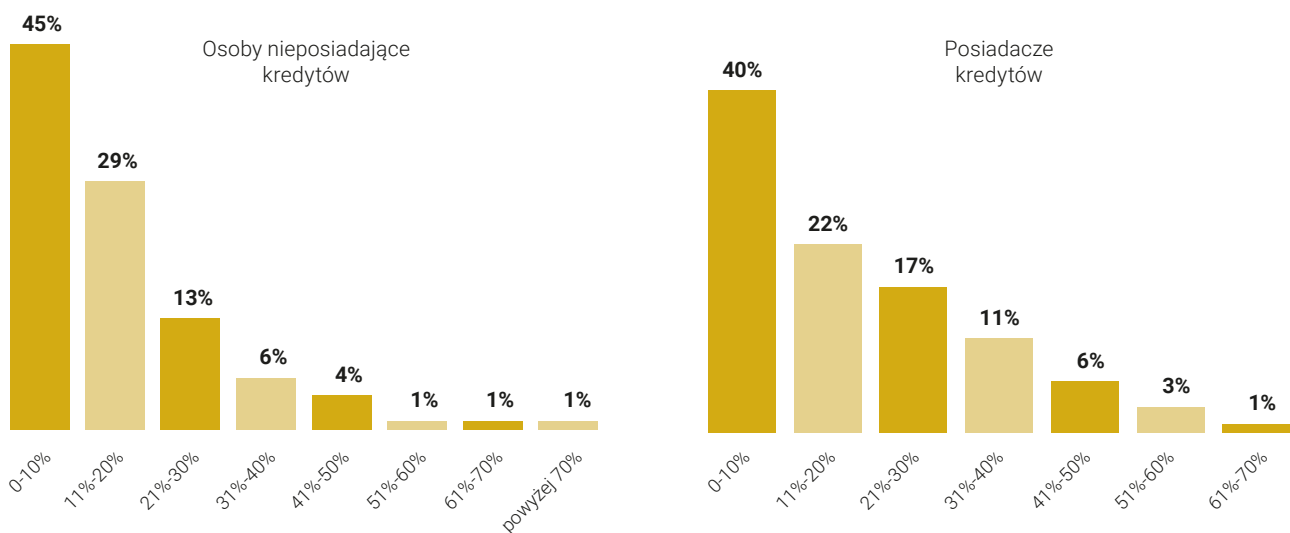
W opisanym badaniu spytano Polaków jak wysoko kredyt/pożyczkę byli by skłonni dziś zaciągnąć. Wartość tą wskazywano jako część własnego mie-

sięcznego budżetu, którą badany byłby skłonny przeznaczyć na spłatę zobowiązania. Najczęściej wskazywanym przedziałem był między 0 a 10%, zarówno wśród osób, które już mają zaciągnięte zobowiązania, jak i tych, które na chwilę obecną ich nie mają. Połowa posiadaczy kredytów i połowa osób, które kredytów nie mają byłaby skłonna przeznaczyć na spłatę nowego zobowiązania do maksymalnie 20% dochodów (mediana 11%-20%).

Co ciekawe, porównując deklaracje osób, które już mają zaciągnięte zobowiązania, a więc wyjściowo część budżetu domowego mają już wykorzystaną na ten cel, z deklaracjami osób, które nie mają dziś żadnych zobowiązań, Ci którzy już posiadają zobowiązania są częściej skłonni do spłaty wyższych rat. Wśród dzisiejszych kredytobiorców 38% byłoby skłonne zaciągnąć dodatkowe zobowiązanie finansowe obciążające ich budżet domowy na poziomie ponad 20%, podczas gdy w grupie osób nieposiadających zobowiązań odsetek ten stanowi 26%.

Jeśli uwzględnić DSTI dzisiejszych kredytobiorców, ich inne koszty stałe i już istniejące problemy ze spłatą kredytów, których doświadczyło 28% z nich, to gotowość do zaciągania kolejnych zobowiązań niepokoi i wskazuje na nadmierny optymizm w kwestii możliwości ich spłaty lub gotowość doświadczania problemów ze spłatą. Sytuacja wydaje się trudniejsza, jeśli uwzględnimy poczucie stabilności przychodów Polaków, której 37% dorosłych Polaków nie odczuwa nawet w perspektywie kilku najbliższych lat.

Gdybyś miał dziś zaciągnąć (kolejne) pożyczki i kredyty, to do jakiego poziomu obciążenia bieżącego budżetu przez spłatę rat byłbyś gotów je zaciągnąć?

N = 612 nieposiadających kredytów i N = 456 posiadaczy kredytów

Zabezpieczenie finansowe dorosłych Polaków

Stan zdrowia finansowego opisuje sytuację, w której człowiek nie tylko jest w stanie utrzymywać się od wypłaty do wypłaty i spłacać kredyt, ale przy tym jest w stanie godnie żyć, bezboleśnie znosić szoki finansowe i odkładać środki, tak by zabezpieczyć swoją finansową przyszłość.

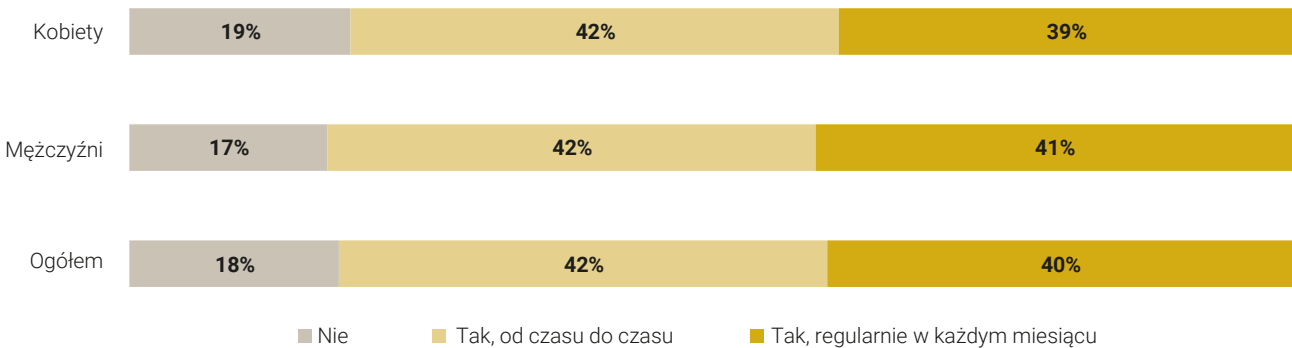
Wyniki badania pokazały, że 82% dorosłych Polaków przynajmniej od czasu do czasu odkłada jakąś kwotę, w tym 40% robi to regularnie, w każdym miesiącu. Nieco częściej regularnie pieniądze odkładają mężczyźni, ale różnica wynosi tylko 2%.

Zwykle przyjmuje się dwa poziomy oszczędności stanowiące absolutne minimum, by mówić o zabezpieczeniu finansowym. Pierwszy próg to zgromadzenie oszczędności pozwalających przeżyć trzy miesiące. Wskazywany on jest jako bezpieczne minimum, by poradzić sobie w sytuacji dłuższej choroby, czy chwilowej niezdolności do pracy. Drugi próg to oszczędności pozwalające utrzymać się przez pół roku, co z założenia ma dawać szansę na zmianę

lub znalezienie nowej pracy, gdy z różnych powodów dotychczasowa nie może być kontynuowana. Posiadanie oszczędności pozwalających przetrwać co najmniej 3 miesiące deklaruje 55% Polaków, w tym 24% wskazuje, że mogłoby za oszczędności przeżyć ponad pół roku. Ten wynik wskazuje jednocześnie, że niemal połowa Polaków nie posiada zabezpieczenia, które pozwoliłoby im przetrwać ponad trzy miesiące. Najbardziej niepokojąca statystyka pokazuje, że 19% Polaków nie byłoby w stanie utrzymać się przez miesiąc ze swoich oszczędności, przy czym nieco częściej dotyczy to kobiet (20%) niż mężczyzn (16%).

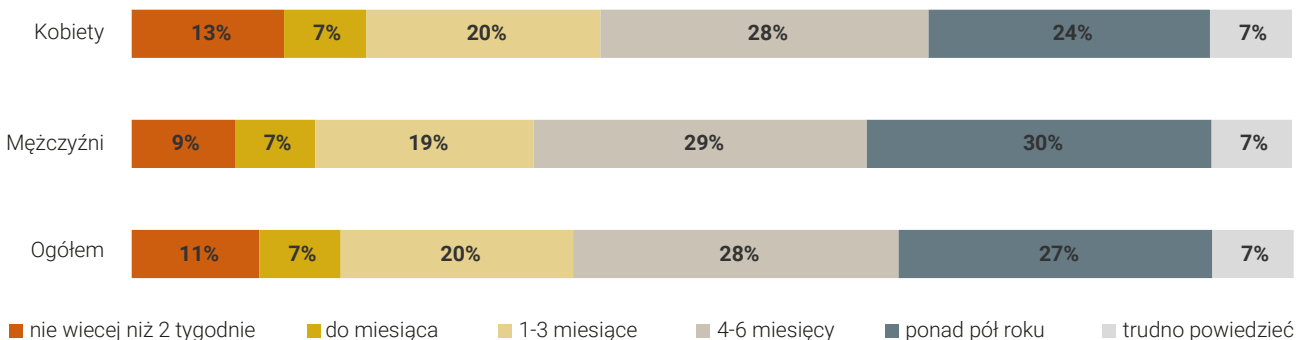
Na poziom oszczędności można również spojrzeć z perspektywy wysokości szoku finansowego, którego doświadczenie nie zachwieje istotnie sytuacją finansową gospodarstwa domowego. Jednocześnie zdolność znoszenia finansowych szoków jest ważnym wskaźnikiem zdrowia finansowego. Wyniki badania pokazały, że Polacy (zarówno kobiety jak i mężczyźni) najczęściej wskazują, że ich sytuacja finansowa pozwoliłaby im udźwignąć nieplanowa-

Czy oszczędzasz pieniądze?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Jak długo był(a)byś w stanie żyć ze swoich oszczędności, nie obniżając dotychczasowego poziomu życia, gdybyś stracił(a) wszystkie źródła dochodu?

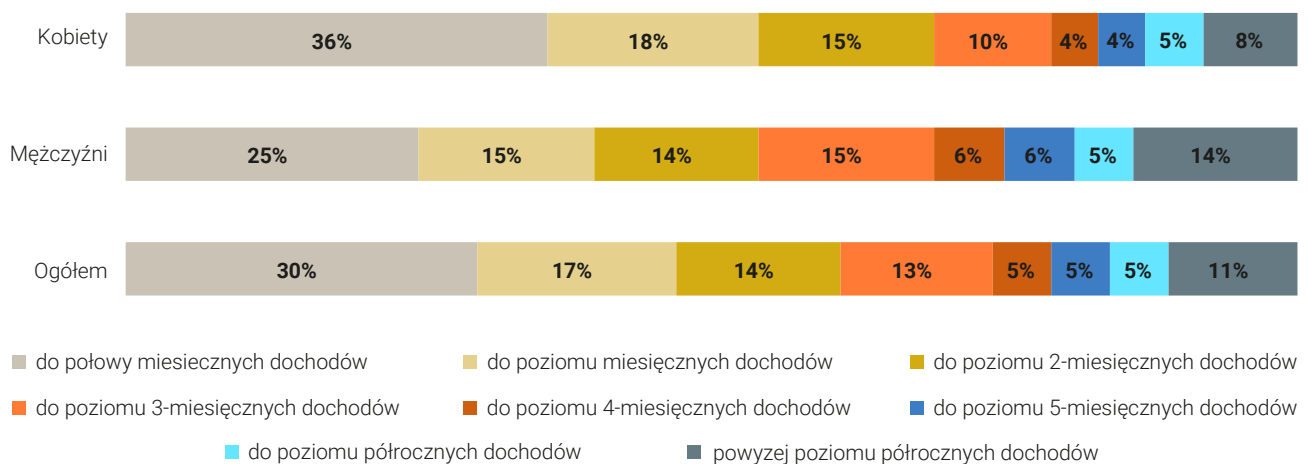

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

ny wydatek tak, by nie musieli obniżyć standardu życia, tylko jeśli wynosiłby on nie więcej niż połowę ich miesięcznych dochodów. Przy czym dotyczy to zdecydowanie częściej kobiet (36%) niż mężczyzn (25%). W tym kontekście wydatek powyżej dwóch miesięcznych pensji byłby możliwy (bez obniżania standardu życia) w przypadku 39% Polaków, częściej mężczyzn (46%) niż kobiet (31%).

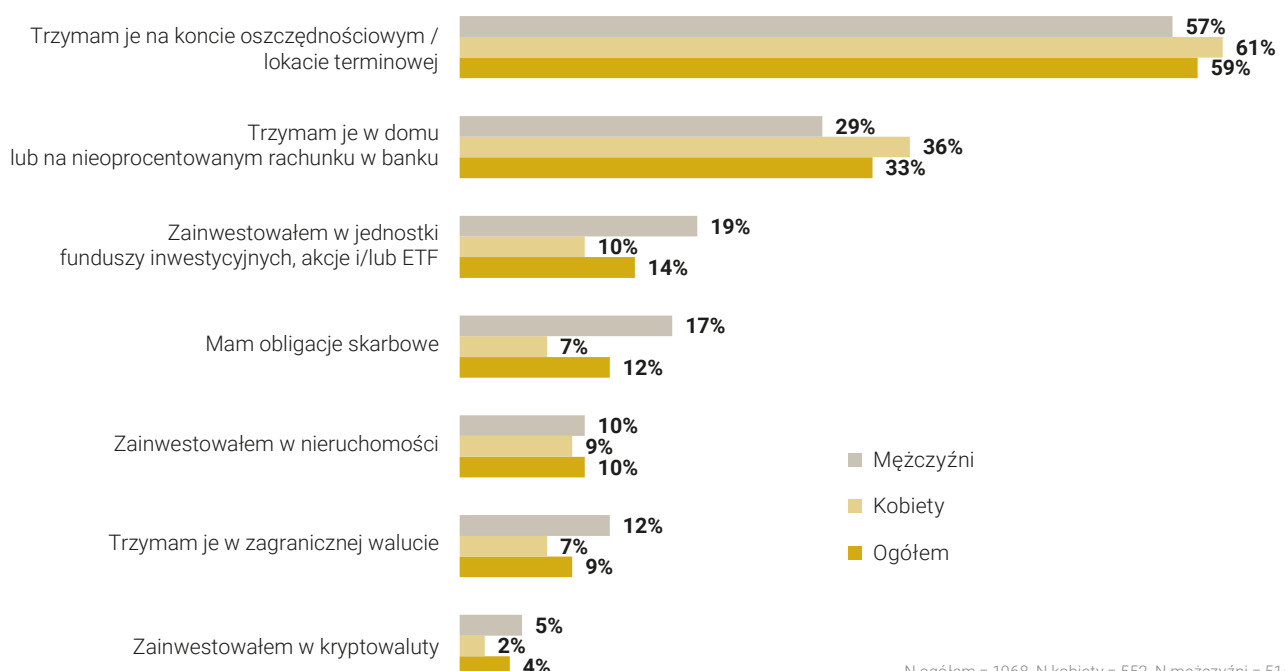
Niezależnie od wysokości posiadanych oszczędności, Polacy mają dostępny szeroki wachlarz możliwości ich wykorzystania. Najbardziej preferowaną formą wykorzystania kapitału jest ulokowanie swoich oszczędności na koncie oszczędnościowym lub lokacie terminowej, co robi 61% kobiet i 57% mężczyzn. Na drugim miejscu, niezmiennie od lat plasuje się zupełnie bierne groma-

Jaki maksymalnie koszt nieplanowanego wydatku byłbyś w stanie dziś ponieść bez zaciągania zobowiązań finansowych, jednocześnie nie obniżając swojego standardu życia?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Co robisz ze swoimi oszczędnościami?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

dzenie pieniędzy w gotówce lub na nieoprocentowanych rachunku bankowym, co jednak częściej dotyczy kobiet (36%) niż mężczyzn (29%). Mężczyźni natomiast wyraźnie częściej niż kobiety wybierają inwestycje w instrumenty finansowe jako sposób wykorzystania swoich oszczędności, w szczególności 19% mężczyzn deklaruje inwestowanie w jednostki funduszy inwestycyjnych, akcje i/lub ETF (wobec 10% kobiet), a 17% w obligacje skarbowe (w porównaniu z 7% kobiet).

Zainteresowanie inwestycjami w walutę i kryptowalutę także jest wyraźnie większe u mężczyzn niż u kobiet. W walutę obcą inwestuje 12% mężczyzn

i 7% kobiet, zaś w kryptowalutę 5% mężczyzn i 2% kobiet. Warto jednak pamiętać, że wskaźniki inwestycji w walutę są czasem zawyżone, bo badanym zdarza się deklarować inwestycje w walutę jeśli posiadają niewydaną walutę po wyjeździe wakacyjnym, której po prostu zapomnieli/ zaniechali sprzedać.

10% Polaków deklaruje inwestycje w nieruchomości (10% mężczyzn i 9% kobiet). Z pewnością opisuje to alokację środków w nieruchomościach, choć nie zawsze chodzi o kupowanie dla osiągnięcia zysku, często jest to kupienie mieszkania dzieciom, wymiana własnego mieszkania na większe lub remont posiadanej już nieruchomości.

Cele oszczędnościowe i inwestycyjne Polaków

Polacy oszczędzają, przyjmując horyzont czasowy bardzo różnej długości, nierzadko realizując równoległe cele krótko-, średnio- i długoterminowe. Największy odsetek Polaków deklaruje oszczędzanie z myślą o zakupie w ciągu kilku najbliższych lat, co wskazuje 55% badanych (o 2 % więcej mężczyzn niż kobiet). Cele krótkoterminowe, z okresem zapadalności maksymalnie 12 miesięcy realizuje 46% Polaków, w tym 49% kobiet i 44% mężczyzn. Wyraźnie rzadziej Polacy odkładają pieniądze, by zrealizować cel za kilkanaście, czy 20 lat, co dotyczy co czwartej osoby (25% mężczyzn i 22% kobiet). Znajduje to odzwierciedlenie w wypowiedziach Polaków dotyczących mnogości bieżących i stosunkowo krótkoterminowych celów, nie pozostawiających przestrzeni na planowanie długoterminowe.

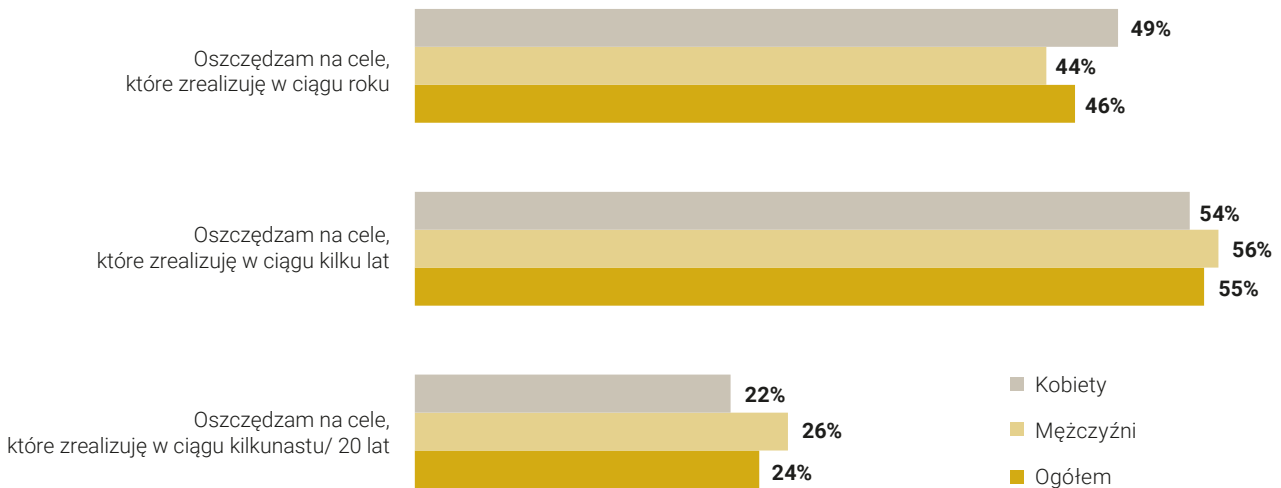
W tym kontekście warto spojrzeć na cele, jakie próbują zrealizować Polacy odkładając lub inwestując swoje środki finansowe.

Podobnie w badaniach przeprowadzanych wśród Polaków w ostatnich latach, w opisywanym badaniu również najczęściej wskazywanym celem oszczędzania/inwestowania, było zabezpieczenie

się na wypadek „czarnej godziny”, co wskazało 46% badanych (nieco częściej mężczyźni niż kobiety).

Drugim najczęściej wskazywanym celem było zabezpieczenie środków na wyjazd wakacyjny/wypoczynek, co wskazało 44% badanych. Warto jednak zauważyć wyraźne różnice w tej kwestii między kobietami i mężczyznami. Ponad połowa (53%) kobiet zadeklarowała oszczędzanie/inwestowanie na ten cel, podczas gdy w ten sam sposób odpowiedziało 34% mężczyzn. Zatem w przypadku kobiet oszczędzanie/inwestowanie na wakacje było częstszym motywem nawet niż zabezpieczenie się na wypadek nieprzewidzianych nieprzyjemnych zdarzeń. Ponadto niemal 20% badanych (podobnie mężczyzn i kobiet) odkłada/inwestuje żeby móc pozwolić sobie na bieżące rozrywki i przyjemności.

Na trzecim miejscu wśród celów oszczędzania/inwestowania znajduje się wyposażenie lub remont domu/mieszkania, co wskazuje 35% Polaków (33% mężczyzn i 36% kobiet). Podczas, gdy zakup mieszkania/domu wskazywany jest rzadziej – przez 22% badanych. Warto jednak zwrócić uwagę, że cel za-

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Odsetek oszczędzających lub inwestujących na zakup nieruchomości

	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 lat i więcej
Kobiety	37%	37%	25%	16%	7%
Mężczyźni	30%	33%	26%	13%	11%

Nogółem = 1068, Nkobiety = 552, Nmężczyźni = 514a

kupu nieruchomości jest wyraźnie uzależniony od wieku osoby badanych. W przypadku młodych dorosłych do 34 r.ż odsetek oszczędzających by kupić mieszkanie/dom wynosi 34%, trochę częściej dotycząc kobiet niż mężczyzn (37% vs 32%).

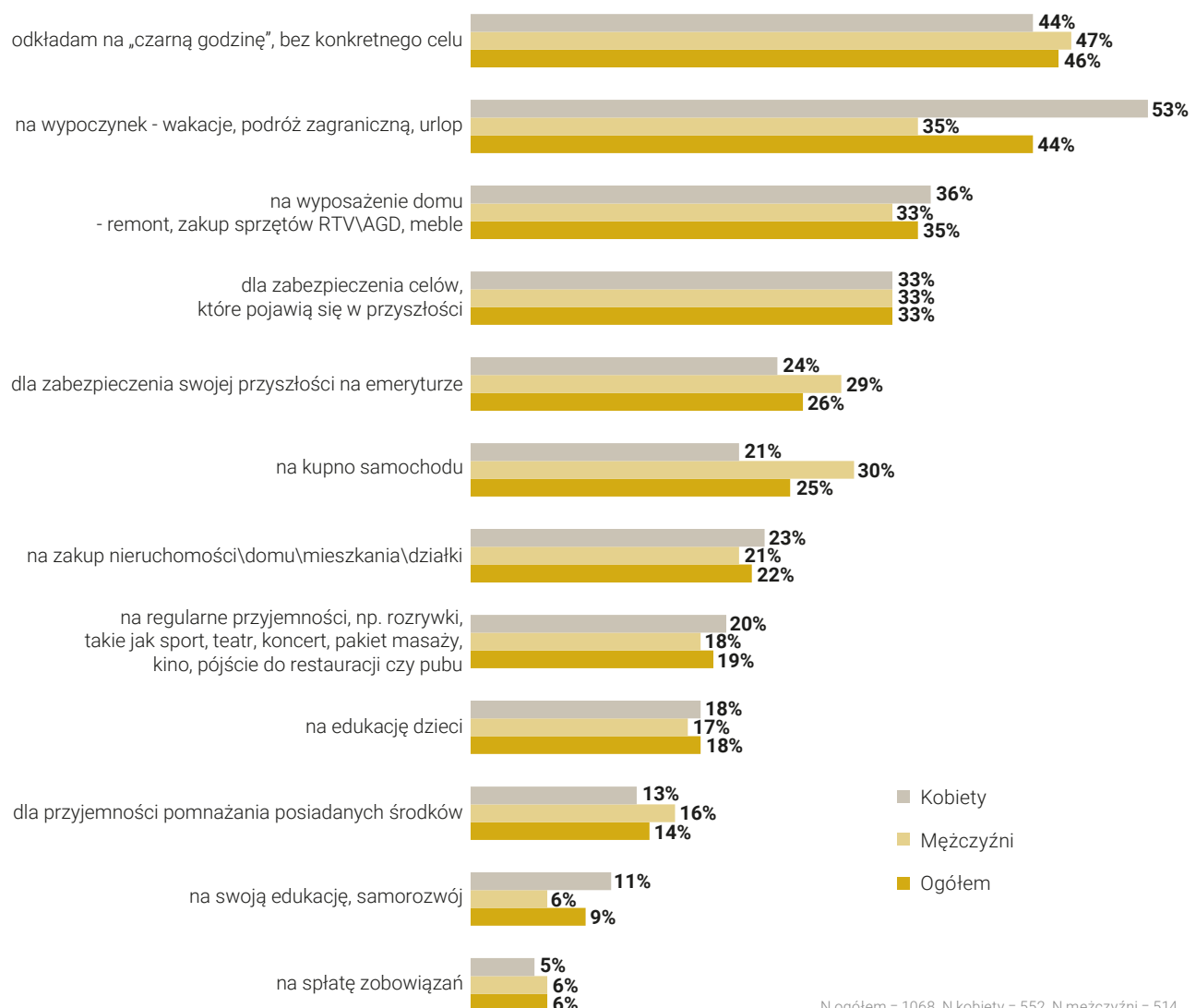
Co czwarty Polak oszczędza/inwestuje na nowe auto, przy czym wyraźnie częściej dotyczy to mężczyzn (30%) niż kobiet (21%), a co trzeci Polak oszczędza lub inwestuje na bliżej nieokreślony cel, który pojawi się w przyszłości.

Odsetek oszczędzających lub inwestujących dla zabezpieczenia przyszłości finansowej na emeryturze

	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55 lat i więcej
Kobiety	7%	17%	28%	25%	33%
Mężczyźni	12%	21%	30%	32%	34%

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Na co oszczędzasz/ inwestujesz pieniądze?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

26% dorosłych deklaruje, że odkłada lub inwestuje środki, by zabezpieczyć swoje finanse na emeryturze (trochę częściej mężczyźni- 29%, niż kobiety – 24%). To stosunkowo niski odsetek, zważywszy na prognozy ZUS przyszłych stóp zastąpienia w kontekście świadczeń emerytalnych wypłacanych przez ZUS. Są to jednak prawdopodobnie заниżone dane, gdyż Polacy często nie myślą o PPK/PPE w kategoriach oszczędzania/inwestowania (jako że nie jest to przykład prototypowego działania tego rodzaju) i w konsekwencji zapominają o nim deklarując podejmowane działania zabezpieczające przyszłość na emeryturze. Warto również zauważyć, jak rozkłada się zainteresowanie oszczędzaniem/inwestowaniem na emeryturę wśród osób o różnym wieku. W przypadku mężczyzn zainteresowanie zabezpieczaniem się finansowym na czas emerytury rośnie z wiekiem, od 12% oszczędzających/inwestujących w wieku 18-24 lat, do 34% w wieku 55 lat i więcej. W przypadku kobiet trend jest podobny, przy czym nieco częściej oszczędzają/inwestują na emeryturę kobiety w wieku 35-44 lata niż 45-54 lata (28% vs 25%).

Wśród celów oszczędzania i inwestowania wymieniane są również cele edukacyjne. 18% Polaków

stara się w ten sposób zabezpieczyć środki na edukację swoich dzieci (podobny odsetek kobiet i mężczyzn), zaś 9% zabezpiecza środki na własną edukację. Przy czym oszczędzanie/inwestowanie na własną edukację dotyczy częściej kobiet (11%) niż mężczyzn (6%).

6% Polaków odkłada/inwestuje, by spłacić posiadane zobowiązania. Warto na to zwrócić uwagę, bo ten motyw w dotychczasowych badaniach albo nie pojawił się zupełnie, albo nie przekraczał progu istotności statystycznej (5%). Zastanawiające jest z czego wynika ta zmiana. Czy jest to przejaw wzrostu świadomości dotyczącej wykorzystania inwestycji dla tego celu, czy może skutek poszukiwań rozwiązań wyjścia z trudniejszych niż oczekiwano sytuacji kredytowych gospodarstw domowych, które pojawiły się po podniesieniu zamrożonych w pandemii stóp procentowych?

Ostatni wskazywany motyw oszczędzania nie odnosi się do żadnego celu, nazywany często motywem chciwości odnosi się do oszczędzania i inwestowania dla samego gromadzenia coraz większej ilości pieniędzy i ich pomnażania, bez dalej sformułowanych celów.

Zabezpieczanie przyszłości finansowej na okres emerytury

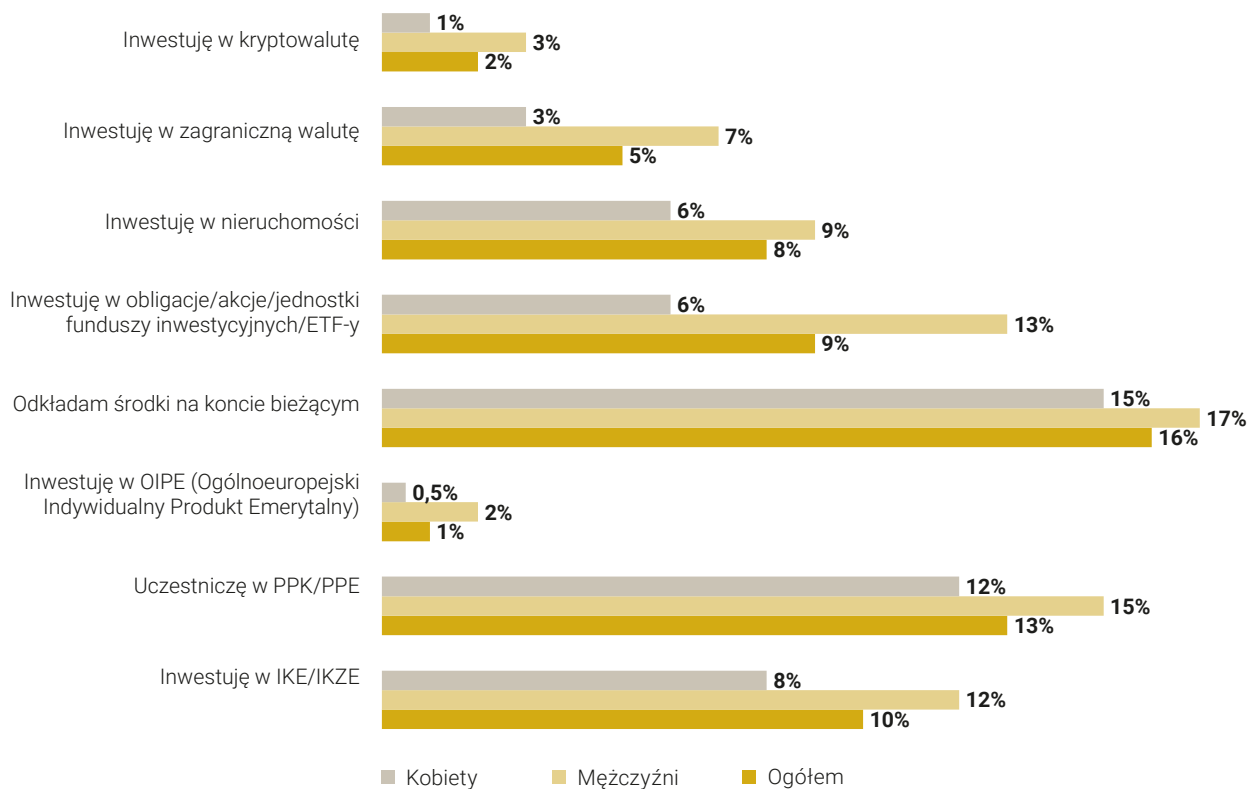
Tylko 30% dorosłych Polaków wie, jaką ma obecnie sumę składek emerytalnych zgromadzonych na rachunku w ZUS, co dotyczy 28% kobiet i 32% mężczyzn. Niezależnie od świadomości sumy zgromadzonych składek w ZUS i od oczekiwań dotyczących wysokości przyszłych świadczeń emerytalnych, tylko 39% dorosłych Polaków podejmuje jakiegokolwiek celowe działania, które mogą zabezpieczyć przyszłość finansową w tym okresie. Co ciekawe w spontanicznych deklaracjach tylko 26% dorosłych Polaków odpowiada, że odkłada lub inwestuje środki na ten cel. Rozbieżność ta wynika z tego, że PPK i PPE często nie przychodzą spontanicznie do głowy jako forma oszczędzania/inwestowania i w konsekwencji w spontanicznych deklaracjach często są pomijane, ujawniając się dopiero przy wspomaganym odpowiedziach zawierających kafeterię możliwych odpowiedzi. Warto podkreślić, że odsetek odkładających na emeryturę jest wyraźnie wyższy po 35 r.ż, niż wcześniej.

Polacy różnią się tym, w jaki sposób zabezpieczają swoją finansową przyszłość na emeryturze. Nieza-

leżnie jednak od tego, które rozwiązanie wziąć pod uwagę, zawsze zainteresowanie mężczyzn jest nieco większe, niż zainteresowanie kobiet. Najczęściej wskazywaną formą odkładania na emeryturę jest gromadzenie środków na bieżącym koncie bankowym (16%) na drugim miejscu plasuje się PPK/PPE (13%), a na trzecim IKE/IKZE (10%). Prawdopodobnie szacunki dla PPK są zaniżone, gdyż pewna część Polaków nie ma świadomości bycia uczestnikiem PPK, część natomiast zapomina o tym fakcie i pyta- na o to, czy odkłada na emeryturę odpowiada, że nie i w związku z tym, nie odpowiada później na pytanie o to w jaki sposób to robi. OIPE stanowi rozwiązanie, z którego deklaruje, że dziś korzysta 1% Polaków.

Niektórzy Polacy, by zabezpieczyć się finansowo na emeryturę, inwestują w instrumenty finansowe, które nie są dedykowane specyficznie temu celowi, choć naturalnie z powodzeniem mogą mu służyć. Inwestują w akcje, obligacje, TFI, nieruchomości, po 8-9% wskazań odpowiedzi lub zagraniczną walutę (5 % Polaków, częściej mężczyźni – 7%, niż kobiety - 3%)

Jakie działania podejmujesz, by zabezpieczyć swoją przyszłość finansową na emeryturze?

UWAGA! Wykres prezentuje wartości odnoszące się do ogółu danej grupy; N=1068

Kontrola finansowa

Tylko 3% Polaków wie, ile pieniędzy wpłynęło na ich konto w zeszłym miesiącu (uwzględniając wszystkie źródła dochodu) z dokładnością do 100 zł. Niespełna 8% jest w stanie określić tę wartość z dokładnością do 500 zł. Co piąty Polak umie określić swoje dochody z dokładnością do 1000 zł. Połowa pracujących Polaków umie określić swoje dochody z dokładnością do maksymalnie 4300 zł, zaś pozostali wskazują, że błąd ich szacowania jest jeszcze większy.

Podobne wnioski płyną z analizy świadomości wysokości ponoszonych wydatków. Niespełna 2% Polaków jest w stanie oszacować swoje miesięczne wydatki z dokładnością do 100 zł, 6% dorosłych Polaków umie je oszacować z dokładnością do 500 zł, 14% z dokładnością do 1000 zł. Połowa badanych wskazuje, że kontroluje swoje wydatki z dokładnością do 3600 zł, zaś pozostali wskazują na wyższy błąd szacowania.

Warto zauważyć, że nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic między kobietami i mężczyznami w kontekście dokładności szacowania własnych wpływów i wydatków.

Uzyskane wyniki są zaskakująco wysokie. Wydaje się, że znakomita większość Polaków nie jest w stanie precyzyjnie określić ani swojego poziomu dochodów, ani ponoszonych wydatków. Z jednej strony jest to bardzo niebezpieczne i może skutkować utratą płynności finansowej, szczególnie jeśli przychody są przeszacowane, a wydatki niedoszacowane, z drugiej zaś strony może to wskazywać na niewykorzystany potencjał inwestycyjny, wynikający z braku świadomości rzeczywistego, comiesięcznego salda konta, jeśli przychody są niedoszacowane a/lub koszty przeszacowane.

W opisywanym badaniu, zadaliśmy uczestnikom 15 pytań odnoszących się do ich stylu wydawania pieniędzy

i kontroli finansowej. Z odpowiedzi na nie zbudowaliśmy wskaźnik kontroli finansowej, który mógł przyjąć wartość od 0 (zupełny brak kontroli) do 15 (bardzo wysoki poziom kontroli). Średni wynik uzyskiwany przez ogół osób badanych wyniósł 8,65, przy czym wartość ta była choć zbliżona, to istotnie statystycznie wyższa w przypadku kobiet (8,8), niż mężczyzn (8,5).

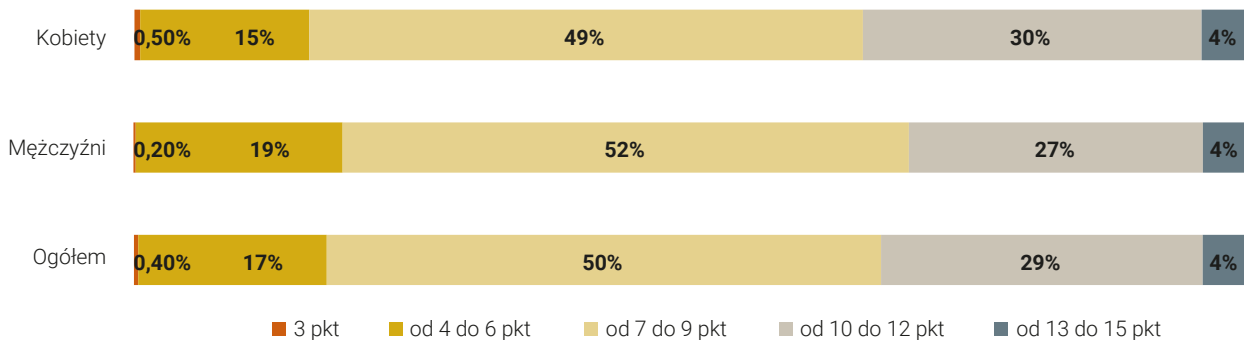
Dokładnie połowa badanych uzyskała średnie wyniki na skali opisującej wskaźnik kontroli finansowej (o 3% więcej mężczyzn niż kobiet). Co trzeci Polak bardzo kontroluje swoje wydatki (34% kobiet i 31% mężczyzn), podczas gdy około 18% kontroluje je raczej słabo (4% więcej mężczyzn niż kobiet).

Warto zauważyć, że w całej próbie tylko 4 osoby osiągnęły bardzo niski wynik na skali kontroli, uzyskując 3 na 15 punktów możliwych do zdobycia. Zatem zdecydowaną większość Polaków cechuje przynajmniej umiarkowany poziom kontroli finansowej.

Wyniki opisujące ogólny poziom kontroli finansowej Polaków prezentują się całkiem optymistycznie. Warto jednak przyjrzeć się także konkretnym zachowaniom Polaków związanym z kontrolą finansową. W znakomitej większości przypadków kobiety nie różnią się od mężczyzn tym, w jaki sposób kontrolują finanse, ale kobiety częściej niż mężczyźni dopasowują wydatki do terminów wypłat swoich wynagrodzeń (30% vs 24%), nie dopuszczają do tego, by zabrakło im środków do momentu wpływu na konto kolejnej pensji (32% vs 26%) i choć drobne zakupy robią raczej spontanicznie to większe rzeczy (np. ubrania) kupują po namyśle (31% vs 24%).

Tylko 42% Polaków deklaruje, że wie mniej więcej, ile pieniędzy wydaje przeciętnie miesięcznie. Jest to spójne z wynikami opisującymi precyzję szacowań

Wartość wskaźnika kontroli finansowej (przyjmuje wartości od 0 do 15 - wyższy wynik to wyższa kontrola)

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

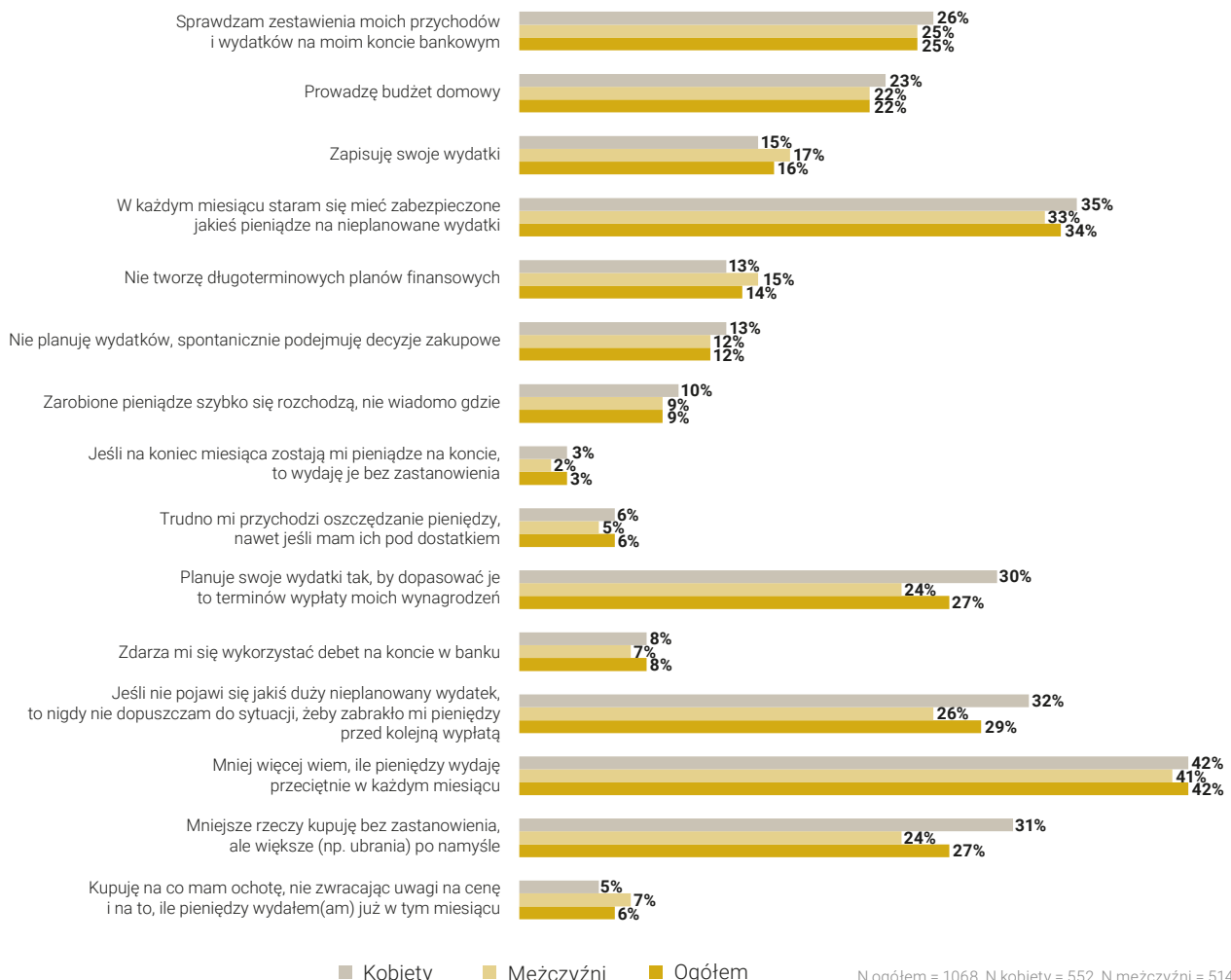
wydatków. W tym kontekście nie dziwi wynik pokazujący, że tylko 29% Polaków nigdy nie dopuszcza do sytuacji, by w ich budżecie zabrakło środków, a 8% wykorzystuje debet na koncie w banku. Tym nie mniej, warto zauważyć, że 34% Polaków stara się mieć zawsze odłożone pieniądze na „czarną godzinę”.

Kontrola finansowa to nie tylko umiejętność zarządzania budżetem tak, by nie zabrakło do przysłowiowego „pierwszego”, ale także dopasowanie harmonogramu wydatków do terminów wpływów na konto (co robi tylko 27% Polaków) oraz planowanie wydatków. 88% Polaków deklaruje, że nie dokonuje zakupów spontanicznie (bez planów), a 86% mówi, że formułuje długoterminowe plany finansowe. Znakomita większość Polaków (91%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że pieniądze rozchodzą się im „nie wiadomo gdzie”, a 97% zastanawia się zanim wyda pieniądze, które zostają im na koncie pod koniec miesiąca.

Najprostszym sposobem bieżącej kontroli finansowej jest sprawdzanie wyciągów bankowych, co deklaruje co czwarty Polak. Bardziej zaawansowane działania obejmują zapisywanie swoich wydatków, co robi 16% badanych. Wreszcie, najbardziej ambitny sposób i jednocześnie wiele wnoszący w kontekście rozumienia własnych finansów, to prowadzenie budżetu domowego, obejmujące planowanie wydatków i przychodów i bieżącą kontrolę realizacji planu. Większość ludzi nie potrzebuje długoterminowo prowadzić budżetu domowego, jednak od czasu do czasu takie przyjrzenie się swoim finansom jest wskazane. Wśród zbadanych osób 22% zadeklarowało prowadzenie budżetu domowego, co należy uznać za wysoką statystykę.

Podsumowując, Polacy podejmują różne działania na rzecz kontroli finansowej, co niewątpliwie sprzyja ich zdrowiu finansowemu.

Które z określeń dobrze opisują to, jak wydajesz pieniądze?

N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Postawy wobec pieniędzy

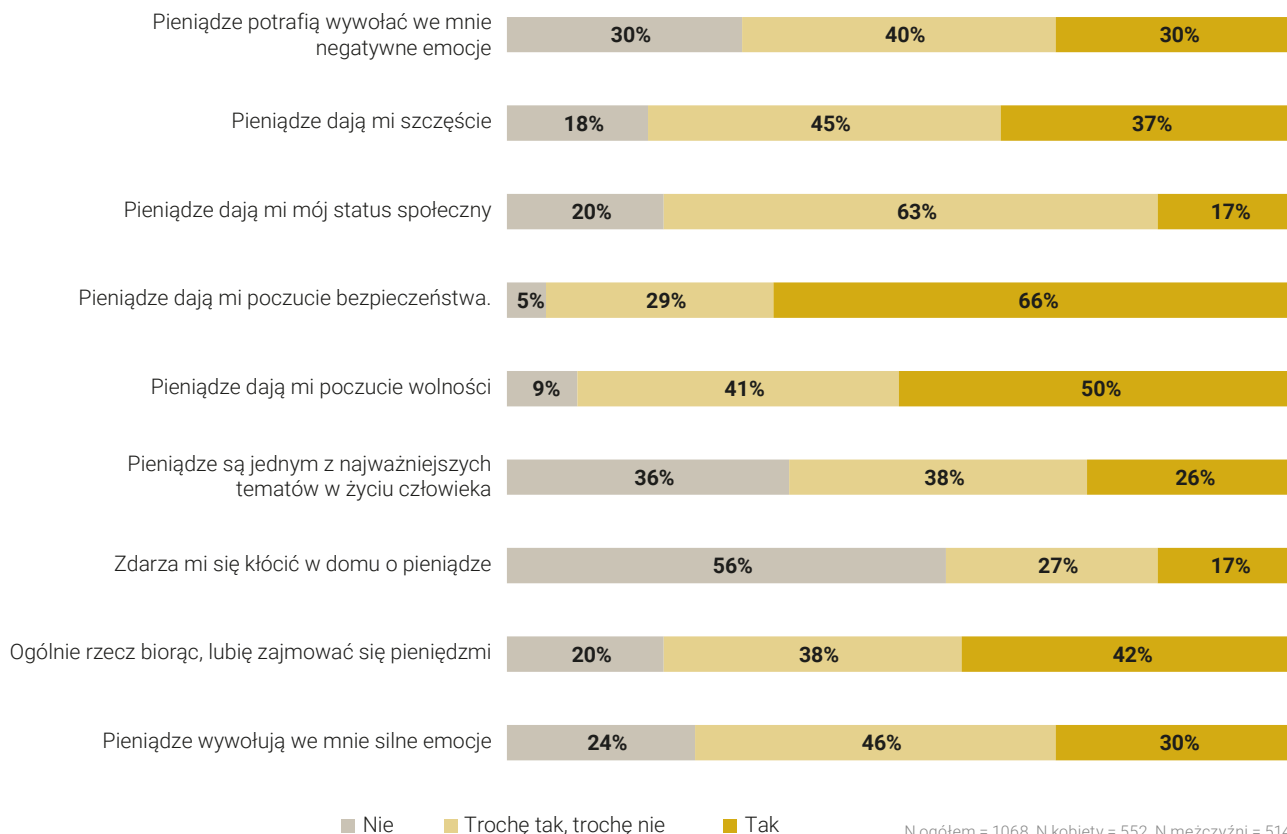
Postawę wobec pieniędzy można opisać na trzech wymiarach: poznawczym (odnoszącym się do tego jak są postrzegane pieniądze), emocjonalnym (opisującym emocje towarzyszące pieniądзом) i behawioralnym (definiującym zachowania w kontekście pieniędzy). Komponent behawioralny ujęty jest w kontroli finansowej i zachowaniach finansowych opisanych we wcześniejszych częściach niniejszego opracowania, jednak pozostałe dwa komponenty postawy wciąż wymagają omówienia.

Zdrowa relacja z pieniędzmi powinna wiązać się z postrzeganiem pieniędzy przede wszystkim jako narzędzia realizującego ekonomiczne funkcje – wymiany, przechowywania wartości i jej pomiaru i jednostki rozliczeniowej, przy jednoczesnym uwzględnieniu symbolicznej natury pieniądza jako wskaźnika sukcesu, narzędzia budowania relacji i prestiżu, ale bez przypisywania nadmiernej wagi roli symbolicznej. Zatem zdrowie finansowe to stan, w którym m.in. wiem, że pieniądze mogą wskazywać osiągnięty sukces, ale nie muszą być jego jedynym ani koniecznym czynnikiem.

76% Polaków wskazuje, że przynajmniej w pewnym stopniu zgadza się, iż pieniądze wywołują w nich silne emocje, przy czym 30% zgadza się z tym stwierdzeniem jednoznacznie. 80% przynajmniej w pewnym stopniu czerpie przyjemność z zajmowania się pieniędzmi, ale 70% wskazuje, że potrafią też one wywołać w nich silne negatywne emocje. W konsekwencji 44% badanych wskazuje, że przynajmniej po części zgadza się ze stwierdzeniem, że zdarza się im kłócić w domu o pieniądze.

Co Polakom dają pieniądze? Przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa i wolności, co wskazuje ponad 90% badanych (godząc się z tym stwierdzeniem przynajmniej częściowo). Ponadto wielu Polaków przejawia postawę materialistyczną. Materializm zgodnie z definicją Dawsona i Richins obejmuje trzy komponenty: postrzeganie pieniędzy jako źródła szczęścia, miary sukcesu i czynnika centralnego w życiu. 37% badanych wskazało, że pieniądze dają im szczęście, a kolejne 45% zgodziło się z tym stwierdzeniem częściowo. Dla 26% Polaków pieniądze są centralnym elementem

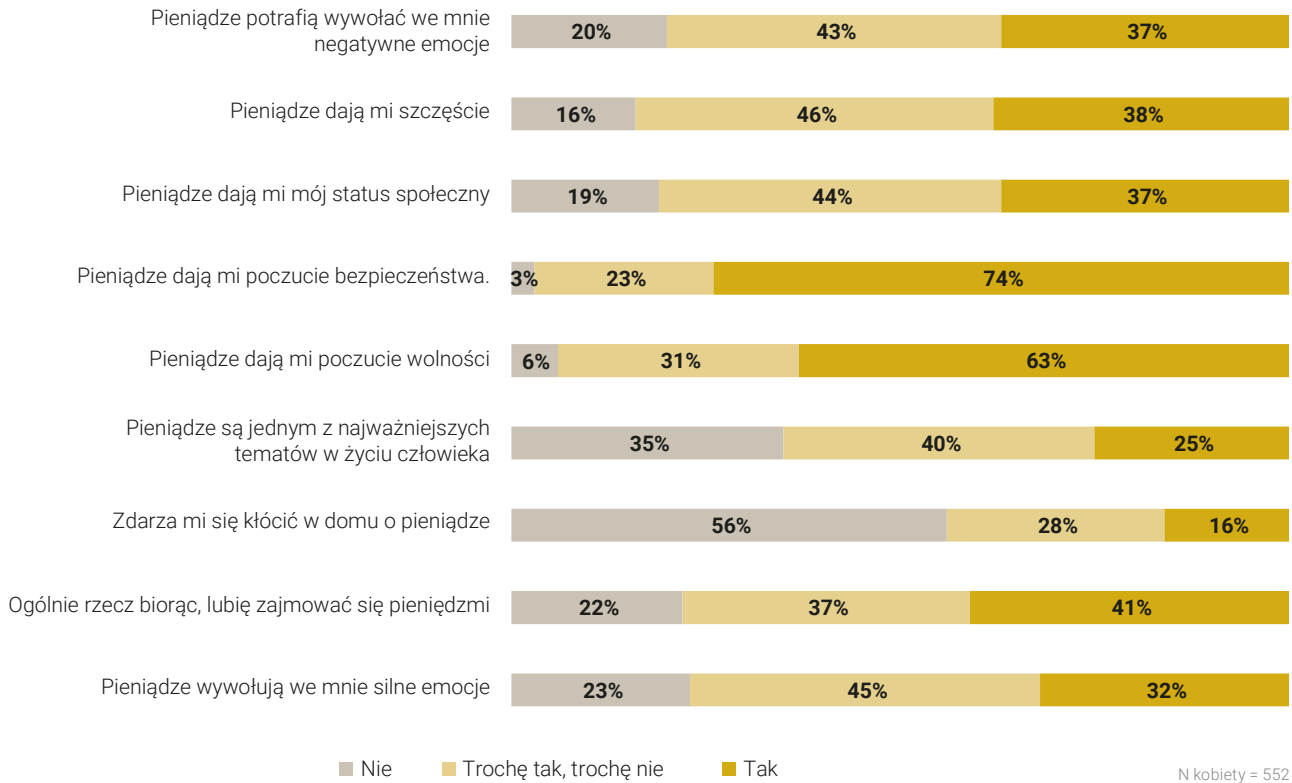
Postawy wobec pieniędzy (odpowiedzi ogółu badanych)

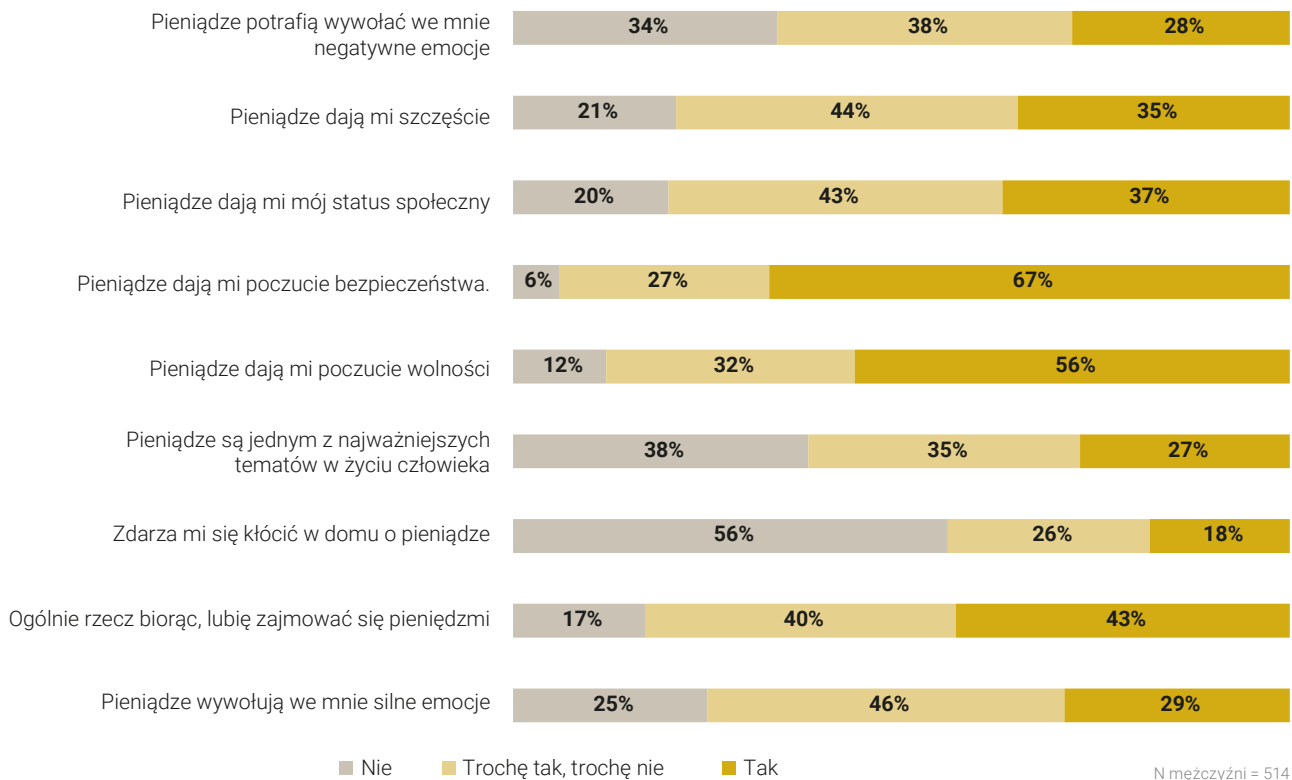
N ogółem = 1068, N kobiety = 552, N mężczyźni = 514

Postawa wobec pieniędzy (odpowiedzi kobiet)

Postawa wobec pieniędzy (odpowiedzi mężczyzn)

życia, a kolejne 27% zgadza się z tym częściowo. Wreszcie 17% wskazuje pieniądze jako miarę statusu, a 63% trochę tak uważa, a trochę nie. Warto przy tym zauważyć, że przyznanie się do tendencji materialistycznych jest trudne (nawet jeśli przyznać miałbym się sam przed sobą) i nierzadko nie jest najlepiej widziane społecznie, zatem można się spodziewać, że uzyskane wyniki są trochę zaniżone przez niechęć do wskazania rzeczywistych wartości przez badanych.

Dotychczasowe badania psychologów pokazały, że kobiety różnią się od mężczyzn w licznych wymiarach postaw wobec pieniędzy, np. kontroli finansowej, przyjemności czerpanej z zajmowania się pieniędzmi, traktowania pieniędzy jako źródła zła, awersji do zobowiązań i innych (np. Gąsiorowska, 2014; Sekścińska 2013, 2015; Wąsowicz-Kiryło, 2013). W tym kontekście, warto przyrzeć się różnicom w postawie wobec pieniędzy między kobietami a mężczyznami uczestniczącymi w opisywanym badaniu. Kobiety częściej niż mężczyźni wskazały, że pieniądze dają im poczucie bezpieczeństwa i wolności. W przypadku pozostałych wymiarów różnice uzyskane w badaniu są niewielkie.

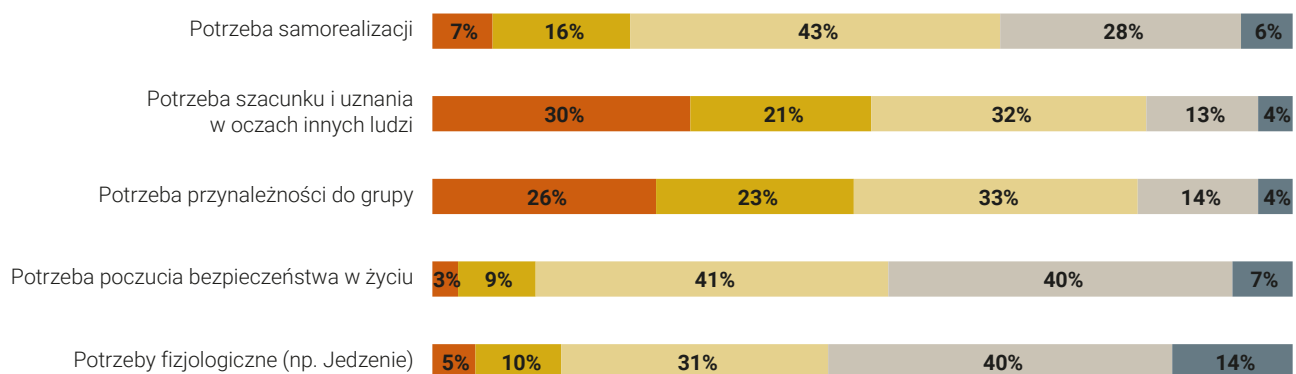
Ludzie dążą do realizacji własnych potrzeb, które można sklasyfikować od tych najbardziej podstawowych, do potrzeb wyższego rzędu. Zdaniem wielu naukowców, potrzeby wyższego rzędu mają znaczenie dopiero, gdy zabezpieczone są te najbardziej fundamentalne. U podstaw piramidy potrzeb opisanej przez Abrahama Masłowa leżą potrzeby

fizjologiczne (np. jedzenie, woda, sen), nieco wyżej są potrzeby bezpieczeństwa w życiu. To właśnie te dwie kategorie potrzeb zdaniem Polaków najsilniej zależą od pieniędzy. 54% uważa, że zabezpieczenie potrzeb fizjologicznych zależy wyłącznie lub w większości od pieniędzy, a 47% badanych w ten sposób opisuje zabezpieczanie potrzeby bezpieczeństwa. Tylko kilkanaście procent Polaków (15% w przypadku potrzeb fizjologicznych i 12% w przypadku potrzeby bezpieczeństwa) uważa, że realizacja podstawowych potrzeb nie zależy od pieniędzy, lub zależy od nich w mniej niż 50%.

W kontekście potrzeb związanych z aspektem społecznym – potrzeby przynależności do grupy oraz potrzeby szacunku i uznania, Polacy szacują rolę pieniędzy niżej. 17%-18% badanych zakłada, że bycie częścią grupy i szacunek w oczach innych ludzi pozyskuje się wyłącznie lub przede wszystkim ze względu na pieniądze. Co trzeci Polak uznaje, że przynależność i szacunek w połowie wynikają z sytuacji finansowej. Warto podkreślić, że 26% Polaków neguje rolę pieniędzy w realizacji potrzeby przynależności, a 30% w realizacji potrzeby szacunku i uznania.

Najwyższa kategoria potrzeb życiowych odnosi się do samorealizacji i rozwoju (posiadania celów i ich realizacji, spełniania swojego potencjału, potrzeb poznawczych i estetycznych). Zdaniem 34% Polaków, zabezpieczenie tej grupy potrzeb wynika wyłącznie lub przede wszystkim z sytuacji finansowej. Tylko 7% badanych uważa, że do realizacji tego celu pieniądze nie są potrzebne.

W jakim stopniu to, czy Twoje potrzeby w poniższych kategoriach są spełnione, zależy od pieniędzy?

■ Nie zależy od pieniędzy
 ■ W mniej niż 50% zależy od pieniędzy
 ■ Mniej więcej w połowie zależy od pieniędzy
■ W większości zależy od pieniędzy
 ■ Zależy wyłącznie od pieniędzy

Nogółem = 1068

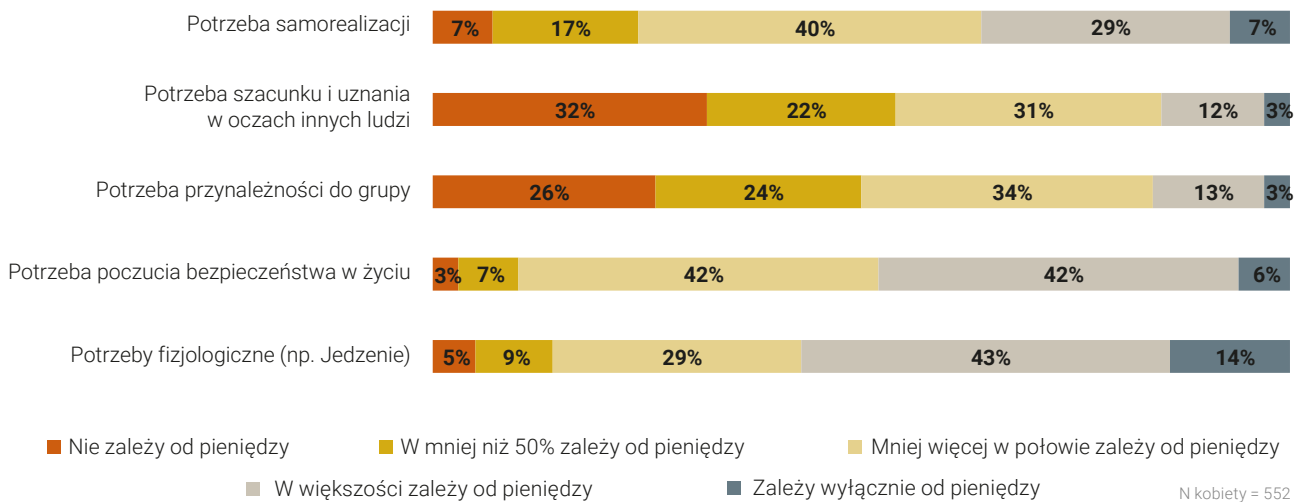

Zatem Polacy dostrzegają ważną rolę pieniędzy w realizacji różnych kategorii potrzeb. W przypadku najbardziej podstawowych potrzeb 85%-88% badanych uznaje, że co najmniej w połowie pieniądze odpowiadają za ich zabezpieczenie. W kontekście potrzeb społecznych rola pieniędzy nie jest aż tak podkreślana, ale wciąż ok. połowy Polaków uwa-

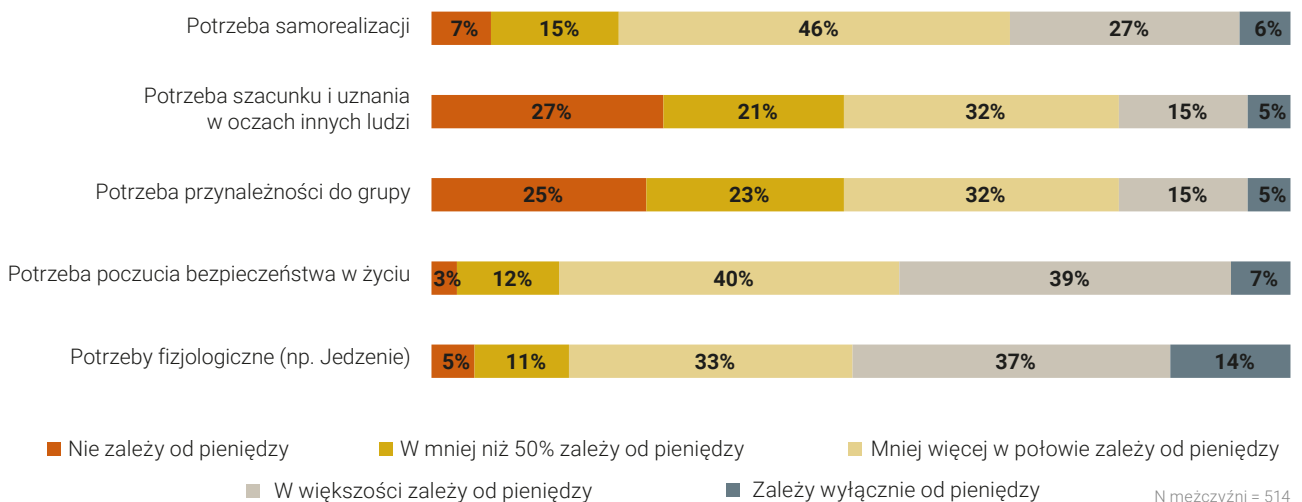
ża, że zabezpieczenie poczucia przynależności i szacunku przynajmniej w połowie wynika właśnie z pieniędzy.

Postrzeganie roli pieniędzy w zabezpieczaniu życiowych potrzeb jest bardzo zbliżone u kobiet i mężczyzn.

W jakim stopniu to, czy Twoje potrzeby w poniższych kategoriach są spełnione, zależy od pieniędzy? (odpowiedzi kobiet)

W jakim stopniu to, czy Twoje potrzeby w poniższych kategoriach są spełnione, zależy od pieniędzy? (odpowiedzi mężczyzn)

Podsumowanie wyników

SYTUACJA FINANSOWA

- Tylko 11% Polaków może żyć pełnią życia, nie martwiąc się o kwestie finansowe, a 32% czuje się bezpiecznie finansowo.
- Na rozwijanie pasji, realizację marzeń lub celów życiowych może sobie pozwolić co piąty Polak.
- Zabezpieczenie swojej finansowej przyszłości w ramach posiadanego budżetu wydaje się możliwie 20% Polaków, a przyszłość finansową swoich dzieci jest w stanie zabezpieczyć 14% dorosłych.
- Aż 25% Polaków deklaruje, że budżet domowy pozwala im zabezpieczyć jedynie podstawowe potrzeby.
- Zgodnie z deklaracjami uczestników badania, sytuacja finansowa większości Polaków nie pozwala im na osiągnięcie poziomu dobrostanu finansowego, który mógłby zostać definicyjnie określony jako stan zdrowia finansowego.

ZDROWIE FINANSOWE OCZAMI POLAKÓW

- Polacy postrzegają zdrowie finansowe jako złożony konstrukt, definiując go na wiele różnych sposobów.
- Najczęściej wskazywanymi kluczowymi komponentami zdrowia finansowego są:
  - brak stresu związanego z pieniędzmi
  - poczucie bezpieczeństwa finansowego
  - posiadanie własnego dochodu, regularnego i stabilnego w czasie
  - brak konieczności zadłużania się, przede wszystkim nadmiernego
  - kontrola nad swoimi wydatkami i dochodami
- Tylko 11% Polaków wskazuje możliwość porażenia sobie z niespodziewanymi poważnymi wydatkami jako kluczowy komponent zdrowia finansowego, zaś formułowanie planów finansowych i konsekwentne ich realizowanie nie zostało wymienione przez uczestników badania,

podczas gdy obok kontroli finansowej i swobody finansowej pozwalającej cieszyć się życiem, to właśnie te dwa czynniki przedstawiane są w literaturze jako jeden z kluczowych komponentów zdrowia finansowego.

- Polacy wysoko oceniają znaczenie zdrowia finansowego, przy czym nieco wyżej oceniają je kobiety niż mężczyźni. Co więcej, zdaniem 17% Polaków zdrowie finansowe jest najważniejsze w życiu.
- Polacy dostrzegają także wpływ zdrowia finansowego na inne obszary funkcjonowania, w szczególności na zdrowie psychiczne, społeczne i fizyczne, przy czym każdorazowo to kobiety przypisują większą rolę zdrowiu finansowemu niż mężczyźni. Zarówno kobiety jak i mężczyźni widzą najsilniejszy związek zdrowia finansowego ze zdrowiem psychicznym.
- 93% dorosłych Polaków uważa, że osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego jest ważne, przy czym dotyczy to nieco częściej kobiet niż mężczyzn. Nie wszystkim jednak udało się już je osiągnąć. 52% Polaków ocenia pozytywnie swój poziom zdrowia finansowego, 13% ocenia je negatywnie, zaś pozostali indyferentnie (ani pozytywnie ani negatywnie).
- Co jednak ważne, 85% kobiet i mężczyzn uważa, że osiągnięcie i utrzymanie zdrowia finansowego leży w zakresie ich możliwości, choć zdaniem ponad połowy Polaków jest to trudne zadanie.
- Zdaniem ponad 70% Polaków zdrowie finansowe może osiągnąć także osoba nieco mniej zamożna i nieposiadająca bardzo rozległej wiedzy finansowej

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA I STABILNOŚCI FINANSOWEJ

- 42% Polaków ocenia pozytywnie swoje bezpieczeństwo finansowe w perspektywie kilku lat i niemal tyle samo (41%) dokonuje takiej oceny przyjmując horyzont kilkunastoletni.
- Wyniki pokazały, że 63% dorosłych Polaków czuje, że ich źródła przychodów są stabilne w perspektywie kilku lat, zaś 58% dorosłych oczekuje stabilności swoich źródeł przychodów również przyjmując horyzont kilkunastoletni.

- Oceny bezpieczeństwa finansowego są nieco lepsze w przypadku mężczyzn niż kobiet, zaś stabilności finansowej zbliżone między płciami.
- Wyniki oznaczają tym samym, że niemal 60% Polaków nie czuje się dziś bezpiecznie finansowo, a niemal 40% nie czuje, że ich źródła przychodów są stabilne, co stanowi ważny wskaźnik w kontekście interpretacji stanu zdrowia finansowego.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – PLANOWANIE I REALIZACJA CELÓW

- Planowanie i realizacja celów finansowych jest procesem wieloetapowym. Uśredniony poziom deklarowanych kompetencji Polaków w tym obszarze jest wysoki dla 47% osób (częściej mężczyzn niż kobiet), a niski dla 7,5% badanych (nieco częściej kobiet niż mężczyzn).
- Polacy najwyżej oceniają swoje umiejętności w zakresie identyfikacji własnych potrzeb finansowych i bieżącego monitorowania postępów realizacji celu, najrzadziej zaś wskazują wysokie kompetencje w obszarze panowania kolejnych kroków realizacji długoterminowych planów finansowych.
- Kompetencje dotyczące planowania i realizacji celów przekładają się na zachowania finansowe mniej niż proporcjonalnie. Około 90% Polaków deklaruje co najmniej średnie umiejętności formułowania długoterminowych celów finansowych, a 64% ma je rzeczywiście zdefiniowane. 90% Polaków deklaruje co najmniej średnią umiejętność wdrażania w życie planów finansowych, ale co czwarta kobieta i co piąty mężczyzna mają zdefiniowane cele finansowe, ale nic nie robią by je zrealizować.
- Wydaje się zatem, że obszar planowania i realizacji planów finansowych jest ważnym tematem, który warto podnieść w działaniach na rzecz poprawy zdrowia finansowego Polaków.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI FINANSOWE

- Uśredniając szacunki Polaków dotyczące własnej wiedzy i umiejętności w zakresie różnych obszarów funkcjonowania finansowego, 43%

badanych ocenia swoją wiedzę i umiejętności wysoko, a kolejne 44% ocenia je średnio. Zatem uśredniona ocena własnej wiedzy i umiejętności Polaków napawa optymizmem. PODOBNE WARTOŚCI UZYSKANO DLA Kobiet I MĘŻCZYŹN.

- Warto jednak zwrócić uwagę na zagadnienia sprawiające największą trudność, tj. tematy związane z inwestowaniem pieniędzy, ubezpieczenia, podatki i bezpieczeństwo cyfrowe oraz te, w których Polacy czują się najlepiej, tzn. Korzystanie z bankowości mobilnej, zarządzanie budżetem domowym i świadoma konsumpcja.
- Uzyskane wyniki są optymistyczne, ale należy pamiętać, że badania porównujące subiektywną i obiektywną wiedzę Polaków z zakresu finansów konsekwentnie pokazują przeszacowanie autooceny oraz częstą pewność własnej nieprawdziwej wiedzy.
- 72% Polaków dostrzega potrzebę zwiększenia swojej wiedzy i/lub umiejętności w zakresie różnych obszarów funkcjonowania finansowego, by móc podnieść poziom swojego zdrowia finansowego. Jest to ważny wynik pokazujący przestrzeń dla podejmowania działań edukacyjnych w tym obszarze.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

- 51% badanych ma obecnie zaciągnięte zobowiązania finansowe (kredyty/pożyczki) lub miała je w ciągu minionego roku.
- Najczęściej rata kredytu spłacana w polskich domach pochłania miesięcznie między 11%-20% bieżących przychodów, a połowa Polaków zadeklarowała wartości nie przekraczające 30% przychodów, a więc mieszczące się w granicach rekomendowanych przez KNF.
- Przy uwzględnieniu obok kredytów, również innych stałych zobowiązań, 35% kredytobiorców przeznacza co miesiąc połowę swoich przychodów na ich spłatę, a w przypadku 14% Polaków, koszty te pochłaniają co najmniej 70% przychodów. Te statystyki pokazują ile pieniędzy zostaje Polakom na pokrycie bieżących kosztów życia, oszczędzanie/inwestycje i realizację większych zakupów.

- Powyższe statystyki pokazują równocześnie, że mimo iż samo obciążenie kredytowe mieści się w bezpiecznym poziomie opisywanym przez KNF, to jednak obecność innych stałych zobowiązań może spowodować, że spłata rat kredytów okaże się wyzwaniem. W tym kontekście nie dziwi wynik wskazujący, że 28% posiadaczy kredytów/pożyczek miało problem z ich spłatą w ciągu minionego roku, przy czym dla 17% były to problemy przejściowe, a dla 11% wciąż nie rozwiązane.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – ZABEZPIECZENIE FINANSOWE

- 82% dorosłych Polaków przynajmniej od czasu do czasu odkłada jakąś kwotę, w tym 40% robi to regularnie, w każdym miesiącu. Różnice międzypłciowe w tym zakresie są minimalne.
- Oszczędności zgromadzone przez większość Polaków nie dają im długoterminowego zabezpieczenia na wypadek utraty pracy, lub niemożności jej wykonywania. 45% Polaków mogłoby za nie przetrwać nie więcej niż 3 miesiące, w tym 19% nie byłoby w stanie utrzymać się nawet przez miesiąc.
- Z drugiej strony, 24% Polaków mogłoby przeżyć ponad pół roku za swoje oszczędności.
- Niemal połowa Polaków (47%) byłaby w stanie udźwignąć nieplanowany wydatek finansowy, nie obniżając swojego standardu życia, tylko jeśli wynosił by on mniej niż ich miesięczne dochody.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – WYKORZYSTANIE OSZCZĘDNOŚCI

- Polacy wciąż najchętniej gromadzą pieniądze w gotówce i na nieoprocentowanym koncie w banku (33%) albo lokując je na lokacie bądź rachunku oszczędnościowym (59%)
- Zainteresowanie bardziej złożonymi instrumentami finansowymi jest dużo mniejsze, od 4% (kryptowaluty), do 14% (łącznie jednostki TFI, akcje, ETF).
- Kobiety częściej niż mężczyźni trzymają pieniądze w gotówce, na nieoprocentowanym

koncie bankowym, na lokatach lub rachunkach oszczędnościowych, podczas gdy mężczyźni częściej niż kobiety wybierają dla wykorzystania oszczędności instrumenty inwestycyjne, waluty i kryptowaluty.

- Polacy najczęściej odkładają pieniądze by zrealizować krótkoterminowe cele, co robi 46% badanych. Cele wyznaczone na za kilkanaście/dwadzieścia lat i dłużej, realizuje co czwarty Polak.
- Najczęstszym motywem oszczędzania wskazywanym przez Polaków jest zabezpieczenie się na wypadek „czarnej godziny” (46%). Kolejne motywy to: zabezpieczenie środków na wyjazd wakacyjny (44%), wyposażenie lub remont domu/mieszkania (35%) oraz zabezpieczenie finansowe przyszłych celów, które kiedyś sobie zdefiniują (33%). Listę pięciu najczęściej wskazywanych motywów zamyka odkładanie na zabezpieczenie finansowe okresu emerytury.
- Kobiety wyraźnie częściej niż mężczyźni odkładają pieniądze na wakacje/ urlop – 53% vs 35%.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – ZABEZPIECZENIE FINANSOWE NA CZAS EMERYTURY

- Ok. 70% dorosłych Polaków nie wie jaką ma obecnie sumę składek emerytalnych zgromadzonych na rachunku w ZUS (nieco więcej mężczyzn niż kobiet)
- 39% dorosłych Polaków podejmuje jakiegokolwiek celowe działania, by zabezpieczyć swoją przyszłość finansową w okresie emerytury, przy czym częściej dotyczy to mężczyzn niż kobiet
- Tylko 26% dorosłych Polaków odkłada lub inwestuje środki, by zabezpieczyć swoje finanse na emeryturze, przy czym zainteresowanie inwestycjami na ten cel jest wyraźnie wyższe po 35 r.ż. niż wcześniej
- Polacy najczęściej zabezpieczają się na emeryturę odkładając środki na bieżącym koncie bankowym, poprzez PPK/PPE (13%), w IKE/IKZE (10%), inwestując w akcje, obligacje, TFI, nieruchomości (po 8-9%)

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – KONTROLA FINANSOWA

- Niespełna 8% Polaków jest w stanie określić, ile pieniędzy wpłynęło na ich konto w minionym miesiącu z dokładnością do 500 zł, a co piąty Polak umie określić swoje dochody z dokładnością do 1000 zł.
- 6% Polaków jest w stanie określić, ile wydało pieniędzy w minionym miesiącu z dokładnością do 500 zł, a 14% z dokładnością do 1000 zł.
- Tym nie mniej, co trzeci Polak bardzo kontroluje swoje wydatki (34% kobiet i 31% mężczyzn), podczas gdy około 18% kontroluje je raczej słabo (4% więcej mężczyzn niż kobiet).
- Polacy podejmują różne działania w ramach kontroli swoich finansów i są świadomi, na co wydają swoje pieniądze, co niewątpliwie sprzyja ich zdrowiu finansowemu.

WSKAŹNIKI ZDROWIA FINANSOWEGO – POSTAWY WOBEC PIENIĘDZY

- 90% Polaków postrzega pieniądze jako narzędzie dające poczucie bezpieczeństwa i wolności. Nic więc dziwnego, że pieniądze wywołują

emocje u większości Polaków, przy czym są to zarówno emocje pozytywne, jak i negatywne. W konsekwencji 44% badanych przyznaje, że zdarza się im kłócić w domu o pieniądze.

- Co trzeci Polak przejawia postawy materialistyczne na przynajmniej jednym z trzech wymiarów: postrzegania pieniędzy jako źródła szczęścia (37%), miary sukcesu (17%) i centralnego elementu w życiu (26%).

Podsumowując, większość Polaków deklaruje niesatysfakcjonujący generalny poziom zdrowia finansowego, ale są obszary determinujące zdrowie finansowe, które Polacy realizują lepiej – np. kontrola finansowa i takie, z którymi radzą sobie gorzej – np. zapewnienie sobie poczucia bezpieczeństwa finansowego. Warto jednak podkreślić, że zdecydowana większość Polaków dostrzega znaczenie zdrowia finansowego i rozumie jego wpływ na inne obszary zdrowia. Większość Polaków dostrzega również swoje potrzeby edukacyjne w zakresie wiedzy i umiejętności, by móc osiągnąć stan zdrowia finansowego. Należy podkreślić, że Polacy podejmują różne działania na rzecz poprawy swojego dobrostanu finansowego, i choć nie zawsze przynoszą one zamierzony efekt lub efekt w pożądanej skali, to stanowią one wyraz inicjatywy i są ważnym punktem zaczepienia dla działań edukacyjnych.

Raport przygotowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości we współpracy z EFPA Polska: Fundacja na rzecz Standardów Doradztwa Finansowego i z PFR TFI, w ramach Roku Edukacji Ekonomicznej.

Rok Edukacji Ekonomicznej
2024